

Motion till riksdagen 2011/12:Fi240

av **Håkan Juholt m.fl. (S)**

På väg mot en kunskapsbaserad ekonomi

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	4
3	Vägen mot en kunskapsbaserad ekonomi	5
4	Skarpa förslag i budgetmotionen	7
4.1	En kunskapsbaserad ekonomi.....	7
4.2	En värdeburen tillväxt	8
4.3	Sociala investeringar	9
5	Det ekonomiska läget.....	10
5.1	Återhämtning – men Sveriges rykte som tigerekonomi är betydligt överdrivet.....	10
5.2	Finanskrisens första fas begränsades till en industrikris.....	13
5.3	Ökad strukturell arbetslöshet.....	15
5.4	Sverige dras isär – med försämrade villkor för barn och unga.....	18
5.5	Utvecklingen på arbetsmarknaden har tydliga urbana förtecken.....	20
5.6	Starka offentliga finanser – men läget kan snabbt försämrats	21
5.7	God finansiell ställning för staten – men hur är det med de reala tillgångarna?	22
5.8	En privat skuld kris har omvandlats till en offentlig – finanskrisens andra fas.....	26
5.9	Finanskrisens andra fas kan bli lång.....	30
5.10	Utvecklingen på bostadsmarknaden oroar.....	30
6	Långsiktiga tillväxtutmaningar	32
6.1	Globalisering	32
6.2	Den demografiska utvecklingen	36
6.3	Klimatomställning.....	38
7	Utgångspunkter för socialdemokraternas budgetalternativ	40
7.1	Ansvar för offentliga finanser	40
7.2	Full sysselsättning – en riktig arbetslinje.....	41

Fel! Okänt namn på

7.3	Investeringar i den kunskapsbaserade ekonomin	42
8	En kunskapsbaserad ekonomi.....	45
8.1	Utbildning och jobb för Sveriges unga	45
8.2	Stärkt konkurrenskraft – för välfärd och nya jobb	48
8.2.1	Strategisk samverkan	48
8.2.2	Ny riskkapitalfond.....	50
8.2.3	Riskkapitalavdrag.....	51
8.2.4	Forskning och utveckling.....	51
8.3	Kunskapsskola för alla.....	51
8.3.1	Reformer för kunskap och likvärdighet.....	52
8.4	Sverige behöver en kompetensförsäkring	55
8.5	Urban tillväxtpolitik	57
9	En värdeburen tillväxt	61
9.1	Den framtida arbetskraftsförsörjningen	61
9.1.1	Behov av bättre matchning.....	63
9.1.2	Generationsväxling	65
9.1.3	Varje arbetad timme behövs för välfärdens framtida finansiering	67
9.1.4	En arbetslöshetsförsäkring för trygghet och omställning	70
9.2	Ett fungerande transportsystem	72
9.3	Se över avregleringar	75
9.3.1	Järnväg och övrig kollektivtrafik	75
9.3.2	El och fjärrvärme	77
9.3.3	Apoteksområdet	78
9.4	Fler bostäder och fler attraktiva bostadsområden	78
9.4.1	Fler bostäder.....	79
9.4.2	Behov av grön upprustning och blandad bebyggelse	80
9.5	Utveckling i hela landet	82
9.6	Investera i en bättre miljö	83
9.7	Ett hållbart arbetsliv.....	87
9.8	Jämställdhet för jobb och tillväxt.....	90
10	Sociala investeringar	92
10.1	Sverige ska vara världens bästa land att växa upp i – avskaffa barnfattigdomen	93
10.2	En sjukförsäkring för tillväxt och trygghet	97
10.3	Jämlig hälsa	98
10.4	Sjukvård i världsklass	99
10.5	Mobilisera mot den organiserade brottsligheten	100
10.5.1	Fler synliga poliser.....	101
10.6	Kraftfulla åtgärder för att motverka skatte- och bidragsfusk	101
10.7	Översyn av vinst och konkurrens i välfärden.....	102
10.7.1	Välfärd, konkurrens och vinst	104
10.8	Kultur för kreativitet och utveckling.....	105
10.9	Hållbara pensioner	107
10.10	Skatter.....	107
	Statsbudgetens intäkter	108

Fel! Okänt namn på

	Statsbudgetens intäkter 2012–2015	112
	Beräkning av statsbudgetens intäkter 2012.....	117
11	Statsbudgetens utgifter.....	119
	Förslag till utgiftsramar	119
	Utgiftsområden med avvikelse från regeringens förslag	120
12	Tak, saldo och sparande	127
	Utgiftstak för staten.....	127
	Statsbudgetens saldo och statsskulden.....	127
	Den offentliga sektorns finanser.....	127
	Kommunsektorns finanser.....	127

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen.
2. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensions-systemet vid sidan av statsbudgeten till 1 104 miljarder kronor för 2012, 1 115 miljarder kronor för 2013, 1 125 miljarder kronor för 2014 samt 1 145 miljarder kronor för 2015.
3. Riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för 2012 i enlighet med tabellen i avsnitt 10.
4. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2012 i enlighet med tabellen i avsnitt 11.
5. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2013, 2014 och 2015 som riktlinje för regeringens budgetarbete i enlighet med vad som anges i motionen.
6. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.
7. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) i den del som rör skattereduktion för gåvor.
8. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2011:000) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) i den del som rör skattereduktion för gåvor.
9. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i mervärdesskattelagen (1994:200) i den del som rör sänkt mervärdesskatt på restaurang- och cateringtjänster.
10. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skattebetalningslagen (1997:483) i den del som rör skattereduktion för gåvor.
11. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1999:1305) om Forskarskattenämnden.
12. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i lagen om självdeklaration och kontrolluppgifter (2001:1227) i den del som rör skattereduktion för gåvor.
13. Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:000) i de delar som rör skattereduktion för gåvor.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen av skattepolitiken.
15. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om nedskalning av förvärvsavdraget i enlighet med vad som anförs i motionen.
16. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om höjt grundavdrag för pensionärer i enlighet med vad som anförs i motionen.
17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om sänkta arbetsgivaravgifter riktade mot små företag i enlighet med vad som anförs i motionen.

Fel! Okänt namn på

18. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om skattekreditering för personer med försörjningsstöd i enlighet med vad som anförs i motionen.
19. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om slopad generell nedsättning av arbetsgivaravgiften för unga i enlighet med vad som anförs i motionen.
20. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om skattereduktion för HUS-arbete i enlighet med vad som anförs i motionen.
21. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om skattereduktion för avgift till arbetslöshetsförsäkringen i enlighet med vad som anförs i motionen.
22. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om vägslitageskatt i enlighet med vad som anförs i motionen.
23. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om registreringsskatt för motorfordon i enlighet med vad som anförs i motionen.
24. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om höjd alkoholskatt i enlighet med vad som anförs i motionen.
25. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om skatt på fluorerade gaser i enlighet med vad som anförs i motionen.
26. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om skatt på handelsgodsel i enlighet med vad som anförs i motionen.
27. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om skattereduktion för förvärv av aktier i onoterade bolag i enlighet med vad som anförs i motionen.

3 Vägen mot en kunskapsbaserad ekonomi

Vi kan aldrig acceptera arbetslösheten. Full sysselsättning är det övergripande målet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Som land har vi inte råd med det slöseri som arbetslösheten innebär. En förutsättning för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen är att vi får ett mer jämställt samhälle. När män och kvinnor delar på ansvaret för jobb och familj förbättras både den ekonomiska tillväxten och människors livskvalitet. Kvinnor och män ska ha samma frihet och självständighet, samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter och lika makt att forma sina liv. När alla har ett arbete blir Sverige rikt, både ekonomiskt och mänskligt. Alla har skyldighet att bidra till samhällets utveckling utifrån sina förutsättningar. Med fler människor i arbete klarar vi att finansiera utbildning, vård och omsorg för alla.

Vi har högre ekonomiska ambitioner för Sverige. Sverige ska ligga i framkant av utvecklingen även imorgon. Då måste vi vara handlingskraftiga i dag. Vi förnyar vår ekonomiska politik. Sverige ska använda varenda skattekrone

Fel! Okänt namn på

rätt, för att säkra framtidens tillväxt. Vi har en tydlig vision för att göra Sverige till en konkurrenskraftig, kunskapsbaserad ekonomi. Om vi ska stå starka i framtiden måste vi konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor och inte med låga löner.

Regeringens ensidiga ekonomiska politik baserad på stora skattesänkningar har nått vägs ände. Utanförskapet är oförändrat, arbetslösheten har ökat, klyftorna och barnfattigdomen har växt liksom de ekonomiska skillnaderna mellan könen. Fler är långtidsarbetslösa, bostadsbyggandet har minskat och skolresultaten försämrats. Sverige behöver en ny färdriktning också för den ekonomiska politiken.

Läget i världsekonomin är allvarligt. Risken för recession i Europa är uppenbar. Det ställer stora krav på den ekonomiska politiken även i Sverige. Starka offentliga finanser är avgörande. Nu gäller det att göra rätt saker. Vi vill prioritera investeringar i det som också långsiktigt bygger Sverige starkt – utbildning, infrastruktur och bostäder.

Då behöver vi utveckla svensk konkurrenskraft. Sverige behöver en förstärkt strategisk samverkan mellan staten, näringslivet och akademien med mer av samarbete och gemensamma prioriteringar av såväl forskningsresurser som utbildning. Skolan står i fokus. En kunskapsbaserad ekonomi börjar i en skola där alla barn lyckas. Vi vill skapa en modern kunskapsskola med kvalitet och kreativitet i centrum. Alla skolor ska vara bra skolor. Det kräver att vi investerar i lärarnas kompetens och utveckling. Utbildning är en färskvara; därför tror vi på det livslånga lärandet. Sverige ska bli en kunskapsnation av världsklass, och då måste fler ges chansen till god utbildning.

Vi har inte råd att inte ta vara på de tillväxtpotentialer som ligger i ett mer jämställt samhälle. Kvinnors möjligheter till arbete och utveckling och ekonomiskt oberoende genom egen försörjning är en prioriterad fråga för oss socialdemokrater och en viktig del av en ny färdriktning för Sverige.

Ekonomin växer när människor växer. Ökade klyftor ger inte fler jobb och en bättre ekonomisk utveckling. Strävan efter ekonomisk utveckling och ökad jämlikhet är två sidor av samma mynt. Det ska alltid krävas av den enskilde att denne gör rätt för sig efter bästa förmåga. Men var och en ska också veta att samhället fungerar och möjliggör ett bättre liv för alla. Detta är kärnan i vad vi kallar värdeburen tillväxt, en moralisk ekonomisk utveckling.

Miljöproblemen kräver investeringar och tuffa miljökrav. Sverige ska ta sin del av miljöansvaret och gå före på miljöområdet. Vi ska vara först med att använda framtidens miljövänliga teknik. Då krävs investeringar i järnväg och kollektivtrafik, ett nytt klimatinvesteringsprogram och stimulanser för mer miljövänliga bilar.

Vi tror på ett modernt arbetsliv där de anställdas intressen står i centrum. Vi tror på ett arbetsliv där människor trivs, har möjligheter till inflytande över sin arbetssituation och kan utvecklas i jobbet. Det är en avgörande del av den kunskapsbaserade ekonomi och den värdeburna tillväxt som vi vill se för Sverige.

Storstäder som bärs fram av en pulserande framtidstro är en viktig ingrediens i bygget av ett modernt och konkurrenskraftigt Sverige. Väl fungerandeorstäder är avgörande för att vi ska få tillväxt och fler jobb i hela landet.

Under åren 2012–2015 vill vi därför göra tillväxtskapande investeringar i våra största städer. Det handlar om att bygga järnvägar och kollektivtrafik, fler bostäder, viktiga klimatinvesteringar och en ordentlig upprustning av miljöprogramsområdena.

I dag råder stor bostadsbrist på många håll i Sverige. Människor har svårigheter att flytta dit jobben och utbildningsplatserna finns. Det behövs en ny bostadspolitik som ger en större rörlighet på bostadsmarknaden och blandade bostadsområden. Alla människor, inte bara de med goda ekonomiska förutsättningar, ska ha möjlighet att leva i bra bostäder till rimliga kostnader i en stimulerande och trygg miljö. Då krävs att staten och kommunerna gemensamt tar ansvar för att det byggs fler bostäder.

Sverige är ett glesbefolkat land med behov av snabba miljövänliga transporter. Trots det har vi underinvesterat i järnväg. Det finns ett betydande behov av infrastrukturinvesteringar i hela landet, inte minst i och kring våra stora städer. En del i en ny färdriktning för Sverige bör vara att nu börja lägga grunden för fungerande snabba järnvägar i Sverige. Dessutom behövs fungerande mobiltelefoni och bredband med hög överföringshastighet i hela landet. Sverige glider isär. Den som känner att välfärden krackelerar, rustar sig för ojämlikhet. Det är det vi kunnat se i vårt land under de senaste åren. Den utvecklingen kan aldrig vara ett framgångsrecept. Samhällen som håller ihop, med stor tillit människor emellan, har bättre ekonomisk tillväxt och lägre brottslighet än samhällen med låg tillit. En omfattande generell välfärd ökar tilliten i samhället.

Sverige behöver en ny färdriktning där alla tillsammans är med och tar ett gemensamt ansvar för att hålla ihop vårt land. De som tjänar allra bäst kan bidra lite mer i ett tufft ekonomiskt läge. Tillsammans kan vi med en aktiv social investeringspolitik prioritera att avskaffa barnfattigdomen, ge fler barn och unga god utbildning, möjligheter till kulturupplevelser och möjliggöra för fler att komma ut i arbete. Då får vi ett bättre samhälle för alla.

Det ekonomiska läget är mycket osäkert. Sveriges stora beroende av omvärlden gör att det finns betydande risker för en klart försämrad utveckling i vårt land. Vi menar att det i ett sådant läge måste finnas en beredskap att stimulera ekonomin för att hålla uppe den inhemska efterfrågan och för att skjuta till medel till kommunsektorn för att undvika uppsägningar och försämringar i vård, skola och omsorg. Vi kommer därför mycket nogsamt att studera den ekonomiska utvecklingen och är beredda att återkomma med ytterligare insatser om det skulle visa sig nödvändigt.

4 Skarpa förslag i budgetmotionen

4.1 En kunskapsbaserad ekonomi

- ? Vi föreslår omfattande investeringar i jobb och utbildning för unga, sammanlagt 57 400 platser inom högskolan, vuxenutbildningen i traineejobb och utbildningsvikariat till en kostnad av närmare 7 miljarder kronor.

Fel! Okänt namn på

- ? Vi vill se en strategisk samverkan mellan näringsliv, forskning och parterna på nya områden som transporter, miljö och energi, hälsa och livsvetenskap, den demografiska utmaningen och Sveriges attraktionskraft, för 2 miljarder kronor de kommande fyra åren.
- ? Vi föreslår en ny riskkapitalfond med 3 miljarder kronor.
- ? Det enskilt viktigaste för elevernas resultat i skolan är bra lärare. Vi vill avsätta 2 miljarder kronor de kommande fyra åren till kompetensutveckling av lärare och 400 miljoner kronor under samma tid för karriärmöjligheter för lärare och utveckling av skolledarrollen.
- ? Sverige behöver en kompetensförsäkring som bygger på arbetslinjen och ger människor möjlighet att utveckla sitt kunnande.
- ? Vi vill investera i moderna urbana transportsystem. Tunnelbanan i Stockholm behöver byggas ut. Vi avsätter 1,4 miljarder kronor för sträckan Odenplan–Nya Karolinska sjukhuset 2012–2015. Under samma period föreslår vi 11,5 miljarder kronor för utbyggd kapacitet i järnvägssystemet.
- ? Bristen på hyreslägenheter och studentbostäder är skriande på många håll. Vi föreslår att en skattestimulans på 1 miljard kronor årligen för investeringar i hyres- och studentlägenheter införs från 2012. Behovet av underhåll är stort i fastigheter byggda under miljonprogramsepoken. Vi vill införa en modell med statliga lånegarantier för upprustning och energieffektivisering av dessa fastigheter. Låneramen omfattar totalt 20 miljarder kronor och kan sökas av alla fastighetsägare mot en garantiavgift. För fastigheter i områden med särskilt hög arbetslöshet ska staten kunna subventionera garantiavgiften, en utgift som bedöms uppgå till omkring 500 miljoner kronor per år. Vi bedömer att cirka 60 000 lägenheter kan rustas upp tack vare lånegarantierna.

4.2 En värdeburen tillväxt

- ? Vi föreslår en kompetenskommission som ska arbeta med förbättrad matchning mellan arbetsgivarnas behov och de arbetssökandes kompetens. Till sitt förfogande har de 1 miljard kronor för att upphandla bristyrkesutbildningar. Vi föreslår att 700 miljoner kronor omdisponeras från ineffektiva coacher till förstärkt förmedlingsverksamhet.
- ? För personer med mer omfattande behov av stöd för att få förankring på arbetsmarknaden så föreslår vi Kraftsam, en dörr in till möjligheter att få individuellt utformat stöd. Vi föreslår 1 500 plusjobb för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och 1 400 platser i offentligt skyddat arbete för personer med psykiska funktionshinder.
- ? Vi vill arbeta för ett modernt arbetsliv där de anställdas intressen står i centrum. Vi tror på ett arbetsliv där människor trivs, har möjligheter till inflytande över sin arbetssituation och kan utvecklas i jobbet. Vi avsätter 100 miljoner kronor per år till ett systematiskt arbetsmiljöarbete.
- ? En stark a-kassa som omfattar alla löntagare är en avgörande del av en väl fungerande arbetslinje. Vi föreslår i denna motion ett tak för avgiften på 120 kronor i månaden och en höjd ersättningsnivå i a-kassan till 80 pro-

Fel! Okänt namn på

- cent. Taket höjs till 910 kronor per dag från mars 2012. Efter 100 dagars arbetslöshet trappas taket i a-kassan ned med 150 kronor per dag.
- ? För att långsiktigt öka sysselsättningen bland utrikes födda vill vi förstärka kvaliteten i etableringsinsatserna. De 700 miljoner kronor som sfi-bonus och lotsar kostar vill vi använda effektivare för validering, arbetspraktik och grundläggande utbildning i kommunal regi.
 - ? På många orter försvinner nödvändig kommersiell serviceinfrastruktur, det är ett hot mot inte minst de små företagens möjligheter att klara sin vardag och utvecklas. Vi föreslår ett särskilt stöd om 50 miljoner kronor per år för att trygga tillgängligheten till viss grundläggande kommersiell service i gles- och landsbygd.
 - ? Vi vill införa ett nytt system med stöd för klimatinvesteringar, där förutom kommuner, även företag, ideella organisationer eller alla i samarbete kan få stöd för projekt. Vi avsätter 400 miljoner kronor per år, sammantaget 1,6 miljarder kronor de kommande fyra åren till lokala klimatinvesteringar.
 - ? Det behövs kraftiga styrmedel för att ställa om till ett hållbart samhälle. Vi föreslår ett nytt system för miljöbilsbonus och registreringsskatt där bilar med låga utsläpp får bonus och bilar med höga utsläpp får registrerings-skatt.
 - ? Investeringar i solvärme och solex har rönt stort intresse och är en viktig framtidsmarknad för svenska företag. Vi avsätter 100 miljoner kronor per år, sammantaget 400 miljoner kronor de kommande fyra åren för ett solinvesteringstöd.
 - ? När män och kvinnor delar på ansvaret för både jobb och familj förbättras den ekonomiska tillväxten och människors livskvalitet. Vi vill därför lagstifta om rätt till heltid och införa ett tak för allmänna visstidsanställningar. Vi avsätter också 200 miljoner kronor per år i stimulans till kommuner som ordnar barnomsorg på obekvämt arbetstid.

4.3 Sociala investeringar

- ? Det ska råda nolltolerans mot barnfattigdom i vårt land. Det kräver att vi når målet om full sysselsättning. Men en del saker kan göras omedelbart. Vi vill höja underhållsstödet med 100 kronor i månaden och taket i de s.k. vab-dagarna så att fler får en rimlig vardagsekonomi. Vi vill se kraftfulla åtgärder för dem som är överskuldssatta och stimulera kommunerna att sänka avgifterna i kultur- och musikskolan.
- ? Vi vill ha en sjukförsäkring som bygger på arbetslinjen, ger bra inkomstrygghet, finansieras solidariskt och där ingen faller mellan stolarna. Vi vill att de allra flesta ska få 80 procent i ersättning vid sjukdom. På sikt vill vi att taket ska vara tio prisbasbelopp. I ett första steg vill vi nu höja taket till åtta prisbasbelopp 2012 och åtta och ett halvt prisbasbelopp 2013. Vi vill också att ersättningen ska vara 80 procent under hela sjukdomsperioden.
- ? Skillnaderna i såväl dödlighet som självs kattad hälsa har ökat mellan olika socioekonomiska grupper de senaste 20 åren. Vi vill ha en statlig kommission för jämlik hälsa. Uppdraget ska vara att identifiera oacceptabla

Fel! Okänt namn på

förhållanden som leder fram till skillnader i befolkningens hälsa samt ta fram förslag på hur vi kan minska hälsoklyftorna.

- ? Alla har rätt till en god sjukvård. Den som blir sjuk ska veta att han eller hon får hjälp av personal som har den bästa utbildningen, tillräckligt med tid och som arbetar med de mest moderna metoderna och den senaste medicinska tekniken. Vi tillför 1 miljard kronor till sjukvården för att kompensera landstingen så att de inte behöver försämra högkostnadsskyddet på det sätt som regeringen föreslår.
- ? Den grova organiserade brottsligheten har fått fäste i Sverige. Vi vill förstärka kampen mot den organiserade brottsligheten och centralt skapa betydligt bättre förutsättningar för att samla kunskap och använda resurserna på ett effektivt sätt. Vi vill därför ge 100 miljoner kronor per år till Rikskriminalpolisen under 2012–2015, vilket motsvarar minst 100 tjänster med specialistkompetens.
- ? För att upprätthålla ett starkt samhällskontrakt är det avgörande att alla former av skatte- och bidragsfusk motverkas kraftfullt. Under åren 2012–2015 vill vi därför tillföra Skatteverket totalt 200 miljoner kronor för ökade resurser till att bekämpa skattefusk och i en särskild satsning mot bidragsbrott anslår vi därför totalt 100 miljoner kronor till polisen och Åklagarmyndigheten under perioden 2012–2015.
- ? För socialdemokratins del är det viktigt att säkerställa att varje skattekrona används så effektivt som möjligt. Därför vill vi se en bred utredning om vinst och konkurrens i välfärden.
- ? Att skapa förutsättningar för kultur att blomstra är att skapa förutsättningar för ett levande, demokratiskt samhälle. Därför vill vi införa fri entré på statliga museer, fortsätta digitaliseringen av biografier, öka stödet till svensk barnfilm och satsa på ett nytt kultur- och demokratiprojekt för unga. Totalt avsätter vi drygt 1 miljard kronor till kultursatsningar 2012–2015.

5 Det ekonomiska läget

5.1 Återhämtning – men Sveriges rykte som tigerekonomi är betydligt överdrivet

Sveriges väg genom den globala krisen har kantats av tvära kast. Under 2009 föll BNP med 5,2 procent, vilket var det största årliga BNP-fallet sedan andra världskrigets utbrott. Redan efterföljande år följde dock en mycket stark rekyl uppåt med en BNP-tillväxt på 5,7 procent, en siffra som senast överträffades 1964.¹

¹ Edvinsson R. (2005), Growth, Accumulation, Crisis – With New Macroeconomic Data for Sweden 1800–2000 samt SCB/Nationalräkenskaperna.

Fel! Okänt namn på

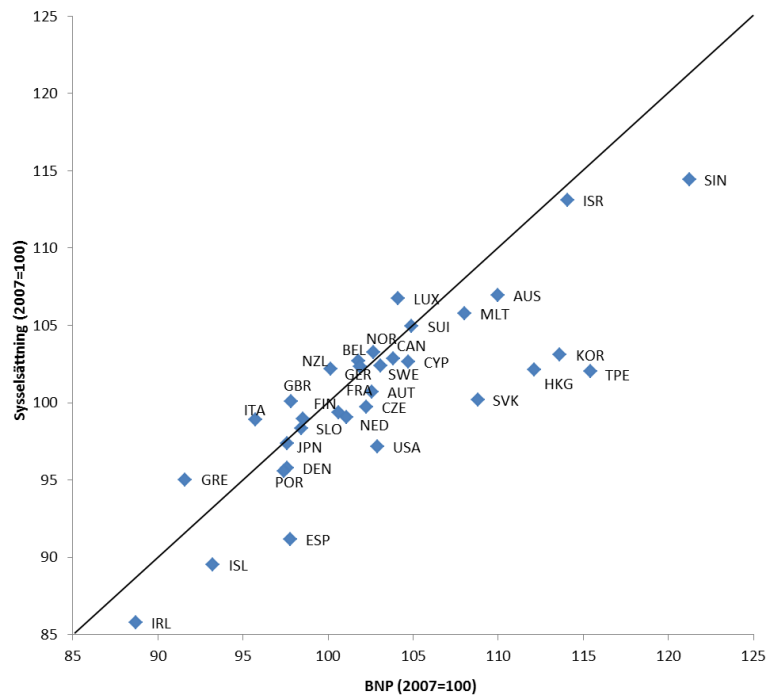
Av mediareporteringen och den ekonomisk-politiska debatten kan man ibland få intrycket att Sverige klarat den globala krisen väsentligt bättre än den stora majoriteten industriländer. Det är en bild som behöver nyanseras. Det är korrekt att Sveriges BNP-tillväxt under 2010 och första halvan av 2011 har varit mycket stark i en internationell jämförelse. Men till saken hör även att fallet i BNP under år 2009 har mycket få internationella motsvarigheter.

Sverige utmärker sig alltså egentligen genom att krisförloppet, sett till svängningarna i BNP, varit mer dramatiskt än bland de flesta andra industriländer. Den totala återhämtningen i svensk ekonomi framstår inte som särskilt överväldigande. Som illustreras i figur 1 ansluter sig Sverige till den breda mittklungan i industrivärlden när det gäller tillväxt i BNP och sysselsättning perioden 2008–2011.

Vidgar man jämförelsen till att även omfatta regioner utanför de traditionella industriländerna framstår Sveriges ekonomiska prestation som ännu något blekare. Den totala tillväxten i världsekonomin perioden 2008–2011 (inklusive Internationella valutafondens [IMF] prognos för år 2011) uppgår till omkring 12 procent, vilket ska jämföras med väsentligt mer blygsamma 3 procent i den svenska ekonomin. I IMF:s aggregat "Emerging and developing economies", som består av 150 länder i Östeuropa, Sydamerika och Asien, växer ekonomin med hela 24,5 procent under perioden 2008–2011. Det motsvarar en årlig genomsnittlig tillväxttakt på 5,6 procent. Den fortsatt mycket starka utvecklingen i Kina och Indien, med 44 respektive 35 procent total BNP-tillväxt under perioden, är självfallet en viktig förklaring till dessa siffror.

Fel! Okänt namn på

Figur 1 BNP och total sysselsättning i industriländerna 2008–2011. IMF:s prognos för år 2011

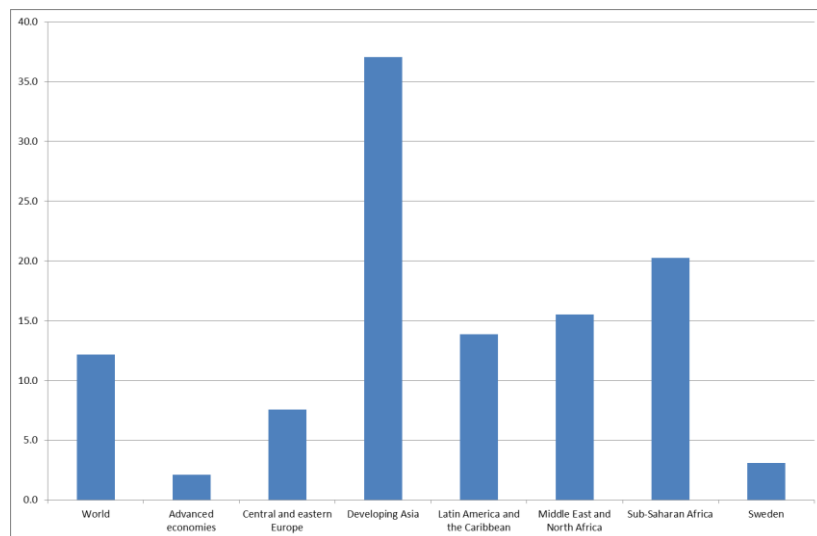

Källa: Bearbetning av data från IMF.

Anm: Aktuella länder utgör gruppen "Advanced economies" enligt IMF:s definition. Data saknas för Estland.

Jämfört med länderna i den gamla industrivärlden, många av dem svårt tyngda av misskötta statsfinanser och kollapsade finans- och bostadsmarknader, så står svensk ekonomi relativt stark. Men det räcker inte om man anlägger ett mer långsiktigt perspektiv på de ekonomisk-politiska utmaningarna. Jämfört med de nya tillväxtmarknaderna i Östeuropa, Sydamerika och Asien framstår näppeligen Sverige som en tigerekonomi, tvärtom. Man ska dock komma ihåg att den höga tillväxten i dessa regioner i betydande utsträckning är ett uttryck för upphinnareffekter, det vill säga att länder med lägre utvecklingsnivå tenderar att växa snabbare än mognare industriländer. Allt talar för att takten i den ekonomiska utvecklingen i länder som Kina och Indien på sikt kommer att avta väsentligt relativt dagens nivåer.

Figur 2 Tillväxt i BNP 2008–2011 inklusive IMF:s prognos för år 2011

Källa: Bearbetning av data från IMF.

5.2 Finanskrisens första fas begränsades till en industrikris

De snabba svängningarna i svensk BNP under de senaste tre åren är ett uttryck för Sveriges stora exportberoende. När finanskrisen slog klorna i världsekonomin under hösten 2008 föll investeringar och konsumtion drastiskt på många av Sveriges viktigaste exportmarknader. En lång räkka varuexporterande svenska bolag fick se sina orderböcker, bokstavligen talat, tömmas över en natt. Innan fallet stannat upp hade Sveriges totala export minskat med hela 18 procent, varav varuexporten, som minskade med närmast ofattbara 24 procent, stod för merparten av minskningen.

Värdet på den svenska exporten motsvarar halva BNP, vilket gör Sverige till ett av de mest exportberoende industriländerna. Det förklarar varför Sverige sett till fallet i BNP kom att drabbas hårdare av krisen än nästan alla andra jämförbara länder. Men det ger också en bakgrund till den snabba återhämtning som inleddes redan under andra halvåret 2009.

Under ungefär ett halvår, från september 2008 till mars 2009, föll den svenska kronan mycket kraftigt relativt valutorna på de viktigaste exportmarknaderna. Enligt Riksbankens så kallade TCW-index² uppgick kronförsvagningen till hela 25 procent, vilket kraftfullt förstärkte det uppsving i

² TCW-index (Total Competitiveness Weights) är ett sätt att mäta kronans värde mot en korg av andra valutor.

Fel! Okänt namn på

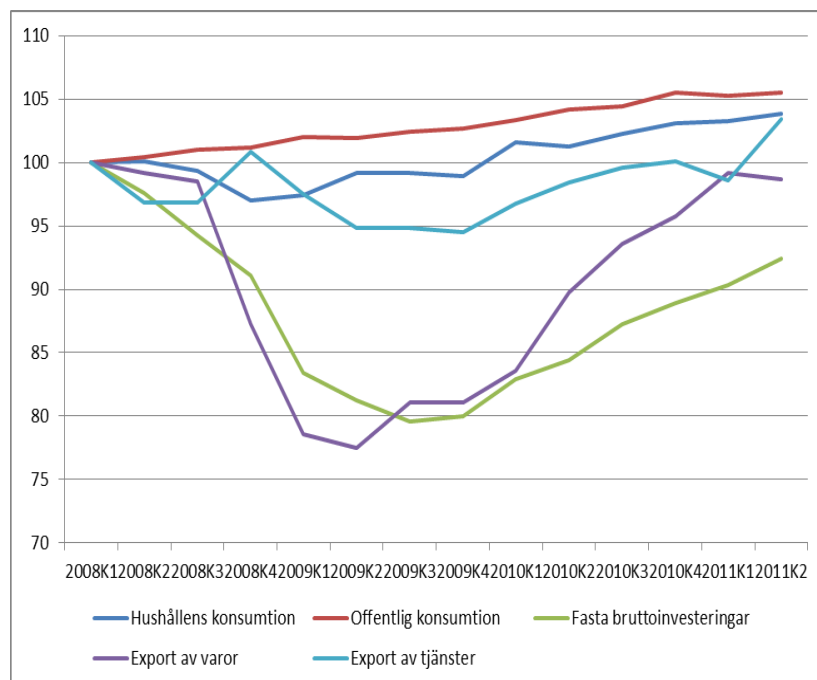
svensk export som följde när chockvågorna efter den akuta finansiella krisen hade lagt sig och den globala efterfrågan åter börjat normaliseras.

Kronförsvagningen ackompanjerades av en kraftfull och internationellt koordinerad penning- och stabiliseringspolitisk aktion som för Sveriges vidkommande visade sig bli synnerligen ”vältajmad”. I många andra länder, däribland USA, Spanien, Irland, Storbritannien och Danmark, hade krisen redan hunnit få ordentligt fotfäste i den inhemska ekonomin med betydande återverkningar på bostadspriser, inhemsk konsumtion, sysselsättning och offentliga finanser. I Sverige begränsades däremot effekterna i allt väsentligt till de varuexporterande delarna av ekonomin medan såväl privat som offentlig konsumtion fortsatte att växa under hela krisförloppet (se figur 3 nedan).

En viktig förklaring till att privat konsumtion och offentlig sektor inte drogs med i fallet, och att därmed krisens härjningar blev väsentligt mildare i Sverige än i många andra industriländer, är att vi gick in i krisen med ett rejält överskott i statsfinanserna och att vi förskonats från kraftiga negativa priskorrigeringar på bostadsmarknaden. De svenska bostadspriserna har till och med fortsatt att öka under senare år.

Under sommaren och inledningen av hösten har det dock publicerats statistik som indikerar att ett prisfall på bostadsmarknaden inletts. Det finns skäl att vara mycket observant på den fortsatta prisutvecklingen. Såväl våra egna erfarenheter från det tidiga 1990-talet som det aktuella internationella läget visar att ekonomiska nedgångar som sammanfaller med kraftiga boprisfall tenderar att bli både djupare och längre än andra konjunktursvackor.

Figur 3 Konsumtion, investeringar och export (2008K1=100)

Källa: Bearbetning av data från SCB.

5.3 Ökad strukturell arbetslöshet

Under det senaste året har arbetsmarknaden återhämtat sig och sysselsättningen är nu åter uppe på samma nivå som före krisen. Även arbetslösheten har fallit tillbaka men – och det är ett viktigt men – den är alltså kvar på en historiskt sett hög nivå. Från att ha toppat på över 9 procent under våren 2010 uppgick den säsongrensade arbetslösheten i augusti i år till 7,4 procent. Det innebär att arbetslösheten är på en högre nivå än i augusti 2006 (7,0 procent) då situationen på arbetsmarknaden av den dåvarande borgerliga oppositionen beskrevs i termer av massarbetslöshet.

Trots en överlag positiv utveckling på arbetsmarknaden så fortsätter långtidsarbetslösheten att ligga kvar på en hög nivå, låt vara att vi sett en sjunkande trend under första halvåret 2011. Av dem som var arbetslösa under andra kvartalet 2011 hade 28 procent eller 116 000 personer varit utan sysselsättning i mer än sex månader. Bland de med långa arbetslöshetstider finns en klar överrepresentation av utrikes födda, lågutbildade och äldre personer.³ Redan innan krisen var arbetsmarknadssituationen för dessa grupper bekymmersam, och de senaste årens utveckling synes ha förvärrat läget ytterligare. Och vad värre är: Trots en allmän nedgång av långtidsarbetslösheten under det senaste halvåret biter den sig fast på höga nivåer eller till och med ökar något bland utrikes födda och äldre personer.

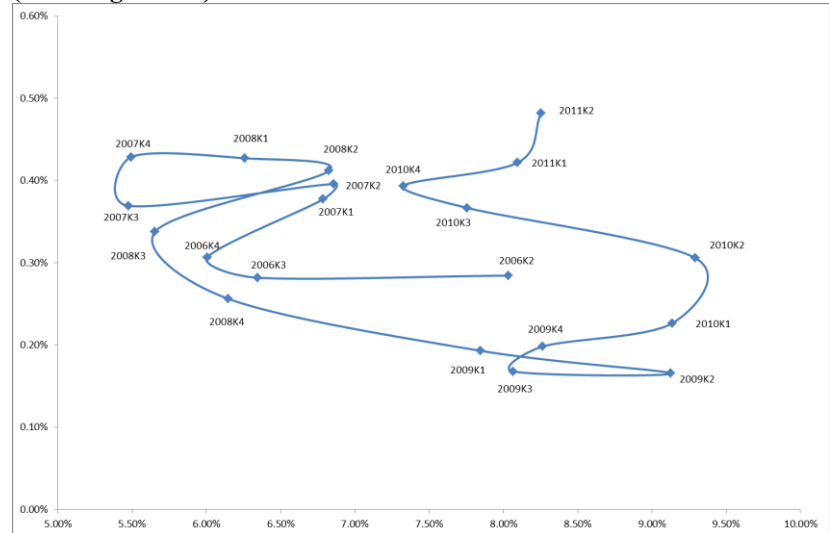
Ökningen av antalet långtidsarbetslösa antyder att det skett en försämring i matchningen mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft. En kanske ännu tydligare indikation åt det hållet ges i figur 4 nedan som beskriver en så kallad Beveridgekurva. Den visar förhållandet mellan vakansgraden på arbetsmarknaden (kvarstående lediga platser i procent av arbetskraften) och det relativa arbetslöshetsstalet. Allmänt gäller att arbetslösheten och vakansgraden är starkt korrelerade, det vill säga en ökning av vakansgraden sammanfaller i regel med en minskning av arbetslösheten. Av kurvan kan man klart utläsa Sveriges väg genom den första krisfasen. Från andra halvåret 2006 till första halvåret 2008 hade vi en tydlig trend av minskande arbetslöshet och ökande vakansgrad, en utveckling som förbyttes i sin motsats under hösten 2008 när den finansiella krisen slog till.

Från andra kvartalet år 2010 ser man att kurvan gör en kraftig gir tillbaka till följd av den vikande arbetslösheten. Men, samtidigt förefaller kurvans läge i höjdlid i allt väsentligt vara oförändrat. Under andra kvartalet 2011 var vakansgraden nära nog lika hög som under fjärde kvartalet 2007, trots en tre procentenheter högre arbetslöshetsnivå. Denna rörelse utåt av Beveridgekurvan indikerar att friktionen på arbetsmarknaden ökat, det vill säga att det för varje given nivå på arbetslösheten nu krävs en högre vakansgrad än tidigare för att uppnå balans mellan utbud och efterfrågan.

³ SCB, AKU.

Fel! Okänt namn på

Figur 4 Relationen mellan arbetslöshet och vakanser (Beveridgekurva) 2006K2–2011K2

Källa: Bearbetning av data från SCB.

Detta mönster av försämrad matching på arbetsmarknaden känns igen från tidigare perioder med kraftigt förhöjd arbetslöshet. Djupa lågkonjunkturer innebär i regel ett intensifierat strukturomvandlingstryck, vilket innebär en permanent utslagning av vissa typer av arbetstillfällen samtidigt som återhämtningen primärt sker i andra branscher och yrkeskategorier än dem drabbats hårdast under krisen. De som hamnar i långa arbetslöshetsperioder riskerar dessutom att få sin kompetens föråldrad, vilket gör dem mindre attraktiva på arbetsmarknaden när konjunkturen vänder uppåt.

Utvecklingen av sysselsättningen i olika branschaggregat antyder just att den förhöjda långtidsarbetslösheten hänger ihop med ett ökat omvandlingstryck i ekonomin. I den akuta krisfasen minskade sysselsättningen inom alla sektorer utom offentlig förvaltning och utbildning. Det avgjort största fallet skedde dock inom industrin samt inom vård- och omsorgssektorn. Dessa båda sektorer stod tillsammans för nära två tredjedelar av den totala sysselsättningsminskningen. Under återhämtningen har sedan de privata tjänstebranscherna med råge passerat den nivå på sysselsättningen som gällde innan finanskrisen. En liknande utveckling kan ses inom byggindustrin och vård- och omsorgssektorn, även om återhämtningen här varit något svagare. Trots en viss uppgång under år 2010 och inledningen av år 2011 har däremot industrin mycket långt kvar innan man återtagit förlorad mark. Av de nära 100 000 jobb som försvann inom branschaggregatet Tillverkning, utvinning, energi och miljö hade endast omkring en fjärdedel återtagits till och med andra kvartalet år 2011.

Tabell 1 Sysselsättningsutveckling under kris- respektive återhämtningsfasen (tusental). Fördelning på branschaggregat

	2008K3–2010K1	2010K1–2011K2
Jordbruk, skogsbruk och fiske	-6,3	2,3
Tillverkning o utvinning, energi och miljö	-97,4	26,5
Byggverksamhet	-25,4	22,7
Handel	-23,9	32,2
Transport	-5,2	1
Hotell och restaurang	-4,4	-1,2
Information och kommunikation	-6,5	21,6
Finansiell verksamhet, företagstjänster	-17,9	34,9
Offentlig förvaltning m.m.	4,2	13,1
Utbildning	11,6	10,3
Vård och omsorg	-63,7	49,9
Personliga och kulturella tjänster	-6,3	9,5
Uppgift saknas	-0,6	5,4
Samtliga branscher	-240,6	228,2

Källa: SCB, AKU.

Omvandlingstrycket på arbetsmarknaden ställer nya krav på den ekonomiska politiken. Tyvärr verkar dock den förda ekonomiska politiken snarare spätt på problemen.

Sedan regeringsskiftet 2006 har det skett en omfattande nedmontering av det som tidigare utgjorde kärnan i den aktiva arbetsmarknadspolitik. Omkring två tredjedelar av platserna inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen har försvunnit.⁴ Även möjligheterna att läsa in gymnasiet på komvux har beskurits kraftigt. Sedan 2006 har antalet platser inom den kommunala vuxenutbildningen minskat med ungefär en femtedel.⁵

Arbetslösa hänvisas nu i stället i betydande utsträckning till regeringens så kallade garantier: Jobb- och utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för unga. I nuläget har en tredjedel av de arbetssökande placerats i dessa garantier där aktivitetsnivån är dokumenterat låg. Det är den allt annat överskuggande arbetsmarknadspolitiska insatsen med sammantaget ungefär 120 000 deltagare. Jobb- och utvecklingsgarantin visar i dagsläget heller inga tydliga tecken på att minska i volym, utan expansionen fortsätter månad för månad.

Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har utvärderat regeringens garantier. Aktivitetsnivån är mycket låg. Jobbgarantin för unga saknar helt långsiktig effekt. Fyra av tio deltagare i Jobb- och utvecklingsgarantin har överhuvudtaget inte fått någon handledning eller coachning. Institutet konstaterar vidare att en majoritet av deltagarna använde högst tio timmar i veckan för att söka jobb eller att delta i aktiviteter, de flesta betydligt mindre.⁶

⁴ Arbetsförmedlingens månadsstatistik.⁵ Statistik från Skolverket.⁶ Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), rapport 2010:15.

Fel! Okänt namn på

Det verkliga sorgebarnet är Jobb- och utvecklingsgarantins fas 3 som alltmer framstår som en arbetsmarknadspolitisk ändstation. Enligt en färsk utvärdering från Arbetsförmedlingen är utströmningen från programmet extremt låg. Av de 36 900 som till och med juni månad 2011 hamnat i fas 3 har endast 5 500 eller 15 procent lämnat åtgärden för arbete eller studier.⁷

5.4 Sverige dras isär – med försämrade villkor för barn och unga

De närmaste åren lämnar de största ungdomskullarna sedan fyrtioalstgenerationen gymnasieskolan. Tiotusentals unga vuxna ska ta plats i samhället – med höga krav, många nya idéer och en stark vilja att förändra.

Oavsett om man som ung väljer att studera vidare eller söker sig ut på arbetsmarknaden direkt efter avslutad skolgång, måste det finnas villkor som skapar utrymme för ekonomisk trygghet, personlig utveckling och framtidstro.

Idag går utvecklingen åt fel håll. Fler och fler unga möter stängda dörrar. Ungdomar tvingas i dagens utbildningssystem till livsavgörande val allt längre ner i åldrarna och möjligheterna att ändra sig och välja om stängs alltmer. Färre unga har idag en egen bostad jämfört med för tio år sedan. Dessutom blir det allt vanligare med andrahandsboenden, att man bor hos en kompis eller hyr ett rum. För studenter är situationen på flera orter kaotisk med militärtält som en temporär lösning och många som helt enkelt tvingas avstå från att studera.

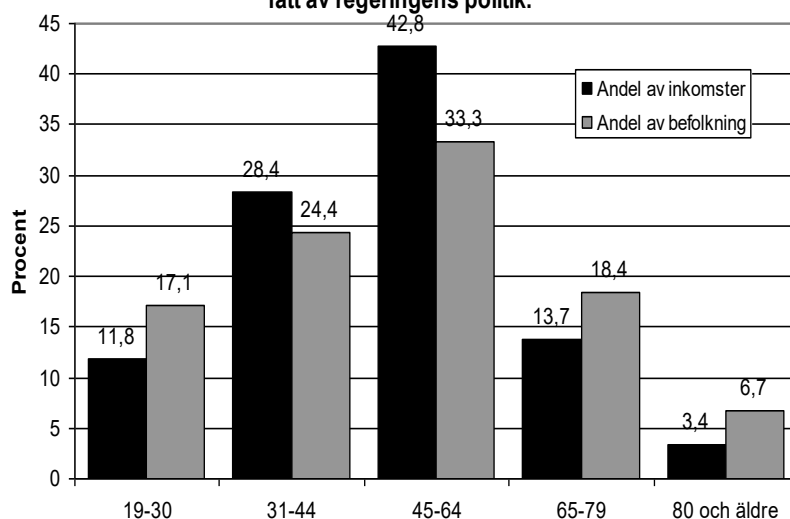
Sverige är idag ett av de länder i Europa som har högst ungdomsarbetslöshet. Ungdomar och kvinnor används alltför ofta som flexibilitetsbuffertar på arbetsplatser. De anlitas vid behov och vid arbetstoppar – men slås ut lika snabbt som de kommer in.

Flera myndigheter har rapporterat att ungdomars ekonomiska situation har försämrats. Det har också skett en kraftig ökning av antalet ungdomar som tvingas försörja sig på socialbidrag.

Riksdagens utredningstjänst har sammanfattat fördelningseffekterna av den förda politiken under den förra mandatperioden. Vinnarna är medelålders, främst män, medan unga och även äldre har fått stå tillbaka.

⁷ Arbetsförmedlingens återrapportering 2011, fördjupade analyser.

Diagram 3. Fördelningseffekter av regeringens politik under mandatperioden 2006-10. Hur mycket olika åldersgrupper har fått av regeringens politik.

Utvecklingen i våra storstäder dras alltmer isär. Å ena sidan präglas dessa av en pulserande framtidstro och erbjuder många möjligheter, å andra sidan finns det stadsdelar med extremt låg sysselsättning och fortsatt högt bidragsberoende. I drygt 8 av 10 områden med s.k. lokala utvecklingsavtal har långtidsarbetslösheten stigit mellan 2006 och 2009.⁸ Sysselsättningsgraden är avsevärt lägre än i riket och arbetslösheten högre. Långvarigt beroende av försörjningsstöd var hela fem gånger vanligare i dessa områden än i riket som helhet 2009. Anmärkningsvärt många uppges också varken arbeta eller studera, över 40 procent i åldern 20–64 år 2009.

Ett mått på ekonomisk utsatthet i ett land är hur många barn som lever i fattiga familjer. Det återspeglar en samhällsutveckling där föräldrarna antingen saknar arbete eller har väldigt låga arbetsinkomster. Även andra faktorer med koppling till familjepolitiska stöd och socialförsäkringssystemens utformning har betydelse. Den generella välfärden spelar stor roll för att utjämna skillnader och öka möjligheterna för alla barn, oavsett bakgrund, att förverkliga sina livsdrömmar.

När fattigdom diskuteras används olika definitioner, och slutsatserna varierar beroende på vilken som används. Mest avgörande är huruvida fattigdom betraktas som ett absolut eller som ett relativt begrepp. Låg inkomststandard och rätt till försörjningsstöd är absoluta mått som inte säger något om klyftorna i ett samhälle. För att mäta inkomstskillnaderna måste ett relativt mått användas, till exempel om en familj har mindre än 60 procent av medianin-

⁸ De nuvarande 21 utvecklingsavtalen omfattar utvecklingsarbete i 38 stadsdelar och gällde för åren 2008–2010. Regeringen inledde 2010 en dialog med de berörda kommunerna och erbjöd en förlängning under 2011. Några nya avtal uppges dock inte ha tecknats.

Fel! Okänt namn på

komsten i landet. Oavsett om man använder en relativ eller absolut fattigdomsdefinition har dock barnfattigdomen ökat i Sverige under senare år.

Det mått som används av EU för att belysa relativ fattigdom visar att den relativa barnfattigdomen i Sverige ökat kraftigt under senare år, framför allt därför att de som redan hade det relativt gott ställt har fått större inkomster samtidigt som det inte blivit några stora förändringar för den fattigaste tiondelen av barnfamiljerna. Omkring 15 procent av alla barn levde 2008 i en familj med en disponibel inkomst under 60 procent av medianen. Mest markant är utvecklingen för de ensamstående föräldrarna där den relativa fattigdomen ökat från cirka 20 procent 2006 till 30 procent 2008. Mönstret gällande vilka barn som är fattiga avspeglar mönstret för vuxna. Störst risk för relativ fattigdom har t.ex. barn till ensamstående, barn till två föräldrar under trettio år, barn med utländsk bakgrund, barn i familjer med många barn, barn till en förälder med enbart förgymnasial utbildning och barn i familjer där ingen förälder arbetar heltid.

Enligt det fattigdomsbegrepp som används av Rädda Barnen räknas barn i familjer som antingen har en låg inkomststandard eller försörjningsstöd som fattiga. Låg inkomststandard definieras som inkomster som inte täcker skäliga levnadskostnader. Rädda Barnens senaste årsrapport redovisar att barnfattigdomen år 2007 nådde sin lägsta nivå sedan mätningarna startade. Då levde 10,9 procent av barnen i fattiga familjer. År 2008 bröts den positiva utvecklingen och barnfattigdomen ökade till 11,5 procent, en ökning med 0,6 procentenheter eller 10 000 barn. Det betyder att det då fanns ca 220 000 barn definierade som fattiga i riket som helhet. Någon statistik för 2009 och 2010 finns inte tillgänglig ännu. Barnfattigdomen är mer än fem gånger så hög bland de barn som har utländsk bakgrund (29,5 procent) än bland barn med svensk bakgrund (5,4 procent). Bland barn till ensamstående föräldrar är barnfattigdomen mer än tre gånger så hög (24,7 procent) som bland barn till sammanboende föräldrar (8,1 procent). Bland barn till ensamstående med utländsk bakgrund räknas vartannat barn som fattigt.

Rapporten visar också att klyftorna mellan de rikaste och de fattigaste fortsätter att öka. Barnfattigdomen är generellt sett högst i storstadsområdena och lägst i välmående kranskommuner till storstäderna.

Säkerställandet av bättre villkor och förutsättningar för barn och unga måste bli en av socialdemokratins viktigaste utmaningar framöver. Att arbetslösa föräldrar får arbete och att fler deltidsarbetande föräldrar får möjlighet att arbeta heltid är det mest centrala för att komma till rätta med familjers ekonomiska utsatthet.

5.5 Utvecklingen på arbetsmarknaden har tydliga urbana förtecken

Som framgår av tabell 2 har sysselsättningsutvecklingen under krisen och den efterföljande återhämtningsfasen uppvisat en betydande regional variation. För Stockholms och Skånes del innebar krisen i och för sig en tydlig avmattning, men fallet i sysselsättning blev ändå relativt måttligt. Det tredje stor-

stadslandet, Västra Götaland, har en annan och mer industriinriktad näringslivsstruktur, varför de negativa effekterna där blev mer kännbara. Totalt sett blev dock krisen, åtminstone sysselsättningsmässigt, mycket mild i storstadsregionerna. Det stora fallet i sysselsättningen kom istället att ske i övriga landet, primärt i län med en stor koncentration av tillverkningsindustri. Av det totala fallet i sysselsättning från tredje kvartalet år 2008 till första kvartalet 2010 skedde omkring två tredjedelar utanför storstads länen, detta trots att storstads länen andel av rikets totala sysselsättning endast är 53 procent.

Under återhämtningen har istället utvecklingen på arbetsmarknaden uppvisat en tydligare regional balans. Ungefär hälften av sysselsättningsökningen från det första kvartalet 2010 till det andra kvartalet innevarande år har skett utanför storstads länen. Sett över hela kris- och återhämtningsfasen har dock tillväxten av nya jobb varit mycket starkt koncentrerad till storstadsregionerna. Stockholms län står i en klass för sig med en nettoökning av sysselsättningen på nära 50 000 personer, men även Skåne och Västra Götaland har haft en väsentligt starkare utveckling än övriga landet. Det är svårt att dra någon annan slutsats än att den strukturomvandling som skett i spåren av den finansiella krisen haft tydliga urbana förtecken. Det är förvisso inget nytt mönster. Under i stort sett hela efterkrigstiden har det skett en successiv koncentration av befolkning av ekonomisk aktivitet till storstäderna samt till de större universitetsorterna. Det är dock tydligt att denna utveckling accentuerats under senare år.

Tabell 2 Sysselsättningsutveckling under kris- respektive återhämtningsfasen (tusental). Regional fördelning

	2008K3–2010K1	2010K1–2011K2	Netto hela perioden
Storstadslänen	-65,5	110,4	44,9
Stockholms län	-1,9	49,2	47,3
Västra Götalands län	-45,5	46,8	1,3
Skåne län	-18,1	14,4	-3,7
Övriga län	-175,1	117,7	-57,4
Totalt riket	-240,6	228,1	-12,5

Källa: SCB, AKU

5.6 Starka offentliga finanser – men läget kan snabbt försämrans

Sverige har starkare offentliga finanser än många andra jämförbara länder. En långvarig enighet kring en ansvarsfull ekonomisk politik har lagt grunden för denna utveckling. Det är av väsentlig betydelse för Sverige att det numera finns en bred konsensus i Sveriges riksdag kring det finanspolitiska ramverkets tre hörnpelare, det vill säga rambeslutsmodellen, överskottsmålet för den offentliga sektorn och de statliga utgiftstaken. Det är tveklöst så att starka offentliga finanser ger bättre förutsättningar att stå emot makroekonomiska störningar. Men ser man till utvecklingen i Europa under senare år visar bilden att detta i sig inte räcker som ekonomisk strategi. Bland de länder som nu

Fel! Okänt namn på

brottas med betydande rubbningar i det finansiella systemet återfinns förvisso stater som under lång tid misskött sina offentliga finanser, till exempel Grekland och Italien. Men här finns även länder som innan den finansiella krisen stod på relativt solid offentligfinansiell grund, däribland Island, Irland och Spanien. Särskilt utvecklingen i Spanien stämmer till eftertanke. År 2007 hade landet ett offentligfinansiellt överskott på 1,9 procent av BNP och den totala offentliga skuldsättningen uppgick till mycket låga 36 procent av BNP. I spåren av en närmast kollapsad ekonomi, en utveckling till stor del framdriven av ett betydande prisfall på fastighetsmarknaden, förbyttes snabbt överskott och sjunkande skuldsättning till motsatsen. År 2010 uppgick det offentligfinansiella underskottet till 9 procent av BNP och den offentliga skuldsättningen hade skenat iväg till 60 procent av BNP.⁹

Trots att tillväxten av allt att döma dämpas väsentligt under de kommande åren finns det goda möjligheter att vidmakthålla starka offentliga finanser i Sverige. En sådan utveckling kräver dock att det inte sker en uppluckring av den statsfinansiella disciplinen. Även om föreliggande budgetproposition på många sätt präglas av ekonomisk återhållsamhet finns det oroväckande tendenser i den riktningen. Som Finanspolitiska rådet nyligen uppmärksammade så är till exempel regeringens stora utlovade skattesänkningar och de generöst tilltagna budgeteringsmarginalerna en högst tveksam kombination. Rådet konstaterar vidare att regeringens underlåtenhet att löpande justera upp olika utgifter i samma takt som den allmänna löneutvecklingen på sikt kan skapa stora uppdämda behov av mycket kostsamma kompensatoriska åtgärder.¹⁰

5.7 God finansiell ställning för staten – men hur är det med de reala tillgångarna?

Statens finansiella ställning är mycket god och aktuella prognoser visar på en snabb nedgång i den offentliga skuldsättningen under kommande år. För att bedöma värdet på statens förmögenhet räcker det emellertid inte med att enbart se till statens finansiella ställning. För att bedriva en väl avvägd ekonomisk politik måste man även beakta hur de statliga reala tillgångarna, det vill säga värdet på vägar, järnvägar och annat fysiskt kapital i statlig ägo, utvecklas.

Värdet på den offentliga kapitalstocken beror av investeringsbeslut som tagits under en betydande tidsrymd. För att analysera behovet av ökade investeringar behöver man därför studera utvecklingen i ett längre historiskt perspektiv.

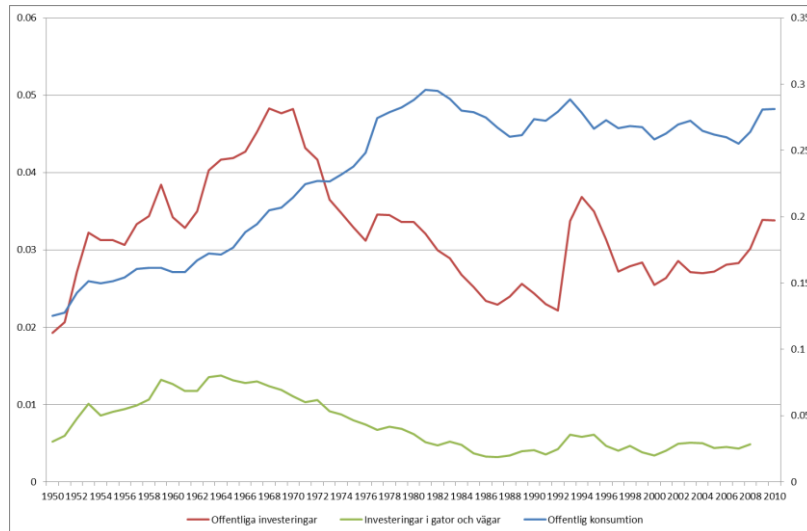
Fram till omkring 1970 ökade de offentliga investeringarna snabbt, både i absoluta tal och mätt som andel av BNP (se figur 5 nedan). Under de första efterkrigsdecennierna skedde en snabb utbyggnad av offentlig sektor. Parallellt med detta upplevde Sverige en mycket omfattande flyttvåg från lands-

⁹ Ekonomisk data om Spanien är hämtad från OECD, Economic Outlook nr 89.

¹⁰ Svensk finanspolitik, Finanspolitiska rådets rapport 2011.

bygden till de större städerna. Sammantaget födde detta ett stort behov av investeringar i offentliga byggnader, vägar och spår.

Figur 5 Offentliga investeringar som andel av BNP 1950–2010

Källa: SCB.

Efter 1970 skedde en successiv förskjutning i de offentliga utgifterna från investeringar till konsumtion. Sedan ungefär 15 år tillbaka har de offentliga investeringarna stabiliserats kring 3 procent av BNP, vilket kan jämföras med 1970 års nivå på 5 procent av BNP.

Det finns starka argument för att den offentliga realkapitalstocken, som till stor del utgörs av transportinfrastruktur, långsiktigt måste växa i minst samma takt som BNP. Skälet är enkelt. Belastningen på det offentliga realkapitalet växer i princip linjärt med aktiviteten i ekonomin, och då inte minst genom ökande trafikflöden. Om det dessutom sker en viss inrikes omflyttning av befolkning och ekonomisk aktivitet, bör tillväxten i kapitalstocken vara ännu något högre än BNP-tillväxten för att klara den ökande belastningen på tillväxtregionerna.

Att studera hur realkapitalstockens värde i förhållande till BNP förändrats över tid är därför intressant när man ska bedöma det aktuella investeringsbehovet. Tyvärr saknas det längre tidsserier över den offentliga kapitalstocken i den officiella statistiken. Finanspolitiska rådet har dock genom egna beräkningar skapat tidsserier från 1980 och framåt över statens och kommunernas kapitalstockar. Dessa beräkningar, som redovisas i figur 6 nedan, visar en över tid markant nedgång i offentlig sektors kapitalstock. Utvecklingen kan i första hand härledas till kommunsektorn, men även den statliga stocken har över tid minskat i storlek relativt BNP. De kommunala investeringarna var dock fram till 1980-talet i betydande grad beroende av statliga investeringsbidrag, utgifter som för att undvika dubbelräkning i nationalräkenskaperna bokfördes som kapitaltransaktioner i statlig sektor. Därför kan man argumen-

Fel! Okänt namn på

tera för att utvecklingen av den samlade offentliga sektorns kapitalstock i det här sammanhanget är det mest relevanta måttet att studera.

Figur 6 Realkapitalstockens andel av BNP i statlig, kommunal och samlad offentlig sektor 1980–2005

Källa: Finanspolitiska rådet.

Även internationell investeringsstatistik indikerar att Sverige släpar efter när det gäller offentliga investeringar, inte minst järnvägsinvesteringar. Vi har låtit riksdagens utredningstjänst sammanställa internationell statistik över investeringar i järnvägsinfrastruktur.¹¹ Statistiken är framtagen av EU-kommissionen och avser 18 EU-länder. I statistiken finns, utöver redan genomförda investeringar 2007–2009, även uppgifter om planerade investeringar fram till 2013.

Jämfört med de övriga 17 EU-länderna i sammanställningen ligger de totala järnvägsinvesteringarna i Sverige perioden 2007–2013 på en synnerligen låg nivå: 2,84 procent av 2007 års BNP jämfört med genomsnittet på 5,74 procent för de undersökta länderna. Sverige utmärker sig framförallt genom anmärkningsvärt låga nivåer på drift och underhåll samt reinvesteringar.¹² Då data saknas för ett antal mogna industriländer, inte minst Tyskland, Danmark och Storbritannien, är det dock svårt att utifrån den här statistiken dra några mer långtgående slutsatser (se tabell 3 nedan).

Annan internationell statistik förstärker dock bilden av att Sverige investerar relativt lite i transportinfrastruktur. Statliga Trafikanalys har jämfört investeringarna i Sverige med en grupp OECD-länder. Genomsnittet för de undersökta länderna när det gäller nyinvesteringar ligger på 1,23 procent av BNP,

¹¹ Riksdagens utredningstjänst, PM 2010:1833.

¹² Det tillfälliga tillskott till drift, underhåll och reinvesteringar som regeringen föreslår för perioden 2012–2013 är inte inkluderat i denna siffra.

Fel! Okänt namn på

vilket ska jämföras med 0,85 procent för Sverige.¹³ Ett liknande mönster återfinns i en tidsserie över perioden 1980–2006 från byggforskningsinstitutet Euroconstruct som publicerades i statliga Nuteks (numera Tillväxtverket) årsbok 2008.

Mot bakgrund av den tillgängliga statistiken är vår samlade bedömning att Sverige under lång tid haft för låga offentliga investeringar, framförallt i transportinfrastrukturen. Detta förhållande riskerar att hämma Sveriges långsiktiga konkurrenskraft. Den samlade internationella forskningen visar på ett robust långsiktigt samband mellan investeringar i infrastruktur och ekonomisk tillväxt. Investeringar i transportsystemet sänker näringslivets kostnader och höjer dess produktivitet. Svenska metaanalyser av internationellt publicerade artiklar visar att 1 procents ökning av ett lands infrastrukturkapitalstock på sikt ökar den årliga produktionen med 0,1–0,2 procent.¹⁴

Tabell 3 Totala investeringar i järnvägsinfrastruktur 2007–2013 (miljoner Euro). Länderna i fallande ordning efter andel av 2007 års BNP

	Utgifter 2007–2013	Andel (%) av 2007 års BNP
Rumänien	16 000,0	12,83 %
Slovenien	3 563,0	10,31 %
Luxemburg	3 612,3	9,64 %
Litauen	2 505,8	8,77 %
Bulgarien	2 665,0	8,66 %
Polen	22 697,8	7,30 %
Ungern	7 288,8	7,24 %
Lettland	1 442,1	6,83 %
Österrike	17 655,4	6,49 %
Spanien	46 544,5	4,42 %
Estland	543,8	3,44 %
Belgien	11 066,8	3,30 %
Italien	47 751,1	3,09 %
Nederländerna	17 000,0	2,97 %
Sverige	9 595,6	2,84 %
Finland	3 524,8	1,96 %
Irland	3 208,0	1,69 %
Frankrike	30 934,0	1,63 %
Genomsnitt		5,74 %

Källa: Riksdagens utredningstjänst, underlagsdata till PM 2010:1833.

Anm: Uppgifter saknas för Tjeckien, Danmark, Tyskland, Grekland, Storbritannien, Malta, Slovakien, Portugal och Cypern.

I ett europeiskt perspektiv kännetecknas Sverige av ett extremt glest bebyggelsemönster och små lokala arbetsmarknader. I ljuset av ett snabbt ökande

¹³ Basfakta 2009, Trafikanalys.

¹⁴ Se Infrastruktur och ekonomisk tillväxt – en makroekonomisk översikt (Nutek, 2006) samt Infrastruktur och ekonomisk tillväxt, rapport författad av Inregia och KTH (Sveriges Byggingustrier, 2003).

Fel! Okänt namn på

internationellt konkurrenstryck och en nödvändig omställning mot ett mer kunskapsintensivt näringsliv utgör detta en stor utmaning.

Ekonomisk teori och empiri visar entydigt att högt specialiserad produktion med stort kunskapsinnehåll fordrar stora lokala marknader.¹⁵ För att överbrygga denna konkurrensnackdel är det angeläget att snabbt vidga de funktionella regionerna. Investeringar i transportinfrastrukturen som ger förbättrade möjligheter till arbetspendling är sannolikt det mest kraftfulla verktyget för att nå dithän. Investeringar i ett modernt och tillförlitligt transportsystem är också av största betydelse för näringslivets varulogistik. Den ständigt ökande specialiseringen och den allt intensivare utrikeshandeln har tillsammans gjort transportsystemet till en allt viktigare konkurrensfaktor. Både marknaden för insatsvaror och avsättningsmarknaden är idag betydligt mer geografiskt utspridd än för ett antal decennier sedan. Effektiva och säkra godsflöden är därför av avgörande betydelse när det gäller den svenska industrins förmåga att hävda sig i en allt skarpare internationell konkurrens.

5.8 En privat skuldcrisis har omvandlats till en offentlig – finanskrisens andra fas

De senaste 10 till 15 åren har präglats av en mycket god kapitaltillgång i den globala ekonomin. Denna period sammanfaller med den extremt snabba industriella expansionen i Kina. Det är ingen slump. Den kinesiska ekonomin har vuxit med svindlande 10–15 procent per år i över ett decennium. Samtidigt har det kinesiska sparandet varit högt, ränta och valutakurs har hållits nere på konstgjord väg och industrin har gynnats av statliga subventioner. Sammantaget har detta resulterat i enorma kinesiska handelsöverskott.

De kinesiska reserverna har i betydande utsträckning placerats i västvärlden, inte minst i amerikanska tillgångar. Kina har i stor utsträckning utgjort själva motorn för den långvariga globala kreditexpansion som fick ett abrupt slut när den finansiella krisen slog till under hösten 2008.

Under de senaste decennierna har det dessutom skett en avreglering av de finansiella marknaderna i västvärlden, avregleringar som i sig delvis varit motiverade men som inte alltid i tillräckligt hög utsträckning balanserats av nya internationella regelverk och samtidiga förändringar i skattesystem och finanspolitik.

Denna brist på samordning var till exempel tydlig i samband med 1980-talets avreglering av den svenska kreditmarknaden där den förväntade nedgången i hushållens och företagens finansiella sparande parades med en fortsatt expansiv finanspolitik och ett skattesystem som fram till skattereformen år 1991 uppenbart gynnade ökad belåning framför sparande. Den samman-

¹⁵ Se t ex Krugman P. (1991), *Cities in Space: Three Simple Models*, NBER Working Papers samt Fujita M, Thisse J-F, 2002 *Economics of Agglomeration. Cities, Industrial Location, and Regional Growth*, Cambridge University Press.

tagna effekten blev att tillgångsvärdena, inte minst på fastighetsmarknaden, ökade väsentligt mer än vad som motiverades av fundamenta.

Effekterna av den brustna fastighetsbubblan i Sverige i början på 1990-talet kan beskrivas som en chockartad förändring av den privata sektorns balansräkning. När fastighetspriserna föll kraftigt försvann en betydande del av de reala tillgångarna i privat sektor, sannolikt så mycket som en tredjedel. Samtidigt som det egna kapitalet minskade kraftigt var skulderna kvar på samma nivå som innan priset fallit. Det innebär att den privata sektorns soliditet, det vill säga andelen av tillgångarna som är finansierade med eget kapital, sjönk till en långsiktigt helt ohållbar nivå.

För ett enskilt hushåll eller företag kan soliditeten återställas genom att sälja av högt belånade tillgångar. Svårigheter uppstår dock om hela den privata sektorn försöker att genomföra en sanering av balansräkningen samtidigt. Den utbudschock som det innebär att alla aktörer bjuder ut sina tillgångar samtidigt skulle innebära sänkta priser. Om tillgångarna inte kan säljas till utlandet, riskerar därför en intern återställning av den privata sektorns balansräkning att få motsatt effekt, det vill säga ännu lägre soliditet.

En viss del av den privata sektorns soliditetsfall kan förvisso hämtas igen genom att privata fordringsägare växlar finansiella tillgångar mot reala. Detta skedde också i viss mån under den svenska 1990-talskrisen, inte minst genom övertagande av fastighetstillgångar från gäldenärer som hamnat på obestånd. Det finns dock få tidpunkter där uttrycket "cash is king" är så relevant som i tider av stark makroekonomisk turbulens. Att vara likvid och därigenom kunna flytta tillgångar snabbt mellan olika placeringar värderas normalt mycket högt i miljöer präglade av betydande finansiell oro.

Därför kan man inte i ett sådant läge som Sverige befann sig i början av 1990-talet förvänta sig en mer betydande ombalansering av privat sektors tillgångsportfölj till de finansiella tillgångarnas nackdel. För att återställa privat sektors soliditet till en hållbar nivå fordras därför en ökning av det finansiella sparandet. Det kan åstadkommas genom att antingen amortera på de skulder sektorn har eller genom att bygga upp fordringar på andra sektorer i ekonomin. Det innebär att ett ökat finansiellt sparande i den samlade privata sektorn per definition innebär att offentlig sektor måste öka sin skuldsättning i motsvarande grad och/eller att bytesbalansöverskottet ökar.

Tabell 4 illustrerar vad som inträffade i svensk ekonomi under 1990-talskrisen. När privat sektor återställde sin soliditet genom ökat finansiellt sparande skedde det nästan uteslutande genom motsvarande skulduppbyggnad i offentlig sektor.

Fel! Okänt namn på

Tabell 4 Finansiellt sparande i svensk ekonomi 1985–1997 (mdr kr, löpande priser)

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	Summa 1991–1997
Privat sektor	23	3	-60	-57	-127	-112	44	101	159	166	160	95	2	725
Offentlig sektor	-36	-11	46	41	68	59	-28	-128	-145	-176	-134	-37	-21	-647
Utlandet	12	7	14	16	58	54	-17	27	-14	10	-26	-57	18	-78

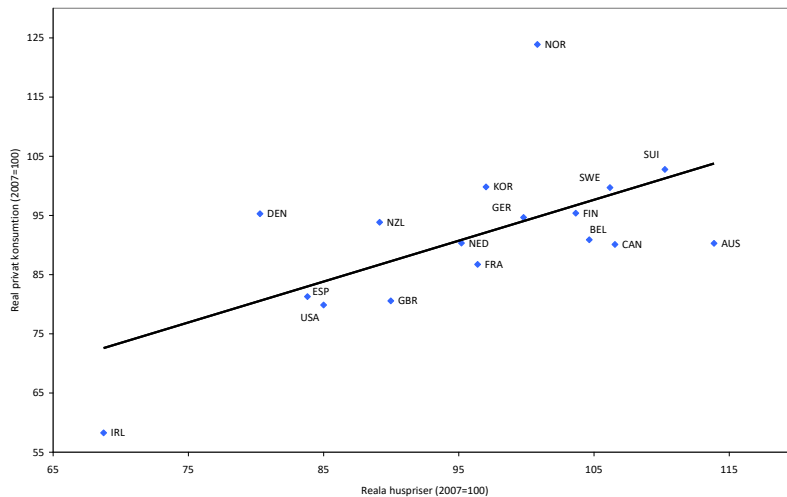
Källa: Bearbetning av data från SCB.

Att en rad industriländer nu genomligger en motsvarande anpassningsprocess som den svenska ekonomin gick igenom på 1990-talet är den grundläggande orsaken till det som ibland benämns statsskuldskris men som egentligen mer är att betrakta som en logisk fortsättning på krisen i den privata finansiella sektorn. Gemensamt för många av de länder som nu har problem med stora offentliga underskott och en snabb offentlig skulduppbyggnad är att de drabbats av kraftigt fallande tillgångspriser i den privata sektorn.

Det kanske mest uppenbara uttrycket för det övertagande av skuldbörda som skett i många länder är de omfattande likviditetstillskott som tillfördes finanssektorn under den akuta krisfasen, aktioner som i många fall också parades med direkt statligt övertagande av finansiella institutioner. Magnituden på den ombalansering av skuld mellan offentlig och privat sektor som skedde i den akuta krisfasen genom så kallade "bailouts" torde dock vara väsentligt mindre än den indirekta offentligfinansiella effekten av den mer utdragna process där hushåll och företag på egen hand ökar sitt finansiella sparande genom att dra ned på konsumtion och investeringar i reala tillgångar.

Den bantning av den privata sektorns balansräkning som nu sker i många industriländer illustreras på ett tydligt sätt i figur 7 nedan. De länder som har haft det kraftigaste fallet i reala huspriser har också haft den största minskningen i real privat konsumtion. Skulle vi även tillföra en tredje dimension till figuren – offentliga finanser – så skulle vi finna att bland de länder med störst minskning i konsumtion och bopriser också finns många av dem med den snabbaste offentliga skulduppbyggnaden.

Figur 7 Nivån på reala huspriser och privat konsumtion (2007=100)

Källa: Bearbetning av data från OECD.

I den ekonomisk-politiska debatten hävdas det ibland att den bekymmersamma offentligfinansiella situationen i många länder skulle vara själva grundorsaken till den kris världsekonomin nu genomlider. En sådan analys kan starkt ifrågasättas.

I utgångsläget innebär starka offentliga finanser självfallet bättre möjligheter att undvika så höga nivåer på underskott och skuldsättning att statens återbetalningsförmåga ifrågasätts. Därmed har man bättre möjligheter att i en djup kris undvika en hypergiftig kumulativ process där statsskuldränta och offentlig skuldsättning blir ömsesidigt förstärkande, en situation som till exempel Grekland nu upplever och som Sverige var farligt nära kring mitten av 1990-talet. En i inledningsfasen solid offentlig ekonomi ökar också möjligheten att slippa möta ett fall i sysselsättning och produktion med en åtstramande finanspolitik; istället kan politiken i bästa fall ställa om i mer expansiv riktning.

Det är mot denna bakgrund man ska betrakta det faktum att de länder i västvärlden som drabbats hårdast av den globala krisen i påfallande många fall har det gemensamt att de utöver spruckna tillgångsbubblor även har en lång historia av bräckliga offentliga finanser.

Starka offentliga finanser kan således begränsa effekterna av en ekonomisk kris som utlösts av fallande tillgångspriser. Men det är mer tveksamt om nivån på offentlig sektors finansiella sparande innan krisen i någon mer betydande utsträckning påverkade i vilken utsträckning det byggts upp tillgångsbubblor i ekonomin. En alltför expansiv finanspolitik har säkert till viss del bidragit till den snabba boprisökningen i många länder. Men det som i mycket högre grad förenar de länder som haft de kraftigaste boprisfallen är hur det institutionella ramverket kring bolånemarknaden sett ut. Länder där hushållen erbjuds frikostiga villkor när det gäller ränteavdrag på bolån, amorte-

Fel! Okänt namn på

ringskrav, belåningsgrad samt möjlighet att göra uttag av eget kapital ur bostaden har påfallande ofta också det gemensamt att man drabbats av betydande boprisfall, avstannande ekonomisk aktivitet och snabb skulduppbyggnad i offentlig sektor. Notabelt är att Sverige uppfyller oroväckande många av dessa kriterier.¹⁶

5.9 Finanskrisens andra fas kan bli lång

Mycket talar för att de betydande obalanser som uppstått i världsekonomin kommer att ta mycket lång tid att återställa. Att en rad länder i vår omvärld under de närmaste åren kommer att genomföra omfattande konsolideringsprogram för sina offentliga finanser kommer självfallet att påverka den starkt exportberoende svenska ekonomin. Det finns dock en rad förhållanden som sammantaget talar för att denna andra krisfas för Sveriges vidkommande kommer att te sig annorlunda än den berg- och dalbana vi såg 2008–2009.

Precis innan finanskrisen briserade, i september 2008, låg Riksbankens reporänta på 4,75 procent för att sedan sänkas extremt snabbt ned till en lägstanivå på 0,25 procent. Aktuell reporänta är 2 procent, vilket innebär att den penningpolitiska fallhöjden är betydligt mer begränsad än den var hösten 2008. Denna gång går det alltså sannolikt inte att via penningpolitiken åstadkomma tillnärmelsevis samma kraftfulla stimulans.

En inbromsning i svensk export kommer självfallet att sätta tryck nedåt på kronans värde. Den turbulenta situationen på många av de viktigaste exportmarknaderna tillsammans med att Sverige kan erbjuda en i relativ mening stabil makroekonomisk miljö talar för att den mycket omfattande depreciering av kronan som vi såg 2008–2009 knappast kommer att upprepas under kommande år.

Det innebär att vi inte heller kan förvänta oss att exporten får samma draghjälp från en fallande kronkurs som under finanskrisens inledande fas.

Under perioden 2008–2010 sjösattes betydande finanspolitiska stimulansprogram hos många av Sveriges viktigaste handelspartner. I många av dessa länder kommer stimulansen under kommande år att förbytas till finanspolitisk åtstramning. Den vikande efterfrågan som blir resultatet kommer sannolikt att påverka svensk export negativt.

5.10 Utvecklingen på bostadsmarknaden oroar

Som nämndes inledningsvis har Sverige till skillnad från många andra industriländer förskonats från ett kraftigt prisfall på bostadsmarknaden, och vi har argumenterat för att det är en av de viktigaste förklaringarna till att svensk ekonomi klarat sig så väl genom finanskrisens första fas.

¹⁶ För en kartläggning av hur det institutionella ramverket kring bolånemarknaden ser ut i olika länder, se BKN:s Marknadsrapport februari 2011.

Fel! Okänt namn på

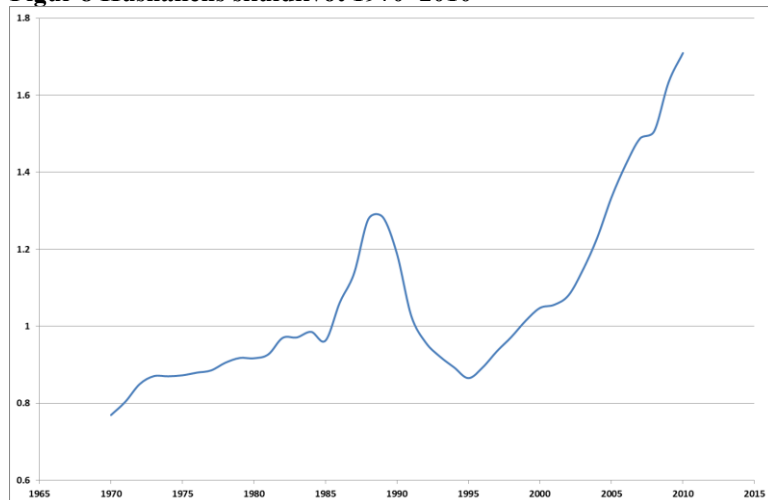
Tvärtemot den generella utvecklingen i västvärlden har de svenska bostadspriserna fortsatt att stiga under krisen. Att Sverige avviker från det allmänna mönstret skulle bland annat kunna förklaras av att nybyggnationen varit lägre i Sverige jämfört med de länder som drabbats av kraftiga boprisfall. Vidare har kreditexpansionen innan krisen hållit en något lägre takt och utlåningen har i högre utsträckning riktats till hushållen och inte till förvaltare av kommersiella fastigheter.¹⁷

Det finns ändå skäl att vara vaksam. Sedan 1950-talet har de svenska småhuspriserna varierat tämligen måttfullt kring ett jämviktsläge som bestämts av hushållens disponibla inkomster. Det nuvarande läget, liksom det som rådde innan 1990-talskrisen, utgör två rejäla avvikelser från detta historiskt sett robusta mönster. Sedan 2000 har den årliga procentuella prisökningen på bostäder genomgående varit tre till fyra gånger högre än tillväxten i hushållens disponibla inkomster.

Som framgår av figur 8 nedan så befinner sig de svenska hushållens skuldsättning på rekordnivå. Den så kallade skuldkvoten, det vill säga relationen mellan hushållens skulder och de disponibla inkomsterna, är nu långt högre än innan 1990-talskrisen. Många bedömare har dock tagit fasta på att skuldsättningen utifrån det genomsnittliga hushållets perspektiv befinner sig på en tämligen hanterbar nivå. En fördjupad analys gjord av Royal Bank of Scotland visar dock att det föreligger en betydande spridning från medelvärdet.

Studien ger till exempel vid handen att de tio procent av hushållen med högst skuldsättningsgrad, det vill säga omkring 400 000 hushåll, har skulder som är omkring nio gånger större än de disponibla inkomsterna.¹⁸ Marginallåntagaren, sannolikt i många fall barnfamiljer i storstadsregionerna, är således extremt sårbar.

Figur 8 Hushållens skuldkvot 1970–2010

Källa: Bearbetning av data från SCB.

¹⁷ För ett utförligt resonemang om vad som utmärker utvecklingen på den svenska bostadsmarknaden, se IMF:s "Staff Report for Article IV Consultation", juni 2011.

¹⁸ Royal Bank of Scotland, Den svenska bostadsmarknaden – inspel till Riksbanken, 2011.

Fel! Okänt namn på

Den prisstatistik som inrapporterats under sommaren och inledningen av hösten indikerar att ett prisfall har inletts. Hur långvarig och djup denna nedgång blir återstår att se. Riksbanken har i en omfattande analys gjort bedömningen att prisstegringen på bostadsmarknaden i allt väsentligt kan förklaras av fundamenta, det vill säga inkomstutveckling, räntor, demografiska faktorer och bostadsbyggande.¹⁹ Den uppfattningen delas dock inte av Internationella valutaunionen (IMF) som i sin senaste rapport om tillståndet i svensk ekonomi konstaterar att det även med en gynnsam utveckling i den globala ekonomin föreligger en signifikant risk för fallande bostadspriser. IMF menar vidare att ett boprisfall blir än mer ansträngande för makroekonomin om vi samtidigt får en tilltagande statsfinansiell kris i Europa som sprider sig till kärnan av eurozonen. En liknande bedömning har gjorts av Statens bostadskreditnämnd (BKN) som menar att priserna kommer att sjunka med omkring 20 procent under de kommande åren.

Vår egen kris på 1990-talet och den aktuella situationen i en rad industriländer visar med vilken enorm kraft ett boprisfall kan slå mot tillväxt, sysselsättning och offentliga finanser. Den fortsatta utvecklingen på bostadsmarknaden bör därför följas mycket vaksamt.

6 Långsiktiga tillväxtutmaningar

6.1 Globalisering

I globaliseringens spår växer det nu i snabb takt fram en helt ny tillväxtpolitisk spelplan. Den snabba industriella utvecklingen i befolkningsmässiga giganter som Kina och Indien samt delar av Sydamerika och Östeuropa skapar enorma utmaningar för en liten öppen ekonomi som den svenska.

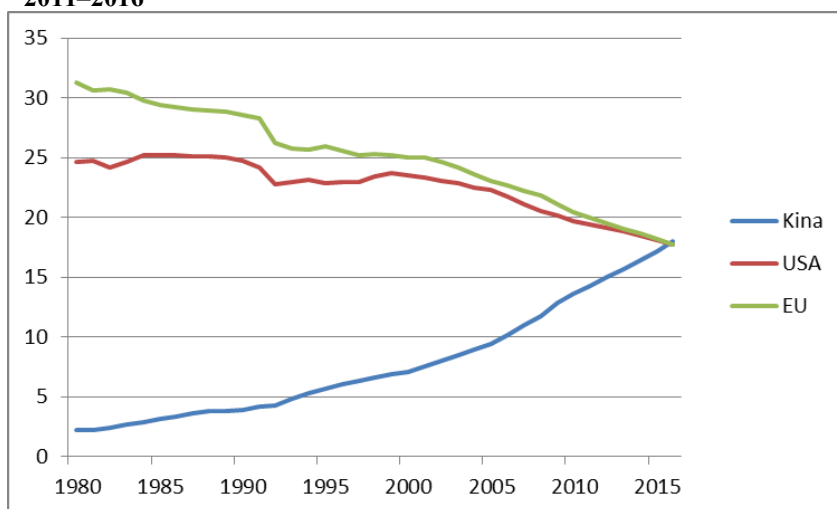
Ibland görs paralleller mellan det som nu händer i världsekonomin och det japanska ekonomiska språnget som då, under 1960- och 70-talen, slog ut vissa tämligen smala svenska industriella nischer, till exempel varvsindustrin och delar av den finmekaniska industrin (Facitkoncernen). Men jämförelsen haltar betänkligt. Det är en betydligt bredare förändring av den internationella konkurrenssituationen vi utsätts för nu. De stora investeringar i utbildning och forskning och utveckling (FoU) som görs i de snabbväxande asiatiska ekonomierna kommer rimligen att innebära en mycket snabb klättring i förädlingskedjan. De kunskapsintensiva delarna av näringslivet är således inget fredat område, inte ens den högproduktiva tjänstesektorn. För det andra rör det sig om en helt annan kvantitativ magnitud på konkurrensökningen. Kina och Indien står tillsammans för drygt en tredjedel av jordens befolkning, medan motsvarande andel för Japan var 3 procent 1960.

Enligt IMF:s prognoser, som illustreras grafiskt i figur 9 nedan, så kommer den kinesiska ekonomin storleksmässigt var ikapp USA:s och EU:s redan

¹⁹ Riksbankens utredning om riskerna på bostadsmarknaden, april 2011.

2016. Det här är en utveckling som inte kommer att gå obemärkt förbi. Mycket talar för att vi får se en accelererad utslagning och omstrukturering av de svenska exportnäringar som huvudsakligen är lönekonkurrerande. Å andra sidan växer det nu fram nya, stora marknader för högteknologiska svenska företag som exporterar varor och tjänster med högt kunskapsinnehåll. Sammantaget talar mycket för att den omvandling av svensk ekonomi som följer av globaliseringen saknar motstycke i modern tid.

Figur 9 Andel av världsekonomin 1980–2016. IMF:s prognos för åren 2011–2016

Källa: Bearbetning av data från IMF.

Rent krasst kan vi möta detta snabbt uppskruvade globala konkurrenstryck på två sätt: En möjlighet är att bromsa omvandlingen av svensk ekonomi genom att på olika sätt pressa ned reallönerna, men det är en ekonomisk-politisk återvändsgränd. En sådan politik ger oss helt enkelt inte den välfärdsökning som krävs för att kombinera en stark tillväxt i den privata köpkraften med ambitionen om ett jämlikt välfärdssamhälle i världsklass.

Mot denna bakgrund finns det skäl att vara djupt kritisk till de delar av regeringens ekonomiska politik som bygger på hypotesen att sänkta lönekostnader ger långsiktigt högre sysselsättning. De främsta verktygen för att nå dithän har varit förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen samt införandet av en särskild skattereduktion på förvärvsinkomster som haft som främsta syfte att pressa ned den så kallade reservationslönen, det vill säga den lägsta lönenivå som individen är villig att arbeta för. Den sänkta momsen på restaurang- och cateringtjänster som föreslås i budgetpropositionen för 2012 samt de tidigare generella sänkningarna av arbetsgivaravgifterna är andra exempel på statsfinansiellt mycket kostsamma förändringar i samma anda.

Ett annat och betydligt mer tilltalande vägval är att utarbeta en ekonomisk politik som gör att Sverige kan konkurrera med kunskap istället för med låga löner. Det handlar inte minst om investeringar i forskning, ett vässat utbildningssystem och ett tätare strategiskt samarbete mellan politik, näringsliv och akademi för att utveckla vår förmåga att ständigt förändra och förnya Sveri-

Fel! Okänt namn på

ges produktportfölj och ladda vårt utbud av varor och tjänster med allt högre kunskapsinnehåll.

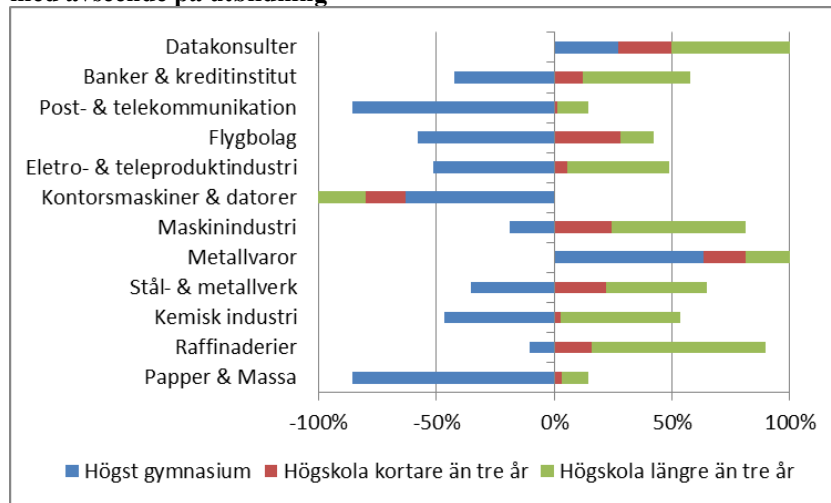
Skolsystemet är självfallet en bärande del i den kunskapsbaserade ekonomins infrastruktur. Därför är de sjunkande resultaten bland svenska elever oroande. För femte året i rad är det en lägre andel av eleverna i grundskolan som når målen i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk, och som därmed är behöriga att komma in på gymnasieskolans nationella program. Drygt 12 procent av eleverna är inte behöriga till gymnasiet. Sverige uppvisar också sjunkande resultat i Pisaundersökningarna avseende läsförståelse och matematik. Liksom när det gäller läsförståelse och matematik försämrades Sveriges position i länderjämförelsen när det gäller naturvetenskap. Av de elever som började gymnasieskolan hösten 2006 hade 76 procent fått slutbetyg inom fyra år, 68 procent klarade det på tre år. Men svensk skola har inte bara tappat vad gäller resultat utan även tätpositionen vad gäller likvärdighet i skolan. I Sverige spelar nu elevens socioekonomiska bakgrund allt större roll för elevens skolresultat.

Ett vanligt mått på en branschs internationella konkurrenskraft är specialiseringskvoten. Denna definieras som förhållandet mellan den totala produktionen i en bransch och den totala inhemska förbrukningen inom branschen i fråga. Om specialiseringskvoten överstiger ett, är detta en stark indikation på att produktionen i branschen grundar sig på specialiseringsfördelar. Det är också intressant att studera hur specialiseringskvoten utvecklats över tid. En växande specialiseringskvot innebär att branschens export växer fortare än den inhemska förbrukningen, vilket återspeglar att branschen förbättrar sin internationella konkurrenskraft.

För att belysa sambandet mellan kunskapsdriven tillväxt och internationell konkurrenskraft beskriver vi i figur 10 nedan hur sysselsättningen förändrats under perioden 1995–2008 i en rad internationellt konkurrensutsatta svenska branscher. Endast branscher med en specialiseringskvot som översteg ett år 2008 och där dessutom specialiseringskvoten har vuxit under den aktuella perioden inkluderas i sammanställningen.

Karaktären på sysselsättningsutvecklingen i de undersökta branscherna indikerar att den ökade internationella konkurrenskraften löpt parallellt med en tydlig substitution av låg- mot mer högkvalificerad arbetskraft. Detta gäller i synnerhet inom de traditionella industribranscherna som trots en totalt sett minskad sysselsättning ändå växer kraftigt vad avser anställda med högskoleutbildning. Bilden är inte lika tydlig om man ser till tjänstebanscher som exempelvis datakonsulter och flygbolag som överlag haft en jämnare fördelning av sysselsättningsförändringen mellan de tre utbildningskategorierna.

Figur 10 Sysselsättningsförändring 1995–2008. Procentuellt bidrag till total sysselsättningsförändring i respektive bransch. Uppdelning med avseende på utbildning

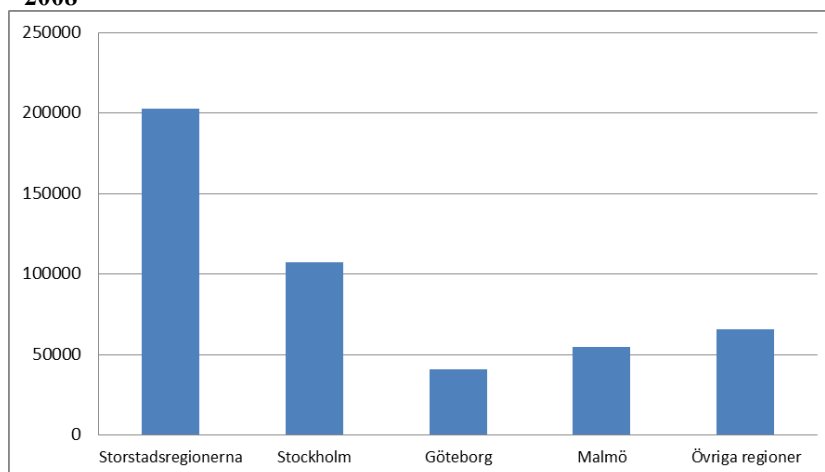
Källa: Bearbetning av data från SCB.

Givet fortsatta offensiva investeringar i forskning och utbildning finns det all anledning att vara mycket optimistisk när det gäller Sveriges möjligheter att hävda sig i den allt skarpare internationella konkurrensen. Men såväl de positiva som negativa effekterna av globaliseringen kommer sannolikt att vara ojämnt regionalt fördelade. Från modern tillväxtforskning vet vi att kunskapsintensiv produktion har en tydlig tendens att koncentreras till befolkningsmässigt stora och täta regioner, vilket bland annat kan förklaras av att det krävs en viss storlek på den lokala arbetsmarknaden för att förse kunskapsintensiva företag med den särskilda mix av högt specialiserad arbetskraft som de efterfrågar.

Sambandet mellan den lokala arbetsmarknadens storlek och den regionala förmågan att hysa kunskapsintensiv produktion illustreras i figur 11.

Fel! Okänt namn på

Figur 11 Sysselsättningsförändring för personer med minst treårig eftergymnasial utbildning inom teknik och naturvetenskap 1993–2008

Källa: Bearbetning av data från SCB/rAps.

Anm: Med regioner avses pendlingsregioner, så kallade FA-regioner.

Globalisering tycks alltså i någon mening gå hand i hand med urbanisering. Bilden är dock inte helt entydig. Ökad global efterfrågan på bland annat mineraler har inneburit en påtaglig positiv förändring för ett antal mindre regioner med stora naturtillgångar, och det finns all anledning att tro att detta inte är något tillfälligt uppsving utan att det faktiskt handlar om en förändring i de grundläggande förutsättningarna för tillväxt och utveckling i dessa regioner.

Den globala utvecklingen innebär också ett växande hot mot vår gemensamma miljö. Den globala miljöbelastningen ökar för närvarande kraftigt. Alla länder behöver ställa om till en mindre resursförbrukande produktion om vi långsiktigt ska kunna hävda en global ekonomisk tillväxt. För svensk del är det avgörande att ligga långt framme i utvecklingen och gå före med att utveckla den framtida kunskapsintensiva miljövänliga teknik som hela världen kommer att efterfråga.

6.2 Den demografiska utvecklingen

Sverige, liksom stora delar av västvärlden, står inför en besvärlig demografisk utveckling. Fram till år 2030 kommer antalet personer i Sverige som är över 80 år, det vill säga personer som generellt är i den mest vårdkrävande åldern, att öka med omkring 60 procent. Under samma period förväntas befolkningen i arbetsför ålder (20–64 år) stagnera (+2 procent).²⁰

Den demografiska utmaningen kan schematiskt delas in i två faser. Under de närmaste tio åren består problemet av att hantera en situation med stora pensionsavgångar samtidigt som inflödet till arbetskraften förväntas bli lågt

²⁰ SCB:s befolkningsprognoser, huvudalternativet.

på grund av relativt små ungdomskullar som dessutom dröjer med att debutera på arbetsmarknaden till följd av allt längre utbildningstider. Nästa fas, som inleds efter 2020, handlar om välfärdens finansiering och hur man hantlar den svårlösta offentligfinansiella ekvation som består av att den stora 1940-talsgenerationen träder in i en vårdkrävande ålder samtidigt som tillväxten i antalet arbetade timmar i ekonomin stannar av.

Fram till 2015 sker betydande pensionsavgångar från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har i en analys studerat hur avgångarna påverkar olika branscher och regioner.²¹ Fram till 2015 växer arbetskraften av demografiska skäl endast i storstadslänen medan den minskar i stora delar av övriga landet. Vissa branscher och regioner kommer sannolikt att drabbas av betydande rekryteringsproblem, främst under de kommande fem åren. Sammantaget beräknas omkring 1,6 miljoner personer lämna arbetslivet av åldersskäl fram till 2025, vilket är 250 000 fler åldersavgångar än under de gångna 15 åren.

För första gången i modern tid kommer antalet nyutbildade ungdomar att vara lägre än åldersavgångarna. Av landets län är det endast tre (Stockholm, Uppsala och Västra Götaland) som får fler ungdomar och som redovisar gynnsamma balanstal för perioden fram till 2025. Alla andra län får betydligt färre ungdomar som träder in på arbetsmarknaden än antalet åldersavgångar. Gotland, Norrbottens och Dalarnas län är de tre län där situationen kommer att bli som svårast. Lägst balanstal redovisas i glesbygdskommuner samt övriga små kommuner med mindre än 12 500 invånare.

Den delen av ekonomin som synes få de mest omfattande kompetensförsörjningsproblemen är offentlig sektor. Fram till 2025 väntas 44 procent av de offentliganställda lämna arbetsmarknaden. Det motsvarar 640 000 personer. Med nuvarande inflöde väntas ett tillskott på 465 000 personer. Det betyder en skillnad på drygt 175 000 personer, utifrån nuvarande förutsättningar. Den offentliga sektorn riskerar därmed att få betydande svårigheter att fylla åldersavgångarna. Störst andel åldersavgångar sker generellt i kommuner med liten befolkning. Tretton kommuner beräknas få fler åldersavgångar enbart inom offentlig sektor än det totala nytillskottet av ungdomar på hela den lokala arbetsmarknaden.

Bristen på arbetskraft kommer troligtvis att förvärras av att kompetenskraven förändras. Vissa jobb kommer att rationaliseras bort och nya kompetenskrav ställs på de jobb som växer fram. Generellt gäller att efterfrågan på arbetskraft utan gymnasial utbildning fortsätter att minska samtidigt som efterfrågan på högre och/eller specialiserad kompetens förväntas öka. Inom EU räknar man med att antalet arbetstillfällen för högutbildade kommer att öka med 16 miljoner fram till 2020, medan antalet arbetstillfällen för lågutbildade kommer att minska med cirka 12 miljoner. Därför krävs hög kvalitet och hög ambitionsnivå när det gäller utbildning och kompetensutveckling. Dessa förändringar innebär att det finns stora vinster att göra för samhället i stort och för enskilda arbetsgivare genom offensiva arbetsmiljösatsningar. En håll-

²¹ Generationsväxlingen på arbetsmarknaden – i riket och i ett regionalt perspektiv.

Fel! Okänt namn på

bar arbetsmiljö innebär att fler kan jobba längre och att viktig kompetens kan tas tillvara.

Det demografiska tillskottet av personer i arbetskraften fram till år 2025 kommer uteslutande från de utlandsfödda. Arbetskraftens förändring under de kommande årtiondena handlar således mycket om de utlandsföddas möjligheter att komma ut i arbetslivet. Eftersom arbetskraftsdeltagandet i delar av gruppen är lågt, inte minst bland kvinnorna, finns här den största arbetskraftspotentialen.

Arbetskraftspotential finns även bland grupper med sämre konkurrensförmåga och en svagare förankring på arbetsmarknaden. Arbetslösa med en bakgrund inom yrken som inte längre efterfrågas, ungdomar som inte fullföljt gymnasiet eller vars utbildning inte matchar efterfrågan på arbetskraft, funktionshindrade, långtidssjuka och förtidspensionerade med nedsatt arbetsförmåga samt äldre arbetskraft liksom personer som är geografiskt bundna till områden där det saknas arbetstillfällen utgör också delar av arbetskraftsreserven.

Att motverka den demografiskt betingade bristen på arbetskraft genom att på olika sätt stimulera ett ökat arbetskraftsdeltagande hos befolkningen i aktiv ålder samt minska den strukturellt betingade arbetslösheten utgör kanske den största utmaningen för jobbpolitiken på medellång sikt.

Allteftersom den åldrande befolkningen blir beroende av välfärdstjänster så stiger också kraven på skatteinkomster. Sveriges Kommuner och Landsting redovisade 2010 en analys vars slutsats var att om vi fortsätter att finansiera välfärdstjänsterna på samma sätt som idag fordras att kommunalskatten i genomsnitt höjs med ungefär 13 kronor 2035. Det motsvarar ett ökat finansieringsbehov på cirka 200 miljarder kronor uttryckt i 2011 års priser.

En så omfattande höjning av skattetrycket är varken önskvärt eller möjligt att genomföra i en ekonomi som kommer att präglas av ett allt intensivare internationellt flöde av kapital och högkvalificerad arbetskraft.

Därför måste vi primärt söka andra lösningar. Mer arbete och fler arbetade timmar måste bli huvudspåret för välfärdens finansiering i framtiden. Om denna ökning av antalet arbetade timmar ska vara möjlig förutsätter det en utveckling och modernisering av arbetets villkor. Diskussionen om välfärdens framtida finansiering måste ta sin utgångspunkt i hur vi skapar en stark arbetslinje som kan fungera för en mycket större del av arbetskraften än vad som är fallet idag. Vidare måste möjligheterna att effektivisera välfärdens tjänster utnyttjas så långt som det är möjligt och rimligt. Ytterligare bidrag kan komma från yngre som får möjlighet att etablera sig snabbare i yrkeslivet än vad som gäller idag samt från äldre som orkar, vill och får arbeta högre upp i åldrarna. Inte minst viktigt är att få ett hållbart arbetsliv som gör det möjligt för fler att arbeta ända fram till pensionsåldern.

6.3 Klimatomställning

Klimatförändringarna är vår tids ödesfråga. Om temperaturen fortsätter att stiga i samma takt som nu kommer det att leda till allvarliga konsekvenser för

livet på jorden. FN:s klimatpanel IPCC har visat att om mänskligheten ska undvika farliga effekter av klimatförändringarna så måste de globala utsläppen halveras till 2050. IPCC förbereder nu organisationens femte rapport om läget i världens klimatsystem (AR 5). Just nu publiceras för fullt de vetenskapliga artiklar som forskarna lämnat in för att de ska få med sina nya rön i rapporten. Vi kan i dessa artiklar se att problembilden har skärpts. När de tre delarna av AR 5 börjar publiceras i september 2013 kommer världens politiker att ha ett delvis nytt beslutsunderlag.

Forskarna har visat att de framtida havsnivåhöjningarna blir större, och de negativa effekterna på världens ekosystem, vilka försörjer oss med mat och vatten, blir allvarligare. För första gången kommer IPCC också att analysera återkopplingsprocesserna eller tröskeleffekter i klimatsystemet som forskarna talar om, dvs. när jordens egna processer sätter fart på temperaturökningen när denna passerar en viss gräns. Vissa av dessa effekter menar forskarna är irreversibla.²²

Diskussionerna om att världen måste inrikta sig på ett mål av 1,5 grads maximal temperaturökning för att undvika farliga konsekvenser har redan börjat och effekterna av en sådan förändring granskas av UNFCCC. Ett sådant mål skulle kräva betydligt kraftfullare politiska ingripanden än vad som sker idag.

Flera studier, däribland den internationellt erkända Sternrapporten²³, har dessutom visat på de ekonomiska vinsterna av att inte vänta. Det blir betydligt mer kostsamt i längden om vi skjuter upp de nödvändiga åtgärderna.

Det är de rika länderna som står för den absoluta merparten av utsläppen av växthusgaser och det är de fattiga länderna som drabbas hårdast av klimatförändringarna. Ett faktum är också att de utsläpp som vi orsakar genom importerade varor ökar, vilket bör påverka vår syn på klimaträttvisan i världen. Det är uppenbart att de rika länderna måste ta det största ansvaret för att minska klimatutsläppen.

Sverige har länge varit en förebild för andra länder som vill arbeta med att förbättra miljön. I internationella sammanhang har vår unika förmåga att både minska klimatpåverkande utsläpp och höja BNP varit ett positivt exempel som lyfts fram för att visa att det är möjligt. Men mycket tyder på att statistiken för utsläpp av klimatpåverkande gaser för 2010 kommer att visa att den trenden nu är bruten²⁴.

Men i flera länder i vår omgivning, som Danmark, Storbritannien och Tyskland, ökar nu istället ansträngningarna. Sverige är på väg att missa chansen till arbetstillfällen, exportmöjligheter och tillväxt. Vi socialdemokrater har alltid tagit ansvar för samhällsutvecklingen och vi har historiskt lett flera stora

²² Rummukainen m.fl. Uppdatering av den vetenskapliga grunden för klimatarbetet SMHI 2011, se s. 30.

²³ Stern Review Report on the Economics of Climate Change.

²⁴ Tidningen Sverige Natur utgiven av Naturskyddsföreningen hade i sitt nummer 3/2001 samlat in uppgifter från myndigheter (Energimyndigheten, Trafikverket m.fl.) och gjort bedömningen att utsläppen ökat 2010 jämfört med 2009 med 5,3 procent. Den officiella svenska statistiken för 2010 presenteras i december 2011.

Fel! Okänt namn på

omställningsprocesser i samhället. Vi är ett parti som bygger samhället starkt. Vi vill arbeta för en värdeburen tillväxt och det är precis vad som krävs för att klara klimatutmaningen och för att stå rätt rustade när världen lämnar fossil-samhället. En värdeburen tillväxt kan bara vara trovärdig om den paras med minskade utsläpp. Genom ett ökat omställningstryck och genom investeringar kan vi förbättra konkurrensen med omvärlden, vilket ger fler jobb i Sverige. Investeringar i förnybar energi, energieffektiviseringar, hållbar infrastruktur och ny effektiv miljö- och klimatvänlig teknik stärker företagens konkurrenskraft, skapar nya företag och ökar potentialen för handel och exportintäkter. Genom att Sverige går före i omställningen kan våra företag bli framgångsrika i att utveckla den teknik och företagsstyrning som världen efterfrågar i kampen för klimatet. Miljöproblemen går att lösa med politiska beslut, styrmedel och investeringar.

Genom vår samhällsmodell har Sverige goda förutsättningar att bedriva en aktiv klimatpolitik. Vår relativt stora offentliga sektor kan rätt utnyttjad utgöra en kraftfull politisk styråra för att driva utvecklingen åt rätt håll, inte minst genom offensiva offentliga investeringar. Samtidigt har vi en tradition av ett nära samarbete mellan stat, akademi och näringsliv i viktiga utvecklingsfrågor.

Sveriges nationella klimatpolitik bygger i många centrala avseende på samarbetet inom Europeiska unionen. EU är ett unikt internationellt samarbete där länderna gemensamt kan fatta bindande beslut om klimat och miljö. Sverige bör ha en ledande roll och driva på politiken i EU för att unionen på alla politikområden ska ta ett större klimatansvar. EU ska gå före i omställningen och vara en framåtsträvande kraft i de internationella klimatförhandlingarna. Europa och Sverige behöver ta ett nytt initiativ i förhandlingarna som inte handlar om att dela bördorna som omställningen innebär utan om att dela möjligheterna och fördelarna. Kapplöpningen för att bygga ett nytt samhälle kan börja nu. De länder som ligger långt framme får också bättre konkurrensförutsättningar och snabbare teknikutveckling. EU bör ta initiativ till en internationell klimatinvesteringsgemenskap med länder som ser fördelarna med att ligga i framkant i utvecklingen och som delar oron för de konsekvenser som klimatförändringarna för med sig. En sådan gemenskap skulle kunna få fart på investeringar och omställning genom att inom sig skapa ett gemensamt pris på utsläpp av koldioxid. Men den skulle också kunna bryta den låsning som nu finns i förhandlingsläget.

7 Utgångspunkter för socialdemokraternas budgetalternativ

7.1 Ansvar för offentliga finanser

Starka offentliga finanser är en avgörande förutsättning för vår ekonomiska politik. En solid offentligfinansiell ställning är en förutsättning för uthållig

tillväxt och stabil välfärd. Friheten som starka statsfinanser ger ska användas till att stärka arbetslinjen och öka sysselsättningen. Det finanspolitiska ramverk som utvecklats av tidigare socialdemokratiska regeringar är en central förklaring till att de svenska statsfinanserna är starkare än i de flesta andra jämförbara länder. Systemet med årliga budgettak, en rambeslutsmodell som försvårar en kostnadsdrivande riksdagsbehandling samt överskottsmål har tjänat Sverige mycket väl och kommer under överskådlig tid vara en orubblig konstant i vår ekonomiska politik.

Att värna om offentliga finanser handlar om att stärka såväl konjunktursom strukturpolitiken. Genom ett högt finansiellt sparande i goda tider kan vi stimulera ekonomin och värna välfärden i sämre tider. Sunda offentliga finanser handlar också om att rusta Sverige för de långsiktiga utmaningar som väntar, inte minst den besvärliga demografiska utvecklingen som under en betydande period kommer att sätta ett hårt tryck på de offentliga välfärdssystemen.

Ett robust samhällskontrakt med icke-korrupta kostnadseffektiva myndigheter och en väl fungerande skatteuppbörd är en central del i värdet av starka offentliga finanser. En av de grundläggande orsakerna till Greklands och i viss mån även Italiens stora statsfinansiella problem är just en betydande brist på tillit medborgare och myndigheter emellan, en brist som gör det utomordentligt svårt att få folklig uppslutning kring nödvändiga skattehöjningar och utgiftsminskningar.

Vi delar regeringens bedömning att det under 2012 finns ett utrymme på 15 miljarder kronor för ofinansierade finanspolitiska reformer. Vår utgångspunkt är att Sverige måste ha beredskap för att under kommande år möta en ekonomisk kris av betydande djup och längd. Vårt lands stora beroende av omvärlden gör att det finns betydande risker för en klart försämrad utveckling i vårt land. Vi menar att det i ett sådant läge måste finnas en beredskap att stimulera ekonomin för att hålla uppe den inhemska efterfrågan och för att skjuta till medel till kommunsektorn för att undvika uppsägningar och försämringar i vård, skola och omsorg. Vi kommer därför mycket nogsamt att studera den ekonomiska utvecklingen och är beredda att återkomma med ytterligare insatser om det skulle visa sig nödvändigt.

Samtidigt menar vi att i det skede vi nu befinner oss i är det nödvändigt att satsa på offentliga produktiva investeringar. Här går en tydlig skiljelinje mellan socialdemokratisk och borgerlig ekonomisk politik.

7.2 Full sysselsättning – en riktig arbetslinje

Full sysselsättning är det övergripande målet för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Arbete är grunden för vårt välstånd. En nyckel för att hålla ihop och utveckla Sverige är att fler har ett jobb att gå till och därmed en egen försörjning. Arbete skapar delaktighet. Arbete ger den enskilde större möjligheter till frihet och utveckling.

Under de närmaste åren menar vi att jobbpolitiken parallellt måste hantera tre olika utmaningar. Det är utmaningar som delvis är sammanlänkade med

Fel! Okänt namn på

varandra men som har olika tidsmässiga perspektiv: För det första krävs åtgärder mot de rent konjunkturellt betingade problemen på svensk arbetsmarknad. I nuläget karaktäriseras svensk arbetsmarknad av en oförmåga att matcha lediga jobb med arbets sökande som har rätt kompetens. Samtidigt som arbetslösheten bitit sig fast på en hög nivå råder växande arbetskraftsbrist inom flera sektorer. Vidare måste den ekonomiska politiken ta höjd för en ytterligare ökning av arbetslösheten under kommande år. Sammantaget ställer detta höga krav på en vassare arbetsmarknadspolitik där passiva program reduceras till förmån för åtgärder med reell effekt.

För det andra måste politiken leverera hållbara lösningar för hur de kommande årens stora generationsväxling på svensk arbetsmarknad ska klaras av. Att motverka den demografiskt betingade bristen på arbetskraft genom att på olika sätt stimulera ett ökat arbetskraftsdeltagande hos befolkningen i aktiv ålder samt minska den strukturellt betingade arbetslösheten utgör kanske den största utmaningen för jobbpolitiken på medellång sikt.

För det tredje måste den ekonomiska politiken redan nu inriktas mot att lösa den långsiktiga utmaningen som består i att kombinera en fortsatt offentlig finansiering av en generell välfärd med en åldrande befolkning. För att lyckas med detta krävs en bred palett med åtgärder för att genom ökad sysselsättningsgrad, fler arbetade timmar och fler år i arbetslivet upprätthålla antalet arbetade timmar i ekonomin på en tillräckligt hög nivå.

En förutsättning för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen är att vi får ett mer jämställt samhälle. När män och kvinnor delar på ansvaret för jobb och familj förbättras både den ekonomiska tillväxten och människors livskvalitet.

Kvinnor får i högre grad deltids- och tidsbegränsade anställningar i stället för fasta jobb. Korta anställningar innebär mer ensidiga och monotona arbetsuppgifter, mindre frihet och sämre möjligheter till utveckling i jobbet. Att sakna anställningstrygghet ökar också utsattheten på själva arbetsplatsen och gör det svårare att ställa krav och sätta gränser. Beroendeställningen till arbetsgivaren är extrem. Siffrorna talar sitt tydliga språk: 18 procent av kvinnorna och 13 procent av männen har en visstidsanställning. Av de sysselsatta kvinnorna i åldrarna 20–64 år arbetar 66 procent heltid och 34 procent deltid. Motsvarande andelar för män är 89 respektive 11 procent.

Utvecklingen de senaste åren har gått åt helt fel håll. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män är i dag fem procentenheter – den högsta på nästan 20 år. När skillnaderna i sysselsättningsgrad växer mellan könen innebär det inget annat än att möjligheterna för många kvinnor att få utlopp för sitt engagemang och användning för sin kompetens minskar. Det förlorar vi alla på.

7.3 Investeringar i den kunskapsbaserade ekonomin

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Ska företagen klara av att ständigt

utvecklas måste deras anställda också kunna göra det. Det förutsätter breda investeringar i utbildning.

Kunskaper och färdigheter gör det möjligt att utveckla en mer avancerad produktion, stigande förädlingsvärde och högre produktivitet. Ett års längre utbildning leder i genomsnitt, enligt OECD-rapporten Education at a Glance, till en produktionsökning på tre till sex procent i OECD-området.

En kunskapsbaserad ekonomi börjar i en skola där alla barn lyckas. Utbildning är nyckeln till frigörelse och utveckling för individen. Ska vi möta utmaningen som ett modernt land som investerar för framtiden måste vi satsa på barn, ungdomar och vuxna. En politik som syftar till att skapa jobb och utveckla välfärden måste omfatta hela utbildningssystemet.

Redan förskolan ger barn möjligheter till utveckling och lärande. Skolans centrala uppgift är att ge varje elev gedigna kunskaper, stimulera kreativitet och lust att ständigt vilja lära mer. Det livslånga lärandet fortsätter genom gymnasieskola, högskola, vuxenutbildning, folkbildning och forskning. Samhällsförändringar påverkar arbetslivet och olika yrken, varför vidareutbildning och kompetensutveckling kommer att bli allt viktigare. Att kunna lära sig nytt mitt i arbetslivet blir en nödvändighet.

När och var de riktigt revolutionerande upptäckterna kommer vet vi inte. Därför är den fria och obundna grundforskningen så viktig. Men forskningsgenombrott sker dagligen. Det kan handla om fördjupade kunskaper som förbättrar sjukvården, träffsäkerheten hos mediciner eller pedagogiken i skolan. Det kan handla om alternativa bränslen, snabbare datorer, nya material eller bättre tillverkningsmetoder.

Här finns fler och större möjligheter än de vi tar tillvara idag. Tillämpad forskning ger förutsättningar för hållbar tillväxt och nya jobb. Vi vill öka samverkan mellan högskolan, näringslivet, arbetsmarknadens parter och samhället så att forskare och studenter systematiskt uppmuntras att omvandla sin nya kunskap till varor och tjänster – och därmed jobb.

Vi vill sätta tydliga och ambitiösa mål för utbildnings- och forskningspolitiken:

Mål för grundskolan

Vårt självklara mål är att alla elever ska nå målen i grundskolan. På vägen dit vill vi till år 2020 halvera andelen elever i grundskolan som inte är behöriga att börja på något av gymnasiets nationella program, från idag 12 procent till 6 procent.

Mål för gymnasiekompetens

Vårt mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen. På vägen dit, vill vi, till år 2020 halvera andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det, från idag drygt 10 procent till 5 procent.

Fel! Okänt namn på

Mål för högre utbildning

Vårt mål att hälften av 30–34-åringarna ska ha genomgått en minst 2-årig högre utbildning (högskola och yrkeshögskola) år 2020. Det innebär en ökning från knappt 44 till 50 procent.

En procent av BNP till forskning

Sedan länge har vi socialdemokrater etablerat målet att en procent av BNP ska investeras i forskning. Det målet ligger fast. I samband med nästa års forskningsproposition ser vi fram emot att ytterligare utveckla våra förslag om forskning i en kunskapsbaserad ekonomi.

De flesta bedömare torde vara överens om att Sveriges komparativa fördel i en globaliserad ekonomi ligger i kunskapsintensiva branscher. Ökade investeringar i den kunskapsbaserade ekonomin, inte minst utbildning och forskning, måste vara tydliga prioriteringar i den ekonomiska politiken under de kommande åren.

Under de senaste decennierna har näringslivets struktur förändrats påtagligt. Nettotillskottet av nya jobb sker idag nästan uteslutande i små och medelstora företag. Det är dock inte bara jobbtillväxten som ombalanseras till de mindre företagens fördel. Det har även skett en tydlig tyngdpunktsförskjutning när det gäller s.k. FoU-verksamhet. Små och medelstora företag står inte bara för en allt större del av de nya jobben utan även den innovativa verksamheten, FoU-investeringarna, sker i allt högre grad inom mindre företagsstrukturer. Att skapa goda villkor för företagande och entreprenörskap är således en helt avgörande komponent i en politik för omställning till en kunskapsbaserad ekonomi.

Studier indikerar till exempel att Sverige skulle kunna lida av en innovationsparadox, det vill säga att kommersialiseringen är förhållandevis låg relativt de totala FoU-investeringarna. En möjlig förklaring är brister i samordningen av offentliga och privata resurser för FoU och utbildning. En utmaning för den ekonomiska politiken är därför att utveckla modeller för en bättre strategisk samverkan mellan politik, akademi och näringsliv.

Globaliseringen kommer sannolikt att sätta betydande avtryck i den ekonomiska geografin, så även i Sverige. Den nya arbetsdelningen i världsekonomin tycks bära tydliga urbana förtecken. Den skarpa internationella konkurrensen utvecklar sig alltmer till en tävlan mellan stora stadsregioner. Stockholms-, Göteborgs- och Öresundsregionen kommer därför att få en allt viktigare roll som Sveriges konkurrensytta mot omvärlden. Därför behöver Sverige, precis som skett i många av våra konkurrentländer, utveckla en sammanhållen urban tillväxtpolitik. Ett centralt område för den urbana tillväxtpolitiken är investeringar i en modern och kapacitetsstark transportinfrastruktur. En annan viktig beståndsdel är insatser för att få bostadsmarknaden att fungera bättre. En tredje central uppgift är att ta tillvara den stora tillväxtpotentialen i stadsdelar med hög arbetslöshet genom att få fler att gå från bidragsberoende till försörjning genom eget arbete.

8 En kunskapsbaserad ekonomi

8.1 Utbildning och jobb för Sveriges unga

De som är unga i dag ska bära upp samhället i morgon. Det är ett ekonomiskt och mänskligt slöseri att låta många unga börja sitt vuxenliv med arbetslöshet. Ungdomsarbetslösheten i augusti i år var 17,3 procent. Det är ovärdigt ett välfärdssamhälle som det svenska. Många unga som saknar arbete har inte fullständig gymnasieexamen. De måste få chansen att komplettera sin utbildning inom vuxenutbildningen eller på folkhögskola.

Det kan synas som en paradox i dessa dagar av hög arbetslöshet att vi inom en nära framtid kommer att ha betydande generella problem med tillgången på arbetskraft, detta till följd av den demografiska omställning som är nära förestående. För första gången i modern tid kommer antalet nytillträdande ungdomar att vara lägre än åldersavgångarna på riksnivå. Av landets län är det endast tre (Stockholm, Uppsala och Västra Götaland) som får fler ungdomar och som redovisar gynnsamma balanstal för perioden 2010–2025. Alla andra län får betydligt färre ungdomar som träder in på arbetsmarknaden än antalet åldersavgångar.

Vi föreslår:

Omedelbara insatser

Vi vill se tidiga och snabba insatser för unga arbetslösa. De ska inte, som nu är fallet, behöva vänta 100 dagar på verkningsfulla insatser. En individuell plan med relevanta åtgärder ska skyndsamt utarbetas. Aktivitetsförbudet på Arbetsförmedlingen ska tas bort.

Utbildningsvikariat

För att underlätta generationsväxling inom offentlig sektor föreslår vi en satsning på utbildningsvikariat inom vård och omsorg. Anställda får möjlighet att komplettera och bygga på tidigare utbildning samtidigt som en långtidsarbetslös får arbetslivspraktik och en möjlighet till vidare anställning i en viktig framtidsbransch. Kostnaden för 1 200 platser bedömer vi till 600 miljoner kronor per år, medel som vi tillför från 2012.

Traineeplatser

Vi vill också införa traineeplatser för unga under 26 år både i offentlig och privat verksamhet. Vi föreslår att dessa inrättas genom kreditering av arbetsgivarnas skattekonton för en ungdom som anställs med traineelön. Tidigare arbetslöshetsperiod ska inte utgöra kriterium för att komma ifråga för insatsen.

Alla arbetsgivare ska kunna ansöka om en traineeanställd under förutsättning att man

1) kan påvisa behov av nyrekrytering till följd av generationsväxling inom en period av 1–3 år

Fel! Okänt namn på

2) ställer upp med en utsedd handledare på arbetsplatsen och en traineeplan för den unge.

Vi har uppskattat kostnaden för krediteringen av arbetsgivaravgifterna till 2 miljarder kronor för en volym på närmare 20 000 platser.

Inför Nynäshamnsmodellen för sommarjobb i hela landet

Ett sommarjobb är ofta ungdomars första kontakt med arbetslivet. Genom sommarjobb får ungdomar lära sig vilka krav som ställs på en arbetsplats, praktiska arbetslivserfarenheter och referenser för sitt framtida jobsökande.

I Nynäshamn i södra Stockholms län har det under ett antal år bedrivits ett mycket framgångsrikt samarbete mellan kommun och näringsliv för att skaffa fram sommarjobb åt skolungdomar. Fyra årskullar, de som slutat årskurs 9 på högstadiet till dem som slutat årskurs 3 på gymnasiet, erbjuds sommarjobb och alla som lämnar in en ansökan garanteras arbete. Garantin inkluderar arbete i tre veckor.

Av de sommarjobb som finns i satsningen är 60 procent inom det privata näringslivet och resterande 40 procent inom den kommunala verksamheten. De privata arbetsgivare som inte kan stå för hela lönekostnaden kan erhålla en viss ekonomisk hjälp från kommunen.

Vi föreslår att Nynäshamnsmodellen utvidgas till att omfatta Sveriges samtliga kommuner. De kommuner som inför modellen erhåller ersättning via ett riktat statsbidrag. Satsningen genomförs redan från år 2012 och beräknas uppgå till 700 miljoner kronor årligen, totalt 2,4 miljarder kronor under hela perioden 2012–2015.

En andra chans – vuxenutbildning

Väldigt många söker sig till vuxenutbildningen, som utgör en viktig väg för människor att utbilda sig vidare och få en ny chans på arbetsmarknaden. Vuxenutbildningen måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov både i praktiska och teoretiska ämnen.

Trots att arbetslösheten är 7,4 procent och 60 000 unga saknar en gymnasieutbildning, skär regeringen, tvärt emot vad man påstår, kraftigt ned på vuxenutbildningen. Vuxenutbildningen måste vara dimensionerad så att den möter människors utbildningsbehov både i praktiska och teoretiska ämnen. Vi investerar i ett omfattande Kunskapslyft så att tiotusentals människor ges möjlighet att läsa in kurser på grundskole- och gymnasienivå. Vi föreslår 20 000 platser till en investeringskostnad av 1 645 miljoner kronor 2012.

Möjlighet att läsa in fullständig gymnasieexamen

Många människor behöver en möjlighet att kombinera arbete med studier för att höja sin kompetens och ha beredskap för omställning. Vi vill därför införa ett korttidsstudiestöd för arbetstagare som deltar i kurser inom komvux eller vid folkhögskolor. Studierna kan bedrivas på grundskole- eller gymnasienivå för att uppnå en gymnasieexamen med grundläggande behörighet till högskolan.

Korttidsstudiestödet ska kunna kombineras med annan branschspecifik utbildning som arbetsgivaren betalar. Stödet ersätter förlorad arbetsförtjänst och uppgår till 90 kronor per timme. Vi investerar 130 miljoner kronor, vilket räcker till studier på deltid (20 procent) för 5 000 personer 2012 och kommande år.

Högre utbildning

Kunskapskraven på arbetsmarknaden ökar hela tiden. Det gäller både generella kunskaper och mer specialiserad kompetens. Antalet jobb som inte kräver gymnasiekompetens för att få anställning minskar i rask takt medan efterfrågan på gymnasial utbildning, särskilt yrkesutbildning, är fortsatt stor, och efterfrågan på högre utbildning ökar markant och förväntas att fortsätta öka under lång tid framöver.

Kvalificerade yrkesutbildningar och yrkeshögskoleutbildningar är av stor vikt för att arbetsgivare ska hitta rätt utbildad personal och är samtidigt ett snabbt sätt för den enskilde att få ett kvalificerat arbete. Under 2010 beviljades endast 28 procent av ansökningarna om att bedriva Yh-utbildning med statligt stöd och det var i genomsnitt 3,7 sökande per studieplats. Det visar på behovet av att utöka möjligheterna att studera inom ramen för yrkeshögskolan. Därför investerar vi i 6 500 platser och avsätter 600 miljoner kronor.

Vi vill pröva att satsa på särskilda utbildningar inom yrkeshögskolan i socialt utsatta områden riktade mot studenter med utländsk bakgrund syftande till att bygga ihop språklig och kulturell kompetens med företagande och handel.

Högre utbildning lönar sig på alla sätt, för såväl den enskilde som samhället. Den enskilde får högre lön, lägre risk för arbetslöshet, bättre hälsa och utvecklingsmöjligheter. Samhället investerar i utbildning och får tillbaka mångdubbelt i tillväxt och utvecklingskraft.

Kvaliteten inom den högre utbildningen behöver höjas, särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora. Antalet studenter per lärare har ökat och det är inte ovanligt med så lite lärarledd tid som 4 timmar per vecka. Vi vill förbättra kvaliteten i högre utbildning genom att möjliggöra mer undervisningstid och möjlighet för studenterna att göra praktik inom ramen för sin utbildning och tillför 300 miljoner kronor per år.

Regeringen väljer att dra ned antalet högskoleplatser samtidigt som antalet 20–24-åringar blir fler under 2012, 2013 och 2014. Och samtidigt som arbetslösheten, och inte minst ungdomsarbetslösheten, är fortsatt rekordhög.

Därför investerar vi i 8 700 platser till en kostnad av 850 miljoner kronor.

Vi vill fördela antalet högskoleplatser efter de behov som finns på arbetsmarknaden. Det finns en stor oro för att den nuvarande politiken leder till att de nyare universiteterna och mindre högskolorna utarmas. Vi vill ha tillväxt och utvecklingskraft i hela Sverige och investerar därför i lärosäten i hela landet.

Vi uppdrar åt Högskoleverket att fördela medel till de nya studieplatserna.

I ett modernt samhälle är det viktigt att möjliggöra för människor att gå mellan arbetsliv och studier. Ett bra sätt att uppnå det och bredda rekrytering till högskolan är att låta arbetslivserfarenhet vara meriterande vid tillträde till högskolestudier. De flesta länder i Europa strävar efter att få fler som läser

Fel! Okänt namn på

vidare, Sverige har under senare år gått åt motsatt håll. Vårt långsiktiga mål är att alla som vill och är kvalificerade ska ges möjlighet att läsa på högskolor och universitet.

Investeringar i utbildning och jobb för unga 2012

	Antal platser	Investering i miljoner kronor
Kommunal vuxenutbildning, inklusive yrkesvux	20 000	1 645
Folkhögskola	1 000	85
Yrkeshögskola	6 500	605
Högskola och universitetet	8 700	850
Korttidsstudiestöd		130
Högre kvalitet högskoleutbildning		300
Traineeplatser	20 000	2 000
Utbildningsvikariat	1 200	600
Sommarjobb		700
Summa	57 400	6 915

8.2 Stärkt konkurrenskraft – för välfärd och nya jobb

Sverige är i förvandling. Globaliseringen innebär en ändrad arbetsfördelning i världen där nya länder i Östeuropa, Asien och Sydamerika tar över delar av den produktion vi tidigare levde på. Det är inget nytt fenomen; vi känner igen det sen tidigare. Strukturomvandlingen av svensk ekonomi är en ständigt pågående process, men den beskrivs inte med en jämn utvecklingskurva. Perioder av relativt lågt omvandlingstryck avlöses av mer intensiva utvecklingsfaser.

När befolkningsmässiga giganter som Kina och Indien nu i snabb takt vävs in i den globala ekonomin kommer det att få stora konsekvenser för ett litet utrikeshandelsberoende land som Sverige. Vi kommer fortsatt att utsättas för ett högt strukturomvandlingstryck. Vår framtid som industrination förutsätter att vi tillvaratar våra komparativa fördelar i relation till omvärlden. Inte minst krävs det att vi som nation kraftsamlar och samarbetar mellan olika sektorer. Att konkurrera med låga löner har aldrig varit ett framgångskoncept för Sverige. Istället måste vi fortsätta utvecklingen mot produktion av varor och tjänster med ett allt större kunskapsinnehåll. Varor och tjänster med ett högt förädlingsvärde betingar ett högre pris och skapar större inkomster för Sverige.

8.2.1 Strategisk samverkan

I den globala ekonomin är det inte enbart företag som konkurrerar med varandra. I en allt större utsträckning konkurrerar också länder och regioner om bland annat investeringar och arbetstillfällen.

Ett litet exportberoende land som Sverige är helt beroende av att det finns ett fungerande och väl utvecklat samarbete mellan alla aktörer som kan bidra

till att Sverige blir framgångsrikt i den internationella konkurrensen. Det krävs helt enkelt ett förtroendefullt och strategiskt samarbete mellan politik, näringsliv, fack och akademi. Dagens situation lämnar tyvärr mycket övrigt att önska.

Sverige har ett antal starka kluster av kunskap och företag. Utmärkande för dessa är att de består av ett större antal företag som både konkurrerar och samarbetar. Det bedrivs avancerad forskning såväl inom företagen som i samarbete med högskolor och universitet.

I regeringsställning utformade vi socialdemokrater strategiska program för ett antal nyckelbranscher i syfte att stärka Sveriges konkurrenskraft. Samarbetet mellan stat, näringsliv, fack och akademi stärktes. Programmen har visat sig framgångsrika och haft stor relevans för näringslivet.

Vi vill se mer av samverkan mellan politik och näringsliv och vill därför bygga vidare på modellen med strategisk samverkan mellan olika samhällssektorer. Sverige behöver mer av samarbete och gemensamma prioriteringar av forskningsresurser, utbildningsinsatser och export- och investeringsfrämjande.

Den snabba omvandlingen av ekonomin gör det emellertid allt viktigare att bygga upp en modell för strategisk samverkan utifrån den formella/statistiska indelningen av näringslivet i olika branscher. Företag i olika branscher och av olika storlek blir alltmer integrerade med varandra i komplexa produktions- och innovationssystem som oftast inte låter sig beskrivas med hjälp av den traditionella branschnomenklaturen.

Därför vill vi i dialog med näringslivet, akademien och de fackliga organisationerna utveckla en samverkansmodell som inte i första hand fokuserar på enskilda branscher utan istället tar sin utgångspunkt i centrala framtidsutmaningar för vårt samhälle – både inhemska och globala. Ansatsen bygger på tanken att framtidens samhälliga möjligheter och utmaningar, rätt hanterade, i många fall kan innebära betydande möjligheter att stärka svensk konkurrenskraft och därmed skapa nya arbetstillfällen.

Identifieringen av vilka områden som borde bli föremål för strategisk samverkan vill vi genomföra förutsättningslöst och i nära dialog med representanter för olika samhällssektorer. Vi vill dock redan nu se ett antal områden som förefaller naturliga att kraftsamla kring, men även andra områden kan naturligtvis bli aktuella:

- ? **Miljö- och energiområdet:** Vi står inför betydande utmaningar inom miljö- och energiområdet. En framsynt klimatomställning och utvecklingen av förnyelsebara energikällor kommer att skapa nya arbetstillfällen och generera exportinkomster.
- ? **Framtidens transportlösningar:** En hållbar utveckling förutsätter att vi utvecklar våra transportsystem – såväl de kollektiva som de privata. Vi vill därför bygga vidare på de initiativ som Socialdemokraterna tidigare genomfört i form av olika strategiska program för fordonsindustrin, men även utveckla nya samarbetsprogram avseende kollektiva transporter.
- ? **Den demografiska utmaningen:** Den snabba ökningen av antalet personer i vårdkrävande ålder under de kommande tjugo åren ställer stora krav

Fel! Okänt namn på

på hela vård- och omsorgssektorn. Det är en utmaning som Sverige dessutom har gemensam med i princip hela Västeuropa, vilket innebär att svenska produkt- och processinnovationer på det här området kan ge ett tydlig mervärde till vården och omsorgen av våra gamla, samtidigt som svenska produkter och tjänster kan få avsättning på utländska marknader.

- ? **Hälsa – livsvetenskaperna:** Sverige har stolta traditioner när det gäller utveckling av sjukvård, läkemedel och medicinsk teknik. Tyvärr utnyttjas inte möjligheterna idag fullt ut för samverkan mellan sjukvården, industrin och akademien. Vi vill därför se ett målmedvetet och strategiskt samarbete mellan sjukvårdens alla aktörer i syfte att utveckla såväl sjukvården, den medicinska forskningen som läkemedelsindustrin och den medicintekniska industrin. Få samhällsområden lämpar sig så väl för den här typen av samarbete som just den mycket kunskapsintensiva hälso- och sjukvården.
- ? **Sveriges attraktionskraft:** Vårt land erbjuder fantastiska möjligheter till upplevelser av olika slag. Vi har en storslagen natur, rikt kulturarv, kulinarisk höjd, etcetera. En strategisk satsning kring den svenska besöksnäringen skapar inte bara arbetstillfällen och genererar inkomster. En växande besöksnäring positionerar också Sverige internationellt.

Vi avsätter 500 miljoner kronor årligen, det vill säga totalt 2 miljarder under perioden 2012–2015 för olika strategiska samverkansprogram.

8.2.2 Ny riskkapitalfond

De senaste 10–15 åren har präglats av en mycket god kapitaltillgång i den globala ekonomin, en era som synes vara på väg mot sitt slut. Parallellt med att Kina i övergången mot en mer konsumtionsinriktad tillväxt av allt att döma kommer att minska sina placeringar i utländska tillgångar sker nu också en bred global uppstramning av de institutionella ramverken kring finansmarknaderna. Sammantaget talar detta för att det kommer att dröja mycket länge innan vi når samma nivå på kapitaltillgången i ekonomin som vi vant oss vid under det senaste dryga decenniet. Den brist på privat riskkapital som redan nu är påtaglig inom vissa segment av den svenska ekonomin kommer därför sannolikt bli än mer uttalad i framtiden.

Det finns således goda argument för att under de kommande åren öka de statliga insatserna på riskkapitalområdet. Det är mot den bakgrunden vi vill skapa en riskkapitalfond med en total initial investeringsportfölj på 3 miljarder kronor. Fonden ska ha ett särskilt fokus på innovativa små och medelstora industri- och tjänsteföretag. Fonden ska agera marknadskompletterande, vilket innebär att enskilda engagemang ska avslutas när företaget nått en mognad som möjliggör privat finansiering. Fonden finansieras genom en avveckling av det statliga venture capital-bolaget Fouriertransform som synes ha misslyckats i sitt uppdrag att stimulera fram investeringar i svensk fordons- och teknikutveckling. Sedan starten 2009 har bolaget endast beslutat om investeringar för omkring 10 procent av sitt totala kapital på 3 miljarder kronor.

8.2.3 Riskkapitalavdrag

En god tillgång på riskvilligt kapital är avgörande i en innovationsdriven, kunskapsbaserad ekonomi. Vi vill införa ett riskkapitalavdrag för personer som investerar i ett nystartat bolag enligt den modell som föreslogs i den statliga Skatteincitamentsutredningen (SOU 2009:33). Utredningen föreslog att fysiska personer som mot betalning i pengar har förvärvat aktier i onoterade bolag ska kunna få skattereduktion. Aktierna ska ha tecknats vid bildande eller vid nyemission. Skattereduktionen föreslås uppgå till 20 procent av det belopp som motsvarar betalningen. Skattereduktionen får dock inte överstiga 100 000 kronor per person och år.

8.2.4 Forskning och utveckling

Den statligt finansierade forskningen är en viktig hörnsten i innovationspolitiken. Grundforskningen tillhör den absoluta kärnan i det offentliga åtagandet. Det är i första hand statens uppgift att stärka den svenska forskningsbasen och vi ser ett behov av att långsiktigt öka investeringarna i statlig forskning.

Det finns även ett behov av att se över hur forskningsresurserna inom befintlig ram fördelas och organiseras. Det finns sannolikt en rad sätt att få bättre utväxling på insatta resurser. Det kan till exempel röra sig om att utveckla miljöer för spetsforskning och för samverkan med externa aktörer. Det är också intressant att överväga om det behövs mer av satsningar på tvärdisciplinär och tillämpad forskning för att öka kommersialiseringen av forskningsresultat. Detta är frågor som vi vill hantera inom ramen för en strukturerad strategisk samverkan mellan stat, akademi och näringsliv (se ovan).

I ett flertal industriländer har det under de senaste åren införts olika typer av skatteincitament för ökade investeringar i FoU och förbättrad riskkapitalförsörjning. I Norge ges till exempel skattelättnader (Skattefunn) som innebär att företagen utöver normala kostnadsavdrag får göra 18–20 procents skatteavdrag för FoU-investeringar. En annan intressant modell är det nederländska systemet med innovationsboxar som innebär att de intäkter som genereras av investeringar i immateriella tillgångar belastas med en lägre bolagsskatt. Ett liknande system är även under utveckling i Storbritannien. Ett flertal länder, bland annat Danmark, har även infört ett så kallat riskkapitalavdrag, det vill säga en möjlighet för fysiska personer att få göra avdrag på sin inkomst för den osäkerhet som det innebär att investera i små oprövade bolag.

Vi vill inom ramen för vår skatteöversyn se över möjligheter att skapa mer gynnsamma skattemässiga förutsättningar för FoU-investeringar och riskvilligt kapital.

8.3 Kunskapsskola för alla

Sverige har under flera år tappat i internationella kunskapsmätningar i skolan. För femte året i rad är det också en lägre andel av eleverna i grundskolan som når målen i matematik, engelska och svenska eller svenska som andraspråk, och som är behöriga att komma in på gymnasieskolans nationella program.

Fel! Okänt namn på

Det är nu så många som 12 procent av eleverna som inte är behöriga att gå vidare till gymnasieskolans nationella program. Vi tappar nu också vår tidigare tätposition vad gäller likvärdighet i skolan. Vi liknar nu Tyskland och USA mer än Finland, Danmark och Norge när det gäller betydelsen av elevens socioekonomiska bakgrund. Det är inte länder som vi är vana att jämföra oss med i dessa sammanhang. Den ökande skolsegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten. Detta är djupt allvarligt och ett stort misslyckande för skolpolitiken vars mål ska vara att ta vara på varje elevs potential.

Att en så stor andel av eleverna i grundskolan och gymnasieskolan inte når målen är ett av våra stora samhällsproblem. Staten och kommunerna behöver gemensamt ta fram en strategi för att de nationella målen ska kunna uppnås. De kommuner som är nära eller redan uppnår de nationella målen ska spöras att lyckas än bättre. De kommuner som har långt kvar innan de når de nationella målen ska ges särskilt stöd för att göra det.

Skolverket gör analysen att den ökande skolsegregationen är en av huvudförklaringarna till de sjunkande kunskapsresultaten. Regeringens finanspolitiska råd skriver i 2011 års rapport: "Regeringen gör knappast heller tillräckligt (om ens något) för att motverka den ökade segregationen." Det är ett rejält underkännande av regeringens politik. Skolpolitiken behöver utvecklas för att motverka den tilltagande segregationen i svensk skola där barn delas upp på olika skolor utifrån sin bakgrund och där elevens sociala och eventuella utländska bakgrund har en mycket stor inverkan på skolresultaten.

Varje barn har rätt att utvecklas och forma sitt eget liv. Men vi ser sjunkande kunskapsresultat, ökad skolsegregation och ökad ungdomsarbetslöshet. Det kräver investeringar i utbildning.

8.3.1 Reformerna för kunskap och likvärdighet

Alla skolor ska vara bra skolor, och alla barn och ungdomar ska få en god och likvärdig utbildning. Det innebär för oss att alla elever ska ha samma möjlighet att lyckas i skolan oavsett från vilken familj de kommer eller var de bor.

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter en riktigt bra lärare. Kvaliteten i ett utbildningssystem kan aldrig bli högre än kvaliteten på dess lärare. Söktrycket till lärarutbildningen fortsätter att sjunka och förra året var det bara 1,3 förstahandssökande till varje plats på lärarutbildningen. Det är inte hållbart. Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare. Då måste det också löna sig bra att utbilda sig till och arbeta som lärare.

Vi vill därför genomföra en rad reformer för att höja kunskapsnivån och öka likvärdigheten i den svenska skolan.

Lärare ska garanteras kompetensutveckling

Kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling måste vara naturliga inslag i lärarrollen och stödjas genom gemensamma satsningar från staten och skolhuvudmännen och med huvudsaklig förläggning vid högskolor och universitet.

Fel! Okänt namn på

Vi vill avsätta 500 miljoner kronor för kompetensutveckling av lärare och förskolans personal. Skolans huvudman, rektor och lärare bör i stor utsträckning avgöra vilken kompetensutveckling som behövs för att lyfta resultaten och höja undervisningens kvalitet. Sfi-lärarna behöver särskilt uppmärksammas då en stor andel saknar behörighet att undervisa.

Det ska gå att göra karriär som lärare

Vi vill se fler karriärvägar för lärare i skolan. Skolhuvudmännen bör tillvarata den kompetens som lärarna besitter och stimulera till professionell utveckling och större ansvarstagande i skolan. Det kan exempelvis handla om att ta ansvar för ämne och ämnesutveckling, kvalitetsarbete, bedömning och betygs-sättning, handledarskap för lärarstudenter samt mentorskap för nyutbildade lärare.

De skolor som har allra svårast att nå målet att alla elever ska nå målen i skolan behöver utvecklas i snabbast takt. Vi vill satsa 50 miljoner kronor för att attrahera de bästa lärarna till skolor med störst utmaningar och ge mer betalt till de lärare som i dessa skolor tar på sig ett större ansvar för skolans och elevernas utveckling.

Inför lämplighetstest till lärarutbildningen

Lärarutbildningen och lärarrollen är fundamental för resultaten i skolan. Vi vill skapa en miljö där många av de bästa studenterna i varje generation väljer att bli lärare. Det finns inget finare än att arbeta med att ge barn färdigheter och kunskaper, som en stabil plattform för resten av livet. Vi vill därför förändra antagningen till lärarutbildningen. Antagningen bör bygga inte enbart på studieresultat utan också på omfattande tester som prövar lämpligheten och intresset för läraryrket.

Utveckla skolledningen

Rektorer är nyckelpersoner i skolan som chefer och som handledare för pedagogerna. De behöver mer tid för sitt pedagogiska uppdrag. Skolledaren är ofta ensam ledare på sin skola med ansvar inte bara för att följa skollag och skolförordning utan också annan lagstiftning liksom arbetsmiljö och arbetsrätt, verksamhetsutveckling, ekonomi, personal, kontakter med elever och föräldrar m.m. Självklart hinner man då inte fullt ut med att bära det pedagogiska utvecklingsansvaret. Vi vill utveckla rektorsrollen för att sätta det pedagogiska uppdraget främst och avsätter 50 miljoner kronor för ändamålet.

Fördela resurser utifrån elevernas behov

Resurser ska fördelas till skolorna utifrån elevernas behov. Det kan te sig som en självklarhet men är det inte. De flesta kommuner fördelar pengar till skolorna huvudsakligen utifrån hur många elever de har, utan att ta hänsyn till behoven i elevgruppen. Enligt Skolverkets rapport "Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov" från 2009 så finns en generell tilläggsresurs, som förskolor och skolor får utifrån sin socioekonomiska struktur, i ungefär var femte kommun när det gäller förskola, i ungefär var fjärde när det gäller grundskola och i ungefär var tionde när det gäller fritidshem. Resurser diffe-

Fel! Okänt namn på

rentieras inte tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i förskolors och skolors förutsättningar för sin verksamhet. Skolverket menar att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den svenska skolan. Det kan inte få fortsätta, skollagen måste ändras.

Nytt mål i skollagen som innebär att varje skola ska ha en blandad elevgrupp

Alla skolor oavsett huvudman ska vara öppna för alla elever och ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Liksom högskolelagen ställer krav på lärosätena att arbeta med breddad rekrytering anser vi att det ska föras in ett nytt övergripande mål för skolan i skollagen: Skolhuvudmannen ska arbeta för att sammansättningen av elever i varje skola ska vara heterogen vad gäller kön samt social och etnisk bakgrund.

Inga återvändsgränder i utbildningssystemet

OECD-rapporten "No More Failures – Ten Steps to Equity in Education" från 2007 betonar att gymnasieutbildning måste vara attraktiv för alla och erbjuda högkvalitativ utbildning utan återvändsgränder samt vara en effektiv väg ut i arbetslivet. OECD rekommenderar att yrkesprogrammen ska leda till behörighet för högskolestudier, då det ger högre status åt gymnasieprogrammen. Samtliga utbildningar ska ge gedigna kunskaper och leda till en gymnasieexamen. Därigenom blir alla väl rustade för att klara arbetslivet och fortsatt utbildning. Regeringen har valt den motsatta vägen och tagit bort högskolebehörigheten för Sveriges gymnasieelever. Resultatet är färre sökande till yrkesutbildningarna. Högskolebehörighet ska vara en självklarhet på alla gymnasieutbildningar i Sverige.

Tidiga insatser för elever som inte når målen

Ett språkutvecklande arbete är oerhört viktigt för att ge alla barn en bra start i sin skolgång och bör prioriteras i förskolan och skolan. Det behövs snabba insatser för att vända en negativ utveckling på skol-, klass- och individnivå. Den viktigaste orsaken till ungdomars långtidsarbetslöshet är bristande utbildning. Men vi ska inte vänta tills eleverna går i grundskolans högre årskurser innan kraftfulla insatser sätts in för elever som inte når målen. En större del av dagen eller året ska användas för att se till att alla elever når målen för sin årskurs. En alltför liten del av satsningen på sommarskolor har gått till elever i de lägre årskurserna. Mindre än 15 procent av resurserna på sommarskola gick år 2011 till elever i årskurs 1–6.

Förbättra kunskapsresultaten för elever med utländsk bakgrund

Det finns en oacceptabel skillnad i skolresultat mellan elever med svensk och elever med utländsk bakgrund. Kunskaper i svenska och modersmål är starkt korrelerade med skolframgång i stort. Därför vill vi utveckla undervisningen i svenska som andraspråk och modersmålsundervisningen genom högre behörighetskrav för lärare, kompetensutveckling av lärarna och utveckling av undervisningen. Vi vill utveckla nationella bedömningsverktyg för att avgöra vilka elever som har behov av att läsa svenska som andraspråk. Lärare i

svenska som andraspråk ska ha lika höga krav på behörighet som lärare i svenska i respektive årskurs. Modersmållärare ska inte vara undantagna från kravet på lärarlegitimation utan ska ha en lärarutbildning och ämneskompetens i modersmålet och därmed också kunna undervisa elever som inte har språket som modersmål i främmande språk. Kurser i modersmål ska också ge meritpoäng på samma sätt som andra kurser i språk. Studerade kurser i språk ska värderas på samma sätt och en elev ska inte behöva välja bort att läsa modersmål för att det inte ger meritpoäng på samma sätt som andra språkkurser.

Skär inte ned på gymnasieskolan

Regeringen gör en neddragning till gymnasieskolan med 675 miljoner kronor 2012 med hänvisning till den nya gymnasiereformen. Regeringen har inte visat hur den reformerade gymnasieskolan ger lägre kostnader för kommunerna. När gymnasieskolans kostnadsutveckling med anledning av gymnasiereformen har utretts kommer vi att ta ställning till frågan. För 2012 avsätter vi 675 miljoner kronor till gymnasieskolan.

8.4 Sverige behöver en kompetensförsäkring

Kompetens är en av de avgörande faktorerna bakom ekonomisk tillväxt. En välutbildad arbetskraft betyder att fler kan ta ett vidare ansvar, att det blir möjligt att höja förädlingsvärdet på produktionen. I en allt skarpare global konkurrens är den viktigaste konkurrensfördelen att lära nytt och kunna ställa om snabbare än konkurrenterna.

Utbildningsnivån påverkar även BNP. En undersökning av 83 rika och fattiga länder visar att ett års extra utbildning ger en BNP-nivå som är 29 procent högre per capita. Om man begränsar undersökningen till 23 OECD-länder blir utfallet svagare men fortfarande signifikant, ett års längre utbildning ger då 15 procent högre BNP-nivå.

I Sverige har andelen med gymnasiekompetens liksom andelen av arbetskraften som har högskoleutbildning stadigt ökat. Trots detta är det idag ca 840 000 personer som befinner sig på arbetsmarknaden och har högst grundskoleutbildning, varav mer än hälften är mellan 25 och 54 år och alltså har många år kvar i yrkeslivet.

Under den allvarliga ekonomiska krisen och lågkonjunkturen på 1990-talet genomförde den dåvarande socialdemokratiska regeringen Kunskapslyftet som innebar en massiv satsning på framförallt gymnasial utbildning för vuxna i olika former. I en forskarrapport som IFAU (Institutet för arbetsmarknads- politiska utvärderingar) publicerade 2008 redovisades modellsimuleringar för sannolikheten att vara sysselsatt för dem som deltog i Kunskapslyftet jämfört med dem som inte gjorde det. Sannolikheten att vara sysselsatt ökade med ca 5 procentenheter för dem som deltog i Kunskapslyftet. Enligt IFAU framstår skillnaden som ett robust resultat, trots att det är fråga om modellsimuleringar.

Fel! Okänt namn på

Knappt hälften av de anställda i Sverige deltar i någon form av kompetensutveckling under ett år. De allra flesta deltar i någon form av personalutbildning i tre till fem dagar. Längre utbildningar är mycket ovanligt. Av utbildningarna genomförs 93 procent på arbetstid. De yngsta och de äldsta på arbetsmarknaden (under 25 år och över 55 år) får minst utbildning. I genomsnitt används drygt 2 % av arbetstiden till personalutbildning. Deltagande i personalutbildning ökar med utbildningsnivå. Bland Sacos medlemmar finns är det högst andel som får ta del av personalutbildning, bland TCO:s medlemmar är det 60 % som fått någon form av personalutbildning under ett år. LO:s medlemmar är de som får minst personalutbildning.

Svenska studier har konstaterat att lärandet i arbetslivet har stor betydelse för företagets konkurrenskraft vad avser arbetsproduktivitet och lönsamhet. Utbildningsnivån har även stor betydelse för risken att drabbas av arbetslöshet. De jobb som finns på arbetsmarknaden har blivit mer kvalificerade, det efterfrågas högre formell utbildning därför att jobben innebär mer kvalificerade arbetsuppgifter, helt enkelt. Det har varit en förutsättning för den produktivitetshöjning som skedde under många år. Under perioden 1995–2006 steg produktiviteten i hela ekonomin med ca 35 %. Därefter har det skett en unik minskning av produktiviteten tre år i rad.

På sikt vill vi genomföra en långsiktig och strategiskt viktigt reform för att ge alla på arbetsmarknaden möjlighet till kompetensutveckling. Vi vill införa en kompetensförsäkring som omfattar alla på den svenska arbetsmarknaden och bygger på arbetslinjen. Kompetensförsäkringen ska göra det möjligt för människor att utveckla sitt kunnande – antingen för att långsiktigt klara att behålla sitt jobb och yrke, eller för att kunna byta arbetsuppgifter, bransch eller yrke. Kompetensförsäkringen ska inte användas för att ersätta befintlig finansiering av utbildningsinsatser utan ge helt nya och utökade möjligheter till kompetensutveckling.

I utformandet av en sådan försäkring är det viktigt att involvera arbetsmarknadens parter och ta tillvara deras kunnande och engagemang på området.

När vi talar om kompetensutveckling i arbetslivet menar vi att det är relevant att dela upp detta i tre olika typer av utbildning:

1. Kunskaper som är nödvändiga för att på ett bra och säkert sätt utföra arbetsuppgifterna och kunna delta i utvecklingen på arbetsplatsen. Det kan vara t.ex. utbildning för att hantera en ny maskin, nödvändig ny kunskap inom yrkesområdet, nya arbetsmetoder eller ny organisation, nya skyddsföreskrifter. Denna typ av kompetensutveckling är självklart arbetsgivarens ansvar. Den betalas fullt ut av arbetsgivaren och genomförs på arbetstid. Detta är den vanligast förekommande formen av kompetensutveckling som också ofta kallas personalutbildning.
2. Kunskaper som är nödvändiga för att individen ska kunna ta på sig helt nya arbetsuppgifter och kanske ta på sig ett större ansvar är tidigare eller kunna utföra arbetsuppgifterna på ett kvalitativt bättre sätt än tidigare. Det kan vara utbildning av vårdbiträden till undersköterskor, ledarskapsutbildningar, specialistutbildningar för olika yrkesgrupper, möjlighet att

bredda, eller spetsa, sin kompetens. Denna typ av kompetensutveckling ger arbetsgivaren möjlighet till ökad flexibilitet och möjlighet att förändra sin produktion och organisation. Men den ger även individen en ny och starkare ställning på arbetsmarknaden. Den är ofta ett delat ansvar mellan den anställde och arbetsgivaren, vanligtvis har även parterna en viktig roll för att möjliggöra denna typ av kompetensutveckling.

3. Kunskaper som är önskvärda för att stärka individens ställning, och därmed valmöjligheter och karriärmöjligheter, på arbetsmarknaden. Det kan handla om att skaffa sig gymnasiekompetens, högskolebehörighet, en helt ny yrkesutbildning eller utbildning för att kunna byta arbetsgivare eller bransch. Denna typ av kompetensutveckling förekommer mycket sparsamt förutom i ungdomsåren. Arbetsgivarna är i allmänhet inte intresserade av att bidra till att den anställde ges förutsättningar att lämna sitt arbete (med undantag för vissa satsningar på omställning vid uppsägningar). Individen har å andra sidan ett starkt incitament för denna typ av kompetensutveckling men hämmas av att den är mycket svår att finansiera när man samtidigt har de fasta kostnader som flera år i yrkeslivet lagt grunden för och dessutom ofta ett försörjningsansvar.

I ett samhällsperspektiv finns det skäl att uppmuntra och underlätta framförallt kompetensutveckling av typ 2 och 3 för att skapa en dynamisk och flexibel arbetsmarknad med hög grad av förmåga till förnyelse och hållbarhet.

8.5 Urban tillväxtpolitik

Väl fungerande storstäder som bärs fram en av pulserande framtidstro är en hörnsten i bygget av ett modernt och konkurrenskraftigt Sverige. Därför vill vi utforma en ny urban tillväxtpolitik.

I omställningen till kunskapsbaserad ekonomi spelar våra storstäder en central roll. Storstädernas roll som motor i den kunskapsbaserade utvecklingen framträder tydligt i den ekonomiska statistiken. De senaste 15 åren har de tre storstadsregionerna svarat för 71 procent av sysselsättningstillväxten i kunskapsintensiva verksamheter, mätt som antalet sysselsatta i näringslivet med minst treårig högskoleutbildning. Storstädernas dominans blir ännu större om man enbart ser till den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Men även nyckelfunktioner inom industrin, inte minst FoU-verksamhet, är typiskt sett lokaliserade till våra största städer. Närmare 60 procent av de sysselsatta inom industrin med minst treårig högskoleutbildning inom teknik/naturvetenskap återfinns till exempel i Stockholm, Göteborg och Malmö.²⁵

Det finns numera en omfattande teoribildning och empirisk forskning kring storstädernas roll i den moderna, kunskapsbaserade ekonomin och så sent som år 2008 belönades Paul Krugman med ekonomipriset till Alfred

²⁵ Data från SCB/rAps. Med regioner avses här funktionella regioner, så kallade FA-regioner.

Fel! Okänt namn på

Nobels minne för sina landvinningar inom detta akademiska fält som fått samlingsnamnet ny ekonomisk geografi.

Trots robust stöd i forskningen har det i det politiska systemet under lång tid saknats en tillräcklig insikt om storstädernas betydelse för Sveriges konkurrenskraft och vad som behövs för att understödja dessa regioners utvecklingskraft. Avsaknaden av en sammanhållen urban tillväxtpolitik har byggt upp betydande flaskhalsar i ekonomin som riskerar att lägga en strypsnara kring storstädernas – och därmed Sveriges – ekonomiska utveckling.

Vi föreslår:

Investeringar i moderna urbana transportsystem

En av de största flaskhalsarna är storstädernas transportsystem där investeringarna under lång tid inte hållit jämna steg med befolkningsutvecklingen. Det finns ett betydande behov av infrastrukturinvesteringar i hela landet och vi förordar ingen omfördelning av den befintliga investeringsramen till storstädernas fördel. Däremot är det uppenbart att det ovanpå redan beslutade investeringar behöver skjutas till väsentligt större resurser för investeringar i moderna urbana transportsystem i våra största städer.

De olika framtidsscenarioer som tecknats för Stockholmsregionen pekar alla på en fortsatt stark befolkningstillväxt. Aktuella befolkningsprognoser²⁶ pekar på en befolkningsökning fram till år 2030 i Stockholms län på mellan 300 000 och 500 000 personer. För att klara den starka befolkningstillväxten krävs, utöver planerade investeringar, ytterligare satsningar på kapacitetsstark kollektivtrafik. Vi vill att staten och regionen tillsammans utformar en långsiktig strategi för en kraftfull utbyggnad av Stockholms tunnelbana. Vi avsätter redan i denna budget totalt 1,4 miljarder kronor under perioden 2012–2015 i statsbidrag för utbyggnad av grön linje från Odenplan till Hagastaden/Nya Karolinska sjukhuset. Delar av regionen som Nacka/Värmdö, Täby/Arninge och Barkarby är på sikt också intressanta för nya tunnelbanelinjer och även i dessa fall anser vi att staten bör bidra finansiellt.

En fortsatt integration i Öresundsregionen är av största nationella intresse. Med sina 3,7 miljoner invånare är regionen befolkningsmässigt i paritet med de stora urbana tillväxtnoderna i Europa. Till detta skall läggas den väldiga sammantagna forsknings- och utbildningskapaciteten. Sammantaget finns här omkring 150 000 högskoleplatser och regionen har den största koncentrationen av högutbildade i norra Europa.

Det finns en rad faktorer som talar för en fortsatt stark trafikstillväxt över Öresund, inte minst de växande demografiska skillnaderna mellan Skåne och Själland. Under de kommande 10–20 åren kommer andelen äldre att öka mycket snabbare på Själland samtidigt som Skåne har en väsentligt mer gynnsam utveckling av befolkningen i arbetsför ålder. Det mesta talar för att den arbetskraftsbrist som uppstår på Själland kommer att balanseras genom en kraftig ökning av inpendlingen från Skåne.

²⁶ Se RUFSS 2010 samt ITPS (2008), Regionernas tillstånd 2008.

Aktuella trafikprognoser pekar mot att Öresundsbron inom tio år kommer att vara farligt nära fullt kapacitetsutnyttjande, inte minst på järnvägssidan. Vi menar därför att man redan nu måste påbörja planeringen av en ny länk mellan Sverige och Danmark och tillför därför Trafikverket betydande resurser under åren 2012–2015 för planering/projektering med huvudinriktningen att en fast avgiftsfinansierad förbindelse anläggs mellan Helsingborg och Helsingör.

Bristerna i järnvägssystemet är en mycket allvarlig hämsko på storstadsregionernas tillväxt. När arbetspendlingen fungerar illa får det betydande negativa effekter på både arbets- och bostadsmarknadens funktionssätt. Under perioden 2012–2015 vill vi tillföra totalt 11,5 miljarder kronor till Trafikverket för utbyggd kapacitet i järnvägens trångsektorer. På vilka projekt dessa medel ska fördelas måste bli föremål för fördjupad analys, men tidigare utredningar gjorda av Trafikverket pekar på att de mest angelägna projekten nästan uteslutande återfinns i och omkring storstäderna. Vi tillför även medel för projektering av strategiska storstadsrelaterade projekt som är möjliga att byggstarta först bortom 2015, däribland Ostlänken mellan Stockholm och Linköping samt en ny bana mellan Göteborg och Borås.

Åtgärder för en bättre fungerande bostadsmarknad

En annan viktig beståndsdel i denna den urbana tillväxtpolitiken är insatser för att få bostadsmarknaden att fungera bättre. Vi upplever den kanske värsta bostadsbristen i storstäderna sedan det tidiga 1960-talet. Det behövs nu ett brett batteri av åtgärder för att långsiktigt öka bostadsbyggandet och förbättra rörligheten i det befintliga bostadsbeståndet.

Byggandet av hyreslägenheter befinner sig på rekordlåga nivåer och svarar inte alls upp mot den snabba befolkningstillväxten i våra storstäder. Den låga nyproduktionstakten har även resulterat i en akut brist på studentlägenheter på många universitets- och högskoleorter. Mest ansträngt är läget i storstadsregionerna där oacceptabelt många studenter nu tvingas tacka nej till utbildningsplatser på grund av att man inte hittar någonstans att bo. Vi föreslår därför att en skattestimulans på 1 miljard kronor årligen för investeringar i hyres- och studentlägenheter införs från 2012. Det kommer att ta tid att bygga ikapp det väldiga uppdämda behovet av bostäder i storstadsregionerna. För att snabbt öka tillgången på bostäder, inte minst för de stora ungdomskullar som nu ska ut på bostadsmarknaden, så behöver vi också analysera om det finns metoder för att nyttja det befintliga bostadsbeståndet effektivare. Vi vill därför pröva metoder för att göra det enklare för bostadsrättsinnehavare att under kortare perioder hyra ut sin lägenhet i andra hand.

En nyckel för att skapa förutsättningar för en mer gynnsam social och ekonomisk utveckling i stadsdelar med hög arbetslöshet är att rusta upp och modernisera den rent fysiska miljön. Under de närmaste tio åren kommer det att uppstå mycket stora behov av stora underhållsinvesteringar i fastigheter byggda under miljonprogramsepoken. Utvärderingar av tidigare större upprustningar av bostadsområden byggda på 1960- och 1970-talen tyder på att

Fel! Okänt namn på

dessa inte alltid är företagsekonomiskt men väl samhällsekonomiskt lönsamma.²⁷ Det motiverar det offentliga att bidra finansiellt för att denna typ av investeringar ska komma till stånd. Vi vill därför införa en modell med statliga lånegarantier för upprustning och energieffektivisering av flerfamiljsfastigheter. Låneramen omfattar totalt 20 miljarder kronor och kan sökas av alla fastighetsägare mot att en garantiavgift erläggs. För fastigheter i områden med särskilt hög arbetslöshet ska staten kunna subventionera garantiavgiften, en utgift som bedöms uppgå till omkring 500 miljoner kronor per år. Vi bedömer att cirka 60 000 lägenheter kan rustas upp tack vare lånegarantierna.

Solidariskt ansvar för mottagandet i Sverige

I många urbana områden spelar utrikes födda stor roll för näringslivets möjligheter att utvecklas och därmed för tillväxten i regionen. Utan arbetskraft som är född i andra länder skulle tillväxten på många områden hämmas och många verksamheter få problem med sin personalförsörjning.

Men idag tar det alldeles för lång tid för våra nyanlända flyktingar att etablera sig i arbete och egen försörjning och det gäller även i regioner som präglas av tillväxt och efterfrågan på arbetskraft. Det går inte att isolera frågor som rör den första tiden i landet, dvs. då man fortfarande befinner sig i utredning rörande sina skäl att få stanna i landet, från etableringen i arbete eller utbildning efter beskedet om uppehållstillstånd. Idag är det för få möjligheter som erbjuds för Migrationsverket när det gäller att tillhandahålla boende i kommuner med tillgång till bra arbetsmarknadsförhållanden och goda utbildningsmöjligheter. Merparten av de asylsökande bor idag i ett s.k. eget boende (EBO), i våra storstadsområden. Men snedfördelningen av asylsökande mellan kommunerna inom storstadsregionerna, men även inom de kommuner där det finns många boende i EBO, är enorm och detta medför ofta betydande problem. Detta gäller såväl för de asylsökande och deras värdfamiljer som för de berörda kommunerna och i förlängningen för regionerna som helhet. Mottagande av asylsökande och nyanlända medför ju åtaganden och inledningsvis även kostnader för de kommuner som berörs. När resurser saknas eller är otillräckliga kan resultatet bli trångboddhet och nedslitna bostäder och boendemiljöer. Lagen om eget boende fungerar inte, därför behöver ett nytt system skapas. Staten behöver ta ett större ansvar för flyktingmottagandet och bland annat erbjuda ett s.k. ankomstboende under de första veckorna och därefter ett s.k. ordnat boende. De senare ska utgöras av vanliga lägenheter och målsättningen vara bostäder som är jämnt spridda över landet, med hänsyn tagen till arbetsmarknadsutsikter och invånarantal.

För att detta ska fungera krävs att fler kommuner, särskilt i storstadsregionerna dit många asylsökande vanligtvis söker sig och där arbetsutsikterna är goda, görs ansvariga för mottagande av såväl asylsökande som nyanlända flyktingar, t.ex. genom ändringar i socialtjänstlagen, höjda kommunersättningar för flyktingmottagande eller på annat sätt. Vidare anser vi att alla

²⁷ Lind, H. & Lundström, L. (2008), *Affären Gårdsten – Har förnyelsen av Gårdsten varit lönsam?*, Institutionen för bygg- och fastighetsekonomi, KTH, Stockholm.

kommuner ska ha ett solidariskt ansvar att ta emot ensamkommande flyktingbarn och att det ska finnas en bindande skyldighet för kommunerna att ta emot dessa barn.

9 En värdeburen tillväxt

Socialdemokraterna står för en värdeburen tillväxt som bygger på insikten att tillväxten inte är hållbar när den bygger på att människor och miljö slits ut.

Ekonomi växer när människor växer. Välfärd och möjligheter ska komma alla till del. Ökade klyftor ger inte fler jobb och en bättre ekonomisk utveckling. Människor blir inte produktivare för att de blir fattigare. Strävan efter ekonomisk utveckling och ökad jämlikhet är två sidor av samma mynt.

Det ska alltid krävas av den enskilde att denne gör rätt för sig efter bästa förmåga. Men var och en ska också veta att samhället fungerar och möjliggör ett bättre liv för alla. Detta är kärnan i vad vi kallar värdeburen tillväxt, en moralisk ekonomisk utveckling.

Idén om värdeburen tillväxt går igen på område efter område. Människor utvecklas inte isolerat från varandra. Hur du betar dig, vilket ansvar du tar för samhällsutvecklingen, påverkar oss alla, om än i det lilla. Därför är vi övertygade om att när fler människor utvecklas och ges chansen att förverkliga sina drömmar, då ökar våra gemensamma resurser. När varje människa växer, växer Sverige.

Samhällen som håller ihop, med stor tillit människor emellan, har en bättre fungerande demokrati, bättre ekonomisk tillväxt och lägre brottslighet än samhällen med låg tillit. En omfattande och generell välfärd ökar tilliten i samhället. Därför bidrar en stark generell välfärd som ger en bra trygghet till en mer positiv utveckling av såväl ekonomin som samhället.

Värdeburen tillväxt innebär också att var och en har förpliktelser som sträcker sig långt utanför den snäva privata sfären. Vi har till exempel alla ett ansvar för att dagens välståndsökning inte sker på bekostnad av kommande generationers livsbetingelser. Vi är övertygade om att ett sådant synsätt också ger tillväxt här och nu genom att Sverige går före och utvecklar produkter och systemlösningar som hela världen kommer att efterfråga i omställningen till ett hållbart samhälle.

9.1 Den framtida arbetskraftsförsörjningen

Vi socialdemokrater accepterar inte arbetslöshet. Höga ambitioner i välfärden kräver fler i arbete. Alla som kan har skyldighet att arbeta. Den som är arbetslös har rätt till stöd och verktyg av hög kvalitet som leder till jobb och egen försörjning. Samhället har i sin tur rätt att ställa krav på att den enskilde är aktiv och gör vad den kan för att få ett jobb. Arbetsmarknadspolitikens uppgift är att se till att arbetsgivare får den arbetskraft som de behöver för att rusta de arbetslösa så att de kan ta de lediga jobben. En solidariskt finansierad

Fel! Okänt namn på

arbetslöshetsförsäkring bidrar till nödvändig omställning och är en del av en väl fungerande arbetslinje.

Vi står inför ett arbetsliv där kunskapskraven kommer att fortsätta att öka i många yrken. Individens rörlighet och arbetsmarknadsvärde kommer att avgöras av deras utbildning och kompetens och Sveriges framtid som konkurrenskraftig kunskapsnation avgörs av de investeringar vi gör nu. Strukturomvandlingen på arbetsmarknaden kommer att fortsätta. Fler kommer att behöva gå från ett jobb till ett annat. Omställning måste bli lättare för människor – inte svårare. Vid sådana processer är det viktigt att tidiga insatser görs, så att de som riskerar uppsägning kan gå vidare till nya jobb eller till utbildning innan arbetslösheten är ett faktum.

Utbildning är den enskilt viktigaste insatsen för att stärka Sveriges konkurrenskraft, skapa nya jobb och bekämpa arbetslösheten. Nya kunskaper ger nya möjligheter på arbetsmarknaden samtidigt som företag och offentlig verksamhet får möjlighet att rekrytera personal med rätt kompetens vid rätt tidpunkt. I en hårdnande global konkurrens måste Sverige konkurrera med kompetens.

För att hålla uppe sysselsättningen i den lågkonjunktur vi nu går in i är det centralt att matchningen mot lediga arbeten fungerar. Utbudet av arbetskraft måste svara mot arbetsgivarnas krav.

Under 2009, ett år med svagt konjunkturläge, var matchningseffektiviteten enligt Arbetsförmedlingen sämre med lägre antal rekryteringar än vad som motsvarades av konjunkturen. Därmed fick vi färre antal tillsatta jobb. Detta berodde enligt Arbetsförmedlingen inte på att sökaktiviteten bland de arbetsökande minskat. Mycket talar enligt Arbetsförmedlingen i stället för att volymen av anställningsstöd och kompetenshöjande insatser var otillräcklig i förhållande till konjunkturen. När vi nu går in i en ny period med ökande arbetslöshet och sysselsättning som viker är det viktigt att vi inte upprepar misstagen.

Regeringen räknar i budgetpropositionen att antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantins s.k. tredje fas kommer att fortsätta öka fram till 2015. Det stora inflödet till fas 3 beror troligen på den dokumenterat låga aktivitetsnivån i jobb- och utvecklingsgarantin.

Kritiken mot fas 3 har varit massiv. Media har under lång tid rapporterat om lycksökare och rena skojarföretag som sökt sig till fas 3 och om hur oseriösa arbetsgivare tjänar pengar på de arbetslösa. I juni beslutade riksdagen på vårt initiativ, att inga nya anvisningar fick göras till fas 3 förrän bristerna är åtgärdade och att regeringen skyndsamt skulle återkomma till riksdagen, och redovisa vilka insatser som vidtagits. Detta tillkännagivande har uppenbarligen haft effekt. För första gången tvingas nu regeringen lyssna till kritiken. Det är ett steg i rätt riktning att det i budgetpropositionen nu föreslås justeringar av jobb- och utvecklingsgarantin och fas 3. Regeringen medger också att jobb- och utvecklingsgarantin inte fungerar tillfredsställande och att aktivitetsnivån är låg. Resurser ska tillföras för att öka handläggartätheten. Detta är nödvändigt för att öka aktivitetsnivån och höja kvaliteten i verksamheten.

Men vår huvudkritik kvarstår. Vi vill ha en annan modell där människor snabbt kommer i jobb med egen försörjning. Personer som trots stora insatser

inte kan få arbete på den ordinarie arbetsmarknaden ska ha möjlighet att få anställning med lönesubvention och avtalade villkor genom t.ex. plusjobb inom offentlig eller ideell sektor. Vi föreslår därför att jobb- och utvecklingsgarantin fasas ut.

9.1.1 Behov av bättre matchning

Arbetsförmedlingen redovisade i juni en prognos där man bedömde att bristen på arbetskraft kommer att stiga inom allt fler näringsgrenar och inom alla regioner. Inom vissa yrkesområden kommer det således att bli allt svårare att finna den arbetskraft som arbetsgivarna vill anställa, framför allt under år 2012.

Inom följande yrkesområden väntas de största rekryteringsproblemen:

1. Yrken inom teknik och data
2. Yrken inom byggnadsarbete samt inom anläggningsverksamhet
3. Kvalificerade yrkesarbetare inom industrin
4. Vissa yrken inom transport, försäljning och uppdrag
5. Höskoleyrken inom hälso- och sjukvård
6. Vissa läraryrken

Det finns ännu inget som enligt förmedlingen tyder på att bristen på arbetskraft skulle innebära ett generellt tryck uppåt på lönerna. Den enda bransch som signalerat att lönerna påverkats uppåt på grund av bristen på arbetskraft är IT-sektorn.

Samtidigt som vi riskerar att allt fler företag uppger att de har rekryteringsproblem har vi en långtidsarbetslöshet som stigit kraftigt för att nu uppgå till nästan var fjärde arbetslös. I dag är 106 000 personer långtidsarbetslösa, dvs. har varit utan arbete längre tid än sex månader. Långtidsarbetslösheten som andel av alla arbetslösa har stigit från knappt 17 procent i juni 2006 till drygt 23 procent i juni 2011. Första halvåret 2011 befann sig dessutom närmare 100 000 personer i jobb- och utvecklingsgarantin. Dessutom har en betydande andel av de personer som är inskrivna med kortare arbetslöshetstid än sex månader en försvagad ställning på arbetsmarknaden eftersom de varit inskrivna från och till som arbetslösa tidigare.

Vi föreslår:

Investera i bättre matchning

Den som är arbetslös och som behöver hjälp för att finna ett nytt jobb ska få stöd från Arbetsförmedlingen från den första arbetslösa dagen. Vi vill se tidiga insatser för unga arbetslösa. De ska inte behöva vänta 100 dagar på verkningfulla insatser. Den sökandes kunskaper och yrkesfärdigheter ska kunna dokumenteras genom validering. Profilerings ska användas för att snabbare kunna identifiera de personer som riskerar att hamna i långvarig arbetslöshet.

Arbetsförmedlingens resurser för matchning mot arbete behöver intensifieras för att vakanser ska kunna tillsättas så snabbt som möjligt. I matchnings-

Fel! Okänt namn på

uppdraget ingår också att kunna matcha behov av arbetskraft mot relevanta arbetsmarknadsutbildningar.

I det konjunkturläge vi ser framför oss är det viktigt att arbetet med matching kan prioriteras framför jobbsökaraktiviteter brett. Regeringens eget institut för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) har visat att Arbetsförmedlingens roll för stöd och rådgivning i kombination med kontroll i form av regelbundna besök är ett effektivt sätt att få arbetslösa i arbete. Förmedlingen måste kunna erbjuda långtidsarbetslösa regelbundna möten med handläggare.

Därför väljer vi att omprioritera 700 miljoner kronor från regeringens coachverksamhet till att förstärka Arbetsförmedlingens förmedlingsverksamhet.

Tillsätt en kompetenskommission och investera i bristyrkesutbildningar

Problemen med mismatch på arbetsmarknaden måste hanteras. En kompetenskommission bör tillsättas. Dess syfte ska vara att föreslå åtgärder som gör att företag och branscher hittar rätt kompetens vid rätt tillfälle. Det handlar både om att studera och föreslå åtgärder på nationell nivå och om att kartlägga behov lokalt och regionalt.

Kommissionen ska kunna inhandla olika former av utbildningar eller andra lämpliga åtgärder från privata såväl som offentliga utbildningsföretag, från universitet, högskolor och kommuner. Åtgärderna ska vara inriktade på de aktuella kompetensbehov arbetsgivarna har, på såväl gymnasial som eftergymnasial nivå. Syftet ska vara att föreslå åtgärder som har största möjliga sysselsättningseffekt, givet de resurser kommissionen får till sitt förfogande. Kommissionen ska också kunna ge stöd till arbetsgivare som anställer personal för att bidra till kompetensutveckling inom företagets regi. Kommissionen ska också få i uppdrag att analysera vad som kan göras för att öka söktrycket till utbildningar som bedöms som strategiska för näringsliv och offentlig sektor, men som i dag har svårt att fylla sina utbildningsplatser. Kommissionen ska bestå av företrädare för näringslivets branschorganisationer, små och stora företag, kommuner, stat och fackföreningar.

Vi vill öka antalet platser inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen med inriktning mot bristyrken utöver vad regeringen föreslagit och satsar 1 miljard kronor för åren 2012–2015 för ytterligare ca 4 600 platser med inriktning mot bristyrken.

Med en snabbt föränderlig arbetsmarknad med ökande kompetenskrav blir det allt mer otidsenligt att bara vissa få utvalda yrkesutbildningar bedrivs som arbetsmarknadsutbildning trots att efterfrågan på även andra utbildningar är stor på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsutbildning är en dyr form av utbildning, i allmänhet avsevärt dyrare än reguljär utbildning och utbudet är med nödvändighet begränsat. Samtidigt finns det stora möjligheter att inom ramen för yrkesvux, yrkeshögskolan, vuxenutbildning och även inom vissa högskoleutbildningar skapa utbildningsmöjligheter som passar väl till den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden. Vi föreslår därför att Arbetsförmedlingen ges möjlighet att i en utvärderingsbar försöksverksamhet bevilja arbetslösa möjligheter att studera inom den reguljära utbildningen med samma villkor som inom arbetsmarknadsutbildningen, dvs. med samma ersättningsnivå.

Utbildningen bör kunna bedrivas under maximalt ett läsår. Besluten måste grundas på en individuell bedömning och en individuell handlingsplan där tidigare utbildning, validering av befintlig kompetens och en bedömning av individens jobbmöjligheter efter utbildning blir avgörande.

9.1.2 Generationsväxling

Det kan synas som en paradox i dessa dagar av hög arbetslöshet att vi inom en nära framtid kommer att ha betydande generella problem med tillgången till arbetskraft, detta till följd av den demografiska omställning som är nära förestående.

Generationsväxlingen kommer att utgöra en stor utmaning, eftersom tillskottet av arbetskraft stagnerar om nuvarande förutsättningar består avseende arbetskraftsdeltagande. Mellan åren 2010 och 2015 sker extra stora pensionsavgångar från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har redovisat en analys av hur avgångarna påverkar olika branscher och regioner framöver. Under åren 2010 till 2015 växer arbetskraften av demografiska skäl endast i storstadslänen medan den minskar i stora delar av övriga landet. Vissa branscher och regioner kommer sannolikt att drabbas av betydande rekryteringsproblem, främst under de kommande 5 åren. Sammantaget beräknas omkring 1,6 miljoner personer lämna arbetslivet av åldersskäl fram till 2025, vilket är 250 000 fler åldersavgångar än under de gångna 15 åren.

För första gången i modern tid kommer antalet nyutbildade ungdomar att vara lägre än åldersavgångarna på riksnivå. Av landets län är det endast tre, Stockholm, Uppsala och Västra Götaland, som får fler ungdomar och som redovisar gynnsamma balanstal för perioden 2010–2025. Alla andra län får betydligt färre ungdomar som träder in på arbetsmarknaden än antalet åldersavgångar. Gotland, Norrbottens och Dalarnas län är de tre län där situationen kommer att bli som svårast. Lägst balanstal redovisas i glesbygdskommuner samt övriga små kommuner med mindre än 12 500 invånare.

Under samma period väntas också 44 procent av de anställda inom offentlig sektor lämna arbetsmarknaden. Det motsvarar 640 000 personer. Med nuvarande inflöde väntas ett tillskott på 465 000 personer. Det betyder en skillnad på drygt 175 000 personer, utifrån nuvarande förutsättningar. Den offentliga sektorn riskerar därmed att få betydande svårigheter att fylla åldersavgångarna.

Till en del kommer arbetstillfällena att bortrationaliseras och nya kompetenskrav att ställas på andra lediga jobb. Inom industrin bedöms att sysselsättningen kommer att minska framöver, vilket innebär att det framtida tillskottet kan komma att balansera åldersavgångarna på nationell nivå. Däremot kan underskotten regionalt på utbildad arbetskraft bli betydande. Detsamma gäller yrken med krav på längre utbildning.

Det demografiska tillskottet av personer i arbetskraften under perioden 2010–2025 kommer uteslutande från de utlandsfödda. Arbetskraftens förändring under de kommande årtionden handlar således mycket om de utlandsföddas möjligheter att komma ut i arbetslivet. Eftersom arbetskraftsdeltagandet i delar av gruppen är lågt, inte minst bland kvinnorna, finns här den största

Fel! Okänt namn på

arbetskraftspotentialen. Drygt 100 000 utrikes födda står idag utanför arbetsmarknaden.

Arbetskraftspotential finns även att tillgå bland grupper med sämre konkurrensförmåga och en svagare förankring på arbetsmarknaden. Arbetslösa med en bakgrund inom yrken som inte längre efterfrågas, ungdomar som inte fullföljt gymnasiet eller vars utbildning inte matchar efterfrågan på arbetskraft, funktionshindrade, långtidssjuka och förtidspensionerade med nedsatt arbetsförmåga samt äldre arbetskraft liksom personer som är geografiskt bundna till områden där det saknas arbetstillfällen utgör också delar av arbetskraftsreserven.

Vi föreslår:

Utbildningsvikariat och traineeplatser för unga

För att underlätta generationsväxling inom offentlig sektor föreslår vi en satsning på utbildningsvikariat inom vård och omsorg. Anställda får möjlighet att komplettera och bygga på tidigare utbildning samtidigt som en långtidsarbetslös får arbetslivspraktik och en möjlighet till vidare anställning i en viktig framtidsbransch. Kostnaden för 1 200 platser bedömer vi till 600 miljoner kronor per år, medel som vi vill tillföra från 2012.

Vi vill också införa traineeplatser för unga under 26 år både i offentlig och i privat verksamhet. Vi föreslår att dessa inrättas genom kreditering av arbetsgivarnas skattekonton för en ungdom som anställs med traineelön. Tidigare arbetslöshetsperiod ska inte utgöra kriterium för att komma ifråga för insatsen.

Alla arbetsgivare ska kunna ansöka om att anställa en trainee under förutsättning att

1. man kan visa upp behov av nyrekrytering till följd av generationsväxling inom en period av 1–3 år
2. det finns en godkänd handlingsplan med ett tydligt utbildningsinnehåll; den traineeanställda ska få kunskaper om arbetsplatsen och branschen och ges möjlighet att pröva på arbetsplatsens olika avdelningar och verksamheter
3. det finns en utsedd handledare på arbetsplatsen.

Arbetsmarknadens parter ska sluta avtal om traineeanställningarna.

Vi föreslår att arbetsgivarens skattekonto krediteras med 1,5 gånger arbetsgivaravgiften för ett belopp motsvarande 2 miljarder kronor per år. Detta beräknar vi på sikt kunna ge närmare 20 000 traineeplatser.

Reformering av etableringen av nyanlända

Vi anser att det finns stora brister i etableringsreformen. Bland annat tar det för lång tid att få en individuell handlingsplan från Arbetsförmedlingen och för lång tid att gå från bidrag till självförsörjning. För att långsiktigt öka sysselsättningen bland utrikes födda vill vi förstärka kvaliteten genom omprioriteringar av de statliga medlen i syfte att höja kvaliteten på etableringsinsatserna för nyanlända. Vi är kritiska till sfi-bonusen som infördes permanent

Fel! Okänt namn på

den 1 juli 2010 eftersom vi menar att den är ineffektiv och orättvis och förknippad med stora dödviktskostnader. Den gynnar ensidigt personer med goda förutsättningar att tillgodogöra sig sfi-undervisningen bonusen förutan, samtidigt som personer med stora svårigheter att lära sig svenska inte kan få del av bonusen trots relativt stora framgångar i sin språkinläring. Vi är även kritiska till systemet med etableringslotsar. Vi menar att resurserna gör större nytta inom ramen för Arbetsförmedlingen om de utnyttjas för validering, arbetspraktik och grundläggande utbildning i kommunal regi. Kommunerna har ofta goda möjligheter att erbjuda språk- och arbetspraktik samt ansvarar för grundläggande utbildning.

Det är viktigt att kommunernas intressen av effektiva insatser tidigt i etableringsprocessen beaktas. Dessa löper ju risken att stå med försörjningsansvaret i de fall som Arbetsförmedlingen prioriterar fel eller åtgärder kommer för sent och således inte i tillräcklig utsträckning leder till arbete eller studier. Även om vi tror att kommunerna har starka intressen av att vara behjälpliga när det gäller t.ex. att tillhandahålla praktikplatser och till del även grundläggande utbildning tror vi att det behövs nya former för effektivare samverkan mellan arbetsförmedling och berörd kommun. I vissa kommuner fanns tidigare en väl fungerande verksamhet för att hjälpa nyanlända till arbete, en verksamhet som nu nedmonteras när ansvaret gått över till Arbetsförmedlingen. Det är olyckligt att den kompetens och de nätverk som finns upparbetade i dessa kommuner inte tas tillvara i den nya organisationen. Vi föreslår därför att även kommuner ska kunna komma i fråga för att bedriva lotsverksamhet genom avtal med Arbetsförmedlingen.

Totalt för vi över 100 miljoner kronor från sfi-bonus samt 600 miljoner kronor från lotsverksamheten för 2012 och framåt för insatser i Arbetsförmedlingens regi syftande till ökad samverkan med kommunerna kring högre kvalitet i etableringsinsatserna för de nyanlända.

Vi vill också att systemet med etableringsersättning ses över i syfte att säkerställa att färre nyanlända blir beroende av kompletterande försörjningsstöd för sitt uppehälle.

9.1.3 Varje arbetad timme behövs för välfärdens framtida finansiering

Vi socialdemokrater är övertygade om att en fortsatt god utveckling i vårt land förutsätter en skattefinansierad välfärd som grund för riskspridning mellan individer och över livet. Mer arbete och fler arbetade timmar måste bli huvudspåret för att välfärden ska kunna finansieras solidariskt i framtiden. Varje arbetad timme kommer att behövas.

Vi tror det är både möjligt, rimligt och önskvärt att utnyttja olika vägar för att öka antalet arbetade timmar i ekonomin. Om sysselsättningsgraden i åldersgruppen 16–64 år återgår till den nivå som rådde i början av 1990-talet, dvs. 83 procent, skulle detta i sig finansiera ökade kostnader motsvarande ca 200 miljarder kronor. Fler sysselsatta som idag står utanför arbetsmarknaden skulle dessutom innebära att de offentliga systemen avlastades kostnader för

Fel! Okänt namn på

försörjning av arbetslösa, sjukskrivna och socialbidragsberoende, vilket i sig skulle öka möjligheten att finansiera offentliga tjänster av god kvalitet.

Ytterligare bidrag kan komma från yngre som får möjlighet att etablera sig snabbare i yrkeslivet än vad som gäller idag samt från äldre som orkar, vill och får arbeta högre upp i åldrarna.

Vi föreslår:

Tillfällig skattekredit för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta

Försörjningsstödet är utformat för att utgöra ett yttersta skyddsnät för personer med sociala problem och är ursprungligen inte tänkt för personer vars främsta försörjningshinder är arbetslöshet. Så är idag fallet för drygt 100 000 personer, 38 procent av de personer som 2010 fick försörjningsstöd.

Det kanske största problemet med försörjningsstöd för personer i denna situation är behovsprövningen som innebär att försörjningsstödet minskas fullt ut med intjänad inkomst om den arbetslöse hittar ett arbete. Vi är övertygade om att alla människor som har arbetsförmåga vill arbeta och försörja sig själva. Men för den som är ekonomiskt beroende av försörjningsstöd innebär nuvarande ordning att försörjningsstödet minskar krona för krona motsvarande den intjänade arbetsinkomsten efter skatt. Nuvarande jobbskatteavdrag är här helt verkningslöst. Marginalskatten för en person med försörjningsstöd blir 100 procent. Även för personer med etableringsersättning finns idag problemet med höga margineffekter under pågående etablering, även om problemen här är mindre.

Då arbetslösa med försörjningsstöd sällan kan påräkna ett heltidsarbete utan vanligtvis erbjuds deltidsarbete eller enstaka timmar blir följden ofta att en arbetsinsats inte leder till någon som helst förbättring av personens ekonomiska situation. Detta är inte rimligt.

I syfte att stödja arbetsinträde för arbetslösa med försörjningsstöd anser vi att det är motiverat med ett relativt betydande ekonomiskt stöd, förutsatt att detta ges under en begränsad tid. Därmed vill vi undvika permanenta skillnader i lön efter skatt för lika arbetsinsatser. Riktad till rätt individer kan en inkomstskillnad accepteras övergångsvis. Viktigt är också att personer utökar sin arbetstid och sina arbetsinkomster. Därmed ökar sannolikheten att inkomsten efter skatt efter perioden med den tillfälliga skattekrediten överstiger socialbidragsnormen.

Vi föreslår en skattekreditering på 30 procent av bruttoarbetsinkomsten för arbetslösa med försörjningsstöd som inleder förvärvsarbete. Krediteringen är tidsbegränsad till sex månader. För att få skattekreditering ska man ha varit arbetslös och uppburit försörjningsstöd i minst sex månader. Skattekrediteringen erhålls endast för bruttoinkomster upp till socialbidragsnormen. Försörjningsstöd ska inte kunna reduceras med anledning av skattekrediten. Följdändringar i berörd lagstiftning ska säkerställa att skattekrediteringen tillfaller individen. Reformen beräknas minska statens intäkter med 420 miljoner kronor per år. För den offentliga sektorn som helhet bedöms förslaget dock som kostnadsneutralt.

Samlade resurser för personer med svag anknytning till arbetsmarknaden

För personer med behov av stöd och insatser inom ett flertal områden till följd av en komplex problemsituation där arbetslöshet ingår som en del och som befinner sig långt från arbetsmarknaden måste nya och helt andra möjligheter än hittills erbjudas. De ska kunna få tillgång till en kraftsamling för att ta sig in på, eller tillbaks till, arbetsmarknaden. Det kan handla om personer som aldrig fått en chans till jobb till följd av en funktionsnedsättning, om dem som varit arbetslösa eller sjuka under mycket lång tid eller om dem som av andra skäl behöver ett mer omfattande stöd.

Vi vill skapa en kraftsamling med möjlighet till personlig handlingsplan med resurser för individuellt anpassade insatser utifrån varje enskild individs behov. Genom att slå samman delar av Arbetsförmedlingen och delar av Försäkringskassan och samtidigt tillföra nya resurser till en gemensam organisation vill vi erbjuda människor en kraftsamling för att komma in på eller tillbaks till arbetsmarknaden. Individen ska själv ansöka om att få tillhöra Kraftsam och bara de som har stora och/eller komplexa behov som inte kan tillgodoses inom den reguljära arbetsmarknadspolitiken kan beviljas detta stöd.

Den som antas ska omedelbart få en kvalificerad personlig handläggare som tillsammans med den enskilde utarbetar en individanpassad insatsplan. När insatsplanen har godkänts och kvalitetssäkrats får man en samlad ram av medel, ”en påse pengar”, för att finansiera och upphandla de olika insatser som krävs från olika aktörer. Det kan vara myndigheter, kommuner men även organisationer eller privata aktörer, allt anpassat efter varje individs särskilda behov. Kraftsam ska lösa problemet för dem som i dag vanligtvis hamnar mellan olika myndigheters ansvarsområden och där ingen aktör i dag har ansvaret för helheten. Det gäller personer som kan ha behov av både utbildning, rehabilitering, praktik samt medicinska och sociala insatser kombinerade i ett samlat fungerande handlingsprogram.

För att bli antagen till Kraftsam ska det inte ställas upp stela tidsgränser, det individuella behovet ska styra. Kommunerna ska erbjudas att teckna samarbetsavtal med sitt lokala Kraftsamkontor. När kommunen och Kraftsamkontoret kommit överens om villkoren för samverkan bör det bli möjligt att sammanföra både de samlade statliga resurserna och de kommunala för att skapa så bra individuella handlingsplaner som möjligt samtidigt som även personer inom kommunens ansvarsområde kan få tillgång till de samlade resurserna. Kommunerna ska erbjudas att teckna samarbetsavtal med sitt lokala Kraftsamkontor. Även samarbete med landstingen är av stor vikt.

Kraftsamlingen ska leda till att människor kan försörja sig själva genom eget arbete. Det kan ske på den reguljära arbetsmarknaden med eller utan olika former av stöd och anpassning eller genom en subventionerad anställning som t.ex. lönebidrag eller plusjobb (se nedan).

Kraftsam kan ses som en vidareutveckling av Finsam och kräver att barriärer mellan de olika myndigheterna rivs och att resurserna kan användas mer flexibelt och samlat utifrån individens behov. Kraftsam innebär en rejäl ambitionshöjning och en förändrad organisation. Kraftsam måste därför byggas

Fel! Okänt namn på

upp successivt för att säkerställa kvaliteten när det gäller både bedömningar och insatser. Vi vill därför inleda med en försöksverksamhet på någon eller några platser under 2012.

Inrätta plusjobb och påbörja en utfasning av jobb- och utvecklingsgarantin

Vi är övertygade om att de allra flesta som idag är långtidsarbetslösa kan få jobb på den reguljära arbetsmarknaden, givet att rätt insatser sätts in. Men vi vet också att det finns personer som trots utbildning och aktiva insatser ändå har stora svårigheter att få ett jobb på den reguljära arbetsmarknaden. För många av dessa är inte heller nystartsjobb ett bra alternativ. För oss är det en självklarhet att också dessa personer ska ges möjlighet att arbeta på rimliga villkor med meningsfulla uppgifter och inte kunna utnyttjas som gratis arbetskraft. Vi ser därför behov av en ny form av subventionerade anställningar med en väsentligt högre grad av subvention, i princip hela lönekostnaden, för dem som under mycket lång tid stått mycket långt från arbetsmarknaden. Vi avsätter 500 miljoner kronor på inkomstsidan per år genom skattekreditering till arbetsgivare för 1 500 anställningar inom kommuner och landsting samt inom den ideella sektorn. Plusjobben ska kunna vara under en längre tid, men omprövas efter två år. Arbetsmarknadens parter ska sluta avtal om plusjobben.

Fler OSA-anställningar

Vi vill utöka antalet OSA-anställningar (offentligt skyddat arbete) riktade till personer med psykiska funktionshinder. Vi föreslår ökade resurser för ca 1 400 platser från 2012. Kostnaden för detta bedömer vi till 400 miljoner kronor per år.

9.1.4 En arbetslöshetsförsäkring för trygghet och omställning

Arbetslivet ställer allt större krav på människors förmåga till flexibilitet och omställning. Allt fler kommer att vilja och behöva byta jobb och yrkesinriktning under sitt yrkesverksamma liv.

För att människor ska känna trygghet och få stöd för nödvändiga förändringar och anpassningar är det centralt att arbetslöshetsförsäkringen fungerar som en del av en aktiv politik för omställning. En fungerande arbetslinje förutsätter en fungerande arbetslöshetsförsäkring som förmår underbygga vilja till förändring och som samtidigt ger människor trygghet på vägen.

Den svenska modellen bygger på avtal mellan starka parter på arbetsmarknaden. Men för att den ska fungera krävs även att staten bidrar med en aktiv arbetsmarknadspolitik och en bra arbetslöshetsförsäkring. Den svenska modellen har kraftfullt bidragit till att ett modernt arbetsliv och konkurrenskraftiga företag.

Den arbetslöshetsförsäkring som vi har idag svara inte mot dessa krav. Den borgerliga regeringens försämringar har resulterat i att andelen av de arbetslösa som får ta del av försäkringen har mer än halverats, från 80 procent 2006 till 35 procent i dagsläget. Bara 3 procent av de öppet arbetslösa får idag

80 procent av sin tidigare inkomst i ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Mellan 200 000 och 300 000 arbetslösa får ingen ersättning alls beroende på att de inte uppfyller arbetsvillkoret.

Regeringens försämring av arbetslöshetsförsäkringen har skadat den svenska modellen och gjort att många arbetslösa idag hänvisas till försörjningsstöd. Socialstyrelsen har nyligen uppgivit att det vanligaste försörjningshindret för dem som fick ekonomiskt bistånd 2010 var relaterat till arbetslöshet. Det gällde 106 500 personer, dvs. 38 procent av personerna som fick ekonomiskt bistånd.

Arbetslöshetsförsäkringen fyller helt enkelt inte längre sitt syfte. Vi behöver en ny a-kassa byggd på inkomstbortfallsprincipen, som stimulerar omställning, är lätt att få del av, enkel att förstå och som inte kan missbrukas. Vi kommer att intensifiera vårt arbete med att ta fram en sådan försäkring. Viktiga principer:

- ? Alla ska ha råd att vara med i a-kassan. Vi vill kraftigt sänka avgifterna till a-kassan, och avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen skall inte variera beroende på arbetslöshetsnivån inom avtalsområdet.
- ? Arbetslöshetsförsäkringen skall vara till för den som har en arbetsinkomst att försäkra och ge trygghet vid omställning. Villkoren bör utformas så att den som blir arbetslös normalt skall kunna få ut ersättning från försäkringen under omställningstiden.
- ? Vi vill höja taket. Arbetslöshetsförsäkringen skall ge inkomstrelaterad trygghet vid omställning för en stor majoritet av löntagarna, så är det långt ifrån idag. Målet är att de flesta löntagare ska få ut 80 procent i ersättning vid arbetslöshet.
- ? Vi vill ha en frivillig försäkring, som är solidariskt finansierad och som administreras av de fackliga organisationerna.
- ? En stark a-kassa som omfattar alla löntagare är en avgörande del av en väl fungerande arbetslinje. Den skall innebära krav på aktiva insatser från den enskilde som möts av en aktiv arbetsmarknadspolitik och utbildningsmöjligheter.

I vårt budgetförslag lägger vi fram flera förslag för att förbättra a-kassans funktion som omställningsförsäkring. Dagens avgiftskonstruktion där grupper av låginkomsttagare, som exempelvis hotell- och restauranganställda, betalar mycket höga avgifter till a-kassan innebär en omvänd fördelningspolitik och leder dessutom till att stora grupper riskerar att ställas utanför det skydd som a-kassan innebär. Vi prioriterar därför sänkta avgifter för medlemskap i arbetslöshetsförsäkringen. Vi föreslår i denna motion ett tak för avgiften på 120 kr i månaden genom omstruktureringar på inkomstsidan.

Vi höjer dessutom ersättningsnivån i a-kassan till 80 procent. Taket höjs till 910 kronor per dag från mars 2012. Det motsvarar 80 procents ersättning för den som tjänar 25 000 kronor i månaden. Efter 100 dagars arbetslöshet trappas taket i a-kassan ned med 150 kronor per dag. Med beaktande av effekterna för kommunsektorn så utökas anslaget för bidrag till a-kassa och aktivitetsstöd 2012 med 3 miljarder kronor.

Fel! Okänt namn

9.2 Ett fungerande transportsystem

För framtidens konkurrenskraft och för jobb i dag är investeringar i infrastruktur ett av de områden vi socialdemokrater vill prioritera i budgeten. Det är klokt och ansvarsfullt att öka investeringarna i infrastruktur när tiderna är kärva. Satsningar på infrastruktur är ett effektivt sätt att stimulera sysselsättningen. För varje extra miljard till investeringar och underhåll av transportsystemet skapas över 1 000 jobb direkt och ännu fler indirekt. Dessutom är det billigare att bygga i lågkonjunktur. Sverige får mer infrastruktur för varje skattekrona.

Investeringar i infrastrukturen handlar dock långt ifrån bara om att ta Sverige ur den akuta jobbkrisen. Att investera offensivt i infrastruktur är avgörande för att klara de stora globala utmaningar som väntar under de närmaste decennierna. Det snabbt tilltagande internationella konkurrenstrycket och hotet mot vårt klimat ställer tillsammans mycket höga krav på att vi ställer om och moderniserar vårt transportsystem.

Under de närmaste åren kommer det av allt att döma ske en revidering av den nu gällande nationella planen för investeringar i transportsystemet. De prioriteringar som gjordes inom ramen för den rödgröna infrastrukturuppbyggnaden från 2010 kommer att utgöra en viktig utgångspunkt när vi formulerar vårt alternativ till regeringens reviderade investeringsplan.

I ett internationellt perspektiv kännetecknas Sverige av ett extremt glest bebyggelsemönster och överlag mycket små funktionella regioner. Det är en stor utmaning eftersom kunskapsintensiva verksamheter, som Sverige i allt större utsträckning måste bygga sin konkurrenskraft på, har en tydlig tendens att koncentreras till befolkningsmässigt stora regioner. Det beror bland annat på att det krävs en stor pool av regional arbetskraft för att hitta den heterogent sammansatta och högt specialiserade arbetskraft som högteknologiska företag efterfrågar.

Hög hastighet i IT-infrastrukturen i hela landet är helt nödvändig för tillväxten men är också avgörande för privatpersoner, hushåll, skolor, företag och offentliga förvaltningar i alla delar av vårt avlånga land.

Det kraftfullaste verktyget för att skapa större mer slagkraftiga arbetsmarknadsregioner och den vägen stimulera framväxten av nya, konkurrenskraftiga företag är att bygga ut och effektivisera transportsystemet. Särskilt investeringar i snabba järnvägsförbindelser har visat sig kunna skapa radikalt nya regionala samband, vilket inte minst utvecklingen i delar av Mälardalen och Skåne vittnar om. Genom investeringar i vägar, järnvägar och hamninfrastruktur kan vi även överbygga de stora avstånden till de viktigaste marknaderna för våra varuexporterande företag.

Eftersom antalet svårt skadade och dödade i trafiken återigen ökar måste vägarna avlastas från expansionen av gods på väg, det görs genom investeringar och kapacitetshöjning i järnväg. Dessutom krävs intelligenta transportsystem (ITS) som kan främja trafiksäkerhet, miljö och nya logistiklösningar. För att trafiksäkerheten återigen ska komma i fokus förslår vi en kommission för de tio farligaste vägarna i Sverige som snarast ska komma med förslag på hur dessa kan bli säkrare.

Infrastrukturpolitiken har även en nyckelroll när det gäller klimatomställningen av Sverige. Trafiksektorn är det enda samhällsområde som sett över de senaste två decennierna uppvisar en fortsatt mycket kraftig ökning av utsläppen av växthusgaser. Hela transportsystemet står i dag för 40 procent av de svenska växthusgasutsläppen, inklusive utrikes sjöfart och flyg. Av de drygt 100 TWh energi som transportsystemet förbrukar varje år kommer 95 procent från olja. Detta är inte hållbart. Det är utomordentligt viktigt att bryta Sveriges beroende av fossila bränslen för transporter.

Vi föreslår:

Ökade investeringar i järnvägsnätet

Efter lång tid av bristande resurser till underhåll och begränsad kapacitetsökning är det svenska järnvägsnätet starkt ansträngt. Trafikmängden är större än någonsin. Dagens tåg är tyngre, längre, bredare och högre, vilket gör att infrastrukturen slits snabbare.

Ett järnvägssystem som befinner sig farligt nära, eller till och med på vissa sträckor passerat, vad som i praktiken är kapacitetsutnyttjande är extremt känsligt för störningar. Arbetspendlare, inte minst i storstadsregionerna, drabbas av ständiga förseningar. Under den kraftiga vintern 2010/2011 drabbades även industrins godtransporter av betydande störningar. Sammantaget leder bristerna i järnvägsinfrastrukturen till betydande samhällsekonomiska förluster, framför allt på lång sikt.

Den borgerliga regeringen har aviserat att man utöver tidigare anslag kommer att satsa 1,8 miljarder kronor per år 2012 och 2013 på ökat underhåll, trimningsåtgärder och reinvesteringar. Det är positivt men löser inte järnvägens grundläggande problem, nämligen kapacitetsbristen. Värt att notera är även att regeringen tidigare sänkt underhållet för järnvägen med 700 miljoner.

Under de kommande åren vill vi göra en betydande satsning på att rusta upp och bygga ut järnvägsnätet. Under perioden 2012–2015 lägger vi sammanlagt 11,5 miljarder kronor på ökade investeringar i järnväg. Det handlar primärt om att tidigarelägga kapacitetshöjande åtgärder på de mest kritiska avsnitten, vilket enligt Trafikverkets bedömning i många fall är synonymt med de hårt ansträngda persontrafikstråken i storstadsregionerna. Därutöver vill avsätta 1,1 miljarder kronor till projektering av strategiska infrastrukturprojekt där byggstart är möjlig först efter 2015. Det handlar bland annat om nya höghastighetsbanor på sträckorna Göteborg–Borås och Stockholm–Linköping samt en ny fast förbindelse över Öresund. Effektiva godsflöden är att yttersta vikt för att vidmakthålla industrins konkurrenskraft. Norrbotniabanan, en ny kustnära bana mellan Umeå och Luleå, är ett angeläget projekt för att klara basnäringarnas behov av transporter och i vårt alternativ till reviderad nationell plan kommer vi att säkra finansiering för denna investering.

Utbyggnad av Stockholms tunnelbana

Trots att befolkningen i Stockholm ökat kraftigt de senaste decennierna har bara en ny tunnelbanestation öppnats sedan 1985. Vi vill att staten bidrar finansiellt till en utbyggnad av tunnelbanenätet. I ett första steg ser vi en ut-

Fel! Okänt namn på

byggnad mot Hagastaden/Nya Karolinska sjukhuset och vi avsätter i denna budget totalt 1,4 miljarder kronor i statsbidrag till detta projekt.

Finansiering av infrastruktur

Investeringar i vägar och järnvägar ska finansieras på ett ansvarsfullt sätt. I det ligger att investeringar i infrastruktur ska finansieras över anslag i statsbudgeten.

Vi är dock på sikt öppna för att i vissa väl avgränsade fall pröva den modell för avgiftsfinansiering som regeringen tillämpat inom ramen för Stockholmsöverenskommelsen och det västsvenska infrastrukturpaketet där lån i Riksgälden på omkring 40 miljarder kronor finansierar större väg- och järnvägsprojekt, bland annat Förbifart Stockholm och pendeltågstunneln Västlänken i Göteborg. I finansieringslösningen ges emellertid staten full kostnads-täckning för dessa lån genom att räntor och amorteringar betalas med överskottet från trängselskatt. På så vis skapas en robust ekonomi i projekten som står i mycket god samklang med intentionerna bakom det finanspolitiska ramverket.

Vi vill införa en vägslitageavgift för alla tunga lastbilar som trafikerar vägnätet i Sverige, såväl svenska som utlandsregistrerade. Liknande modeller finns på plats eller är under utveckling i en lång rad EU-länder. Beräkningar från Vägverket och riksdagens utredningstjänst visar att lastbilstrafiken år 2005 stod för 62 procent av vägslitage men bara för 25 procent av vägskattorna år 2005.²⁸ Mot den bakgrunden anser vi det rimligt att genom en särskild avståndsbaserad skatt internalisera den tunga trafikens kostnader för samhällsekonomin. Intäkterna från vägslitageavgiften ska återföras till trafiksektorn genom ökade nyinvesteringar och förbättrat underhåll. Vår bedömning är att en vägslitageavgift kan införas tidigast från första oktober 2012 och då inbringa omkring 1 miljard kronor, därefter 4 miljarder årligen. För att försvåra för oseriösa aktörer och skapa sundare konkurrensförhållanden vill vi även vidta en rad åtgärder för få ansvariga myndigheter att bättre samordna sina insatser för bättre regelefterlevnad på den svenska åkerimarknaden.

Vi ser även en stor potential i att utveckla andra former av alternativ finansiering, inte minst genom att på olika sätt utnyttja de ibland mycket betydande markvärdestegringar som blir effekten av att man bygger ny infrastruktur. En finansieringsmodell byggd på exploateringsintäkter har bland annat prövats med stor framgång vid bygget av Köpenhamns Metro och torde även kunna användas vid den utbyggnad av Stockholms tunnelbana som vi föreslår. För att få utrymme för fler angelägna investeringar anser vi även att inslaget av vägavgifter (bompeng) samt förhöjda banavgifter vid bygget av ny infrastruktur bör öka.

Vilka infrastrukturinvesteringar som bör genomföras ska styras av samhällsekonomisk nytta, inte enskilda kommuners ekonomi. Därför är vi starkt

²⁸ PM 2006:1260 samt 2006:1164, riksdagens utredningstjänst, 2006.

kritiska till att regeringen upphöjt regional medfinansiering till princip vid byggande av statlig infrastruktur. Systemet innebär en uppenbar risk att ekonomiskt starka kommuner kan köpa sig till en bättre position på prioriteringslistan. I många fall sker dessutom medfinansiering utan att den berörda kommunen kan nyttiggöra investeringen genom exempelvis markförsäljning, vilket innebär att resurser till kommunens kärnverksamheter trängs bort.

9.3 Se över avregleringar

Vi socialdemokrater sätter alltid medborgarintresset främst. För oss handlar frågor om lämplig marknadsstruktur därför om vad som ger den största samhällsnyttan och bäst gagnar tillväxt och social utveckling. Ideologiskt motiverade avregleringar menar vi leder ofta utvecklingen i fel riktning.

Under de senaste två decennierna har det inom områden som traditionellt sett befunnits under samhällets ägande och kontroll skett stora förändringar vad gäller verksamheternas organisation, styrning och i vissa fall även ägande. I en del fall har den tekniska utvecklingen inom ett område varit pådrivande för den avreglering eller omreglering som genomförts. Ett exempel utgör telefoniområdet, där möjligheterna till ny och parallell infrastruktur urholkat betydelsen av det befintliga fasta telenätet. I andra fall har förändringarna kanske snarast initierats av ekonomisk teoriutveckling som påvisat teoretiska fördelar med omorganisation och konkurrensutsättning av vissa delar i en monopoliserad industri. Ett exempel utgör elområdet, där monopol-delen kom att avgränsas till den fasta infrastrukturen, elnäten.

Avregleringar som genomförs minskar inte nödvändigtvis regleringsbehovet. I stället ställs det ofta krav på ny reglering. Verksamheter eller marknader med vissa särdrag såsom omfattande stordriftsfördelar, naturliga monopolförhållanden eller informationssvårigheter för konsumenterna kommer alltid att kräva någon form av reglering i en effektiv och sund marknadsekonomi. Därmed ställs också krav på löpande översyn och beredskap till omreglering.

Utvecklingen inom en rad f.d. reglerade områden reser nu ett antal frågor kring hur väl avregleringarna har svarat mot samhällets behov. Vi socialdemokrater kommer att genomföra en sådan översyn vars resultat ska föreligga i god tid före nästa riksdagsval.

Nedan redovisas områden och frågor som bör prioriteras i en sådan översyn. I vissa fall finns det mångårig erfarenhet av den avreglering som genomförts, medan det i andra fall rör sig om processer som tämligen nyligen initierats.

9.3.1 Järnväg och övrig kollektivtrafik

Under 1990-talet togs successiva steg i avregleringen av SJ:s ensamrätt att bedriva trafik i stornätet, och fr.o.m. oktober 2010 är hela det nationella järnvägsnätet i princip avreglerat. Eftersom tilldelningen av spårutrymme redan fastställts för år 2011 kommer det dock att dröja till årsskiftet 2011/2012 innan avregleringen får effekt. Alla aktörer ska nu ha möjlighet att

Fel! Okänt namn på

ansöka om spårutrymme, s.k. tåglägen. Utvecklingen inom järnvägsområdet under senare år, även känt som ”tågkaoset” med inställda avgångar, avsevärda förseningar etc, reser en mängd frågor kring hur området påverkats och kommer att påverkas av den avreglering som redan genomförts eller som träder i kraft framöver. Detta gäller både underhållet av befintliga banor, utbyggnaden av kapacitet samt tillträdet till spårutrymme och prissättningsfrågor – alltihop frågor av betydelse för hur väl järnvägstrafiken tillgodoser medborgarnas behov av effektiva och hållbara kollektiva transporter.

I det läge som råder, med en betydande kapacitetsbrist och tydliga samordningsproblem i stora delar av järnvägssystemet, kan den fortsatta avregleringen visa sig få betydande negativa effekter. Vi vill skapa ett nytt system för hur man fördelar spårutrymmet, som är så optimalt som möjligt för resenärer och för samhället i stort.

I mitten av 1990-talet började banunderhållet successivt upphandlas i konkurrens. År 2009 beslutade riksdagen att Banverket Produktion skulle avskiljas från Banverket genom bolagisering. Banverkets underhållsverksamhet överfördes därmed från den 1 januari 2010 till det helstatliga Infranord AB. Att inte ens bedriva avhjälpande underhåll i järnvägsmyndighetens egen regi är internationellt sett en helt oprövad och riskfylld modell. Vi vill därför behålla Infranord i statlig ägo och undersöka möjligheten att återföra det avhjälpande underhållet till Trafikverket.

Riksdagen beslutade 2010 att en ny kollektivtrafiklag ska införas den 1 januari 2012. Förändringarna uppges vara en anpassning till EU:s nya regelverk på området och motiveras med att de ska bidra till ett större utbud av kollektivtrafik och ökat resande. Bland annat ska kommersiella bussföretag få bedriva lokal och regional kollektivtrafik och det ska bli lättare att etablera trafik över länsgränserna.

Den nya lagen innebär att kollektivtrafikföretag fritt och inom alla geografiska marknadssegment får etablera kommersiell kollektivtrafik. De kommersiella aktörerna blir dock skyldiga att ansluta sig till ett gemensamt informationssystem. Strategiska beslut om kollektivtrafik som idag oftast fattas av kommunägda länstrafikbolag ska överföras till nya regionala kollektivtrafikmyndigheter. Dessa ska besluta om vilken trafik som inte är kommersiellt bärkraftig och som därför ska kunna bli föremål för skattefinansierad upphandling. Beslut om s.k. trafikplikt kommer att kunna överklagas till förvaltningsdomstolar av de kommersiella aktörerna.

Forskning har visat att det krävs ett brett angreppssätt för en större överflyttning från bil till kollektiva färdmedel. I detta ingår samhällsplanering, investeringar i såväl infrastruktur som rullande material, samordning av kollektivtrafiksystem, ökad pålitlighet samt taxor som upplevs som konkurrenskraftiga i förhållande till privata färdmedel.

Vi avvisar beslutet att slå sönder ett fungerande kollektivtrafiksystem och föreslår att lagstiftningen återgår till det som gällde före avregleringen.

9.3.2 El och fjärrvärme

Den 1 januari 1996 avreglerades marknaden då den tidigare vertikalt integrerade elbranschen delades upp i förädlingsleden elproduktion, elnättransport och elhandel till slutkund, där elnätsföretagen skulle utgöra reglerade monopol medan övriga led skulle konkurreras ut. Införande av konkurrens i försäljningsledet skulle leda till en mer effektiv kostnadspress, vilket skulle effektivisera prisbildningen på el. Nya kontraktsformer väntades leda till att kundernas behov i större utsträckning blev styrande och att tillträdet på marknaden för nya aktörer skulle öka.

Inslaget av vertikal integration på elmarknaden är dock fortfarande betydande, då elproducenter ofta ingår i samma koncerner som de bolag som handlar med el samt med de bolag som i monopolställning ska ansvara för distributionen av el. Den svenska elproduktionen är vidare starkt koncentrerad samtidigt som prisbildningen är helt fri. Priserna på den nordiska elbörsen har under senare år stigit kraftigt och det har förekommit misstankar om otillåten producentsamverkan, bl.a. som ett resultat av samägandet av kärnkraften. Den nordiska elbörsen, Nordpool, är ifrågasatt och ett flertal problem och obalanser har identifierats.

De reglerade priserna på distribution av el, nättarifferna, har också stigit under senare år. Principer för hur dessa ska fastställas för de kommande fyra åren har nyligen beslutats av den reglerande myndigheten, Energimarknadsinspektionen. Förslaget har dock väckt stark kritik då det möjliggör kraftiga prishöjningar för konsumenterna, prishöjningar som inte motiveras av några reella kostnadsökningar.

Det kan redan nu konstateras att övervakningen av elmarknaden måste stärkas. Det är bl.a. hög tid för en oberoende granskning av rimligheten i den nya nättariffmodell som tillsynsmyndigheten, Energimarknadsinspektionen, har föreslagit. Förslaget har väckt stark kritik, bl.a. från Konkurrensverket och olika konsumentföreträdare. En lämplig modell måste beakta elnätets karaktär av naturliga monopol. Vi vill göra en översyn av hela den nordiska elmarknaden ur ett konsumentperspektiv.

Problemen med höga elpriser, extrema prissvängningar och handelsstörande beteenden på energimarknaderna måste även angripas genom en förändring av EU:s politik. Den nyligen antagna REMIT-förordningen, som syftar till att reglera insiderhandel på el- och gasmarknaderna, är ett steg framåt. I ett läge där energi i allt större utsträckning handlas på en gränsöverskridande europeisk marknad är det viktigt att fortsätta stärka och integrera konsumentperspektivet i EU-politikens utformning.

Även fjärrvärmemarknaden står nu inför en omfattande avreglering med införande av ett reglerat s.k. tredjepartstillträde i syfte att möjliggöra konkurrens i fjärrvärmeproduktionen, dvs. en liknande konstruktion som på elmarknaden (se SOU 2011:44). Utredningen visar att ett tredjepartstillträde med relativt stor sannolikhet inte kommer att leda till sänkta priser. Energimyndigheten har pekat på andra risker med utredningens förslag och avvisar därför förslaget. Vi tänker studera remissvaren på utredningen men ser för närvarande inga vägande skäl att genomföra utredningens förslag. I stället kan

Fel! Okänt namn på

andra instrument behövas för att reglera överprissättning på grund av monopol på lokala fjärrvärmemarknader.

9.3.3 Apoteksområdet

Riksdagen beslutade 2009 att apoteksmarknaden skulle avregleras. Beslutet innebar att Apoteket AB:s ensamrätt på försäljning av läkemedel till konsument avskaffades. Beslutet motiverades bl.a. med behovet av ökad tillgänglighet för konsumenterna, men det fanns även starka ideologiska inslag i argumentationen.

Den av staten fastställda handelsmarginalen för apoteken höjdes i samband med avregleringen för att stimulera nya apotekskedjor att etablera sig. Därmed fick samhället ta på sig ökade kostnader för apoteksservicen.

Sedan avregleringen har över 600 av de 900 apoteken sålts. Inga apotek, inte heller det som är kvar av det statligt ägda Apoteket AB, har numera något specifikt samhällsansvar. Genom en tillfällig lösning ska apotek i glesbygd och apoteksombud säkerställas till 2013. Efter denna period finns en stor risk att olönsamma apotek avvecklas. En annan fråga som väckt diskussion är hur den s.k. 24-timmarsregeln, det vill säga att kunden ska kunna få sitt läkemedel inom 24 timmar, ska kunna garanteras på den avreglerade marknaden, där möjligheterna att hänvisa till ett annat apotek är starkt begränsade. Vi menar att tillsynen behöver skärpas och att möjligheter till ekonomiska sanktioner införs för att värna 24-timmarsregeln. Sanktionerna ska kunna riktas antingen mot apoteksledet eller mot distributionsledet beroende på var ansvaret ligger. Vi vill också se en ny lagstiftning om ett gemensamt läkemedelsregister som gör det möjligt för den enskilde konsumenten att få reda på var medicin finns oberoende av apotekskedja.

Det är nu mycket viktigt att en genomgripande analys av apotekens handelsmarginal genomförs så att den framtida tillgängligheten varken blir för hög eller för låg i förhållande till konsumentnyttan. I det sammanhanget bör även behovet och utformningen av en förutsägbar och kostnadseffektiv lösning för apotekstäckningen i glesbygd analyseras.

9.4 Fler bostäder och fler attraktiva bostadsområden

Vi socialdemokrater ser bostadspolitiken som ett inslag i den generella välfärdspolitiken och som en del i samhällsbyggandet för en långsiktigt hållbar utveckling. Samhället måste därför ta ett ansvar för att trygga bostadsförsörjningen. Vi vill ha ett samhälle med blandande bostadsområden och stor rörlighet på bostadsmarknaden där alla människor, inte bara de med goda ekonomiska förutsättningar, ges möjlighet att leva i bra bostäder till rimliga kostnader i en stimulerande och trygg miljö. Vid all planering av ombyggnation och nybyggnation ska bredband med hög överföringshastighet finnas med lika självklart som el och vatten.

Det behövs därför fler attraktiva bostadsområden som erbjuder hem i såväl äganderätt som bostadsrätt och hyresrätt, inte minst i våra tillväxtområden.

En fungerande bostadsmarknad måste kännetecknas av rörlighet, tillgänglighet och låga trösklar. Centralt är att det befintliga beståndet av bostäder utnyttjas så effektivt som möjligt, t.ex. att flyttkedjor möjliggör att större bostäder frigörs för unga barnfamiljer och att äldre kan erbjudas bättre anpassat boende. Många hushåll, inte minst i tillväxtområden, är idag högt belånade för sitt bostadsinnehav. Ett prisfall på bostäder framöver skulle få negativa effekter för rörligheten på arbetsmarknaden om den geografiska rörligheten hämmas, nämligen om värdet på bostaden efter ett prisfall understiger lånen. I ett sådant läge skulle kraftiga inlåsnings effekter skapas eftersom man inte kan flytta med mindre än att dra på sig en restskuld.

9.4.1 Fler bostäder

Sverige har under lång tid haft en stabil befolkningstillväxt och de senaste åren har antalet invånare ökat med närmare en procent per år. Det motsvarar ett nytt Södertälje årligen. Bostadsbyggandet har inte ökat i samma takt, med resultat att närmare hälften av landets kommuner till Boverket uppgivit att det råder brist på bostäder. Nybyggnadsbehovet har bedömts till 35 000–40 000 lägenheter per år. De senaste 20 åren har bostadsbyggandet i genomsnitt uppgått till ca 20 000 lägenheter per år. Bostadsbyggandet 2009 var det lägsta på tio år och 2010 var det ännu lägre. Det är viktigt att påpeka att minskningen av bostadsbyggandet skedde redan innan finanskrisen, dvs. redan 2007.

Det är främst tre faktorer som avgör hur efterfrågan på bostäder utvecklas. Av störst betydelse för efterfrågan på bostäder är befolkningsökning. En annan faktor av stor betydelse är att det pågår en urbanisering i Sverige såtillvida att folk flyttar från mindre städer, ofta med svag och ensidig arbetsmarknad, till de större städerna och orter med universitet och högskola. Därtill betyder stigande reallöner att hushållen efterfrågar större och bättre bostäder.

De negativa konsekvenserna av för lågt bostadsbyggande är omfattande för de enskilda hushållen, för den ekonomiska utvecklingen och för samhällsutvecklingen i stort. Det behövs riktade insatser inom flera områden. Särskilt yngre hushåll och studerande har svårt att finna en bostad i tillväxtregionerna, där arbetskraften är efterfrågad. Förra året byggdes t.ex. endast 125 studentlägenheter. Behoven kommer att växa i samma takt som människor flyttar till storstads- och tillväxtregioner.

I hälften av Sveriges kommuner råder enligt Boverket brist på bostäder för ungdomar. Allra störst är bristen i Storgöteborg, där 92 procent av kommunerna har brist på ungdomsbostäder. Nästan lika illa är det i Storstockholm och Stormalmö där 88 respektive 73 procent av kommunerna lider brist på bostäder för unga. Det är ett tydligt brott i byggandet när stimulansen som fanns 2003 till 2006 togs bort.

Vi föreslår:

Investeringsstimulans till byggande av studentbostäder och hyresrätter

Vi föreslår att en investeringsstimulans till byggande av studentbostäder och hyreslägenheter införs redan 2012 enligt i princip den modell som fanns tidigare för byggande av mindre hyresrätter och studentbostäder i tillväxtområ-

Fel! Okänt namn på

den, med den skillnaden att investeringsstimulansen för hyresrätter nu inte ska begränsas till att gälla endast mindre lägenheter utan i stället riktas mot den lägenhetstyp som de enskilda kommunerna i sin bostadsförsörjningsplan anger att det råder brist på. Investeringsstimulansen utgick med ett belopp motsvarande skillnaden mellan den moms fastighetsägaren betalat för projektet och den moms som skulle ha betalats om momsen varit 6 procent. Boverket har i en analys 2005 bedömt stödet som träffsäkert och effektivt. Krav för att få stöd är att boendekostnaderna blir rimliga enligt samma ordning som tillämpades under förra mandatperioden. Omfattningen bedömer vi till ca 1 000 miljoner kronor per år i skattekreditering till fastighetsägarna.

9.4.2 Behov av grön upprustning och blandad bebyggelse

I många traditionella miljonprogramsområden inom tillväxtområden är förutsättningarna för förnyelse genom komplettering av nya bostäder och lokaler för företag och kommersiell service goda. Det ger också möjlighet att få ett bättre utbud avseende upplåtelseformer och bostadstyper. Flera av de traditionella miljonprogramsområden som ursprungligen byggdes i perifera lägen har idag – genom att städerna vuxit – blivit mer centrala. Detta skapar nya möjligheter för att erbjuda bra mark för nya attraktiva bostäder.

Närmare hälften av landets bostäder byggdes under de så kallade rekordåren 1950–1975. Flera rapporter, bland annat från Boverket, Sabo samt HSB och Riksbyggen, pekar på att reinvesteringstakten är för låg. Det gäller ju inte endast att rusta husen så att det som är förslitet renoveras. Husen behöver också anpassas till framtidens krav. Detta gäller särskilt energianvändningen som måste minska om vi ska klara de klimatmål vi satt upp.

Fastighetsägare, villaägare, bostadsrättsföreningar och allmännyttiga och privata hyreshusägare är naturligtvis de som i första hand har ansvaret för dessa investeringar. I princip bör sådana upprustningsåtgärder som innebär underhåll i syfte att bibehålla en byggnadsstandard betalas genom avsatta fonderade medel eller genom att det utrymme i budgeten som skapats genom avskrivningar av byggnaden utnyttjas. Flera rapporter har dock visat att rent fastighetsekonomiska kalkyler i allmänhet inte ger utrymme t.ex. för installation av hissar eller för långtgående investeringar för att radikalt minska energianvändningen. Utvärderingar av större upprustningar av bostadsområden byggda på 1960- och 1970-talen som visat att dessa inte alltid är företagsekonomiskt lönsamma har samtidigt visat att upprustningarna kan motiveras från samhällsekonomiska utgångspunkter.

För att driva på utvecklingen lokalt bör staten ta initiativ och tillsammans med andra berörda – fastighetsägare, kommuner och näringsliv – bidra till att stadsförnyelse av de mest utsatta bostadsområdena prioriteras.

Det krävs en statlig medfinansiering av renoveringsinsatser i för att fastighetsägare i större utsträckning ska ta sitt ansvar för en nödvändig upprustning. Ett sätt att göra detta är att underlätta för fastighetsägare att lånefinansiera renoveringarna.

Vi föreslår:

Lokala utvecklingsavtal för grön upprustning av miljonprogrammet

Initiativ till upprustning och förnyelse bör tas genom lokala utvecklingsavtal med staten, berörd kommun, allmännyttiga och privata fastighetsägare i berörd stadsdel och annat näringsliv som parter. Om fastighetsägarna förbinder sig att upprusta sin egendom, kommunen att förnya infrastruktur som gator, allmänna platser, skolor etc. så åtar sig staten att bidra med visst stöd. Ett konkret statligt åtagande är ställande av lånegarantier för ombyggnad och renovering och klimatomställning.

Vi vill pröva ett system med lånegarantier där staten garanterar låntagarens, dvs. fastighetsägarnas, betalningsskyldigheter gentemot långivaren. Vi föreslår en garantiram på 20 miljarder kronor, vilken skulle kunna täcka upprustning av ca 60 000 lägenheter, vilket motsvarar ca 30 bostadsområden. För detta ska staten ta ut en avgift. För att kunna ta del av lånegarantimodellen ska energideklaration ha upprättats enligt gällande lag och energianvändningen i fastigheten minska med minst 30 procent i samband med renoveringen. Alla ägare av flerbostadshus ska kunna ansöka om och beviljas statlig garanti. I områden med särskilt svag socioekonomisk status där det är svårt att höja hyrorna för de boende ska staten på vissa villkor kunna subventionera lånegarantiavgiften.

Vi bedömer kostnaden för de subventionerade avgifterna till 500 miljoner kronor per år. Enligt en inventering av bostadsbeståndet som vi låtit genomföra finns det idag i de socialt mest eftersatta områdena, de 38 områdena med s.k. lokala utvecklingsavtal, ca 90 000 lägenheter som är byggda mellan 1960 och 1980. Ägarna till dessa utgörs till drygt 60 procent av kommunala bostadsbolag och till 38 procent av privata ägare.

Förslaget förutsätter att regelverket för BKN ändras så att myndigheten till skillnad från vad som gäller idag får möjlighet att även garantera finansiering av underhåll och ombyggnader.

Vitesföreläggande när fastighetsägare inte tar sitt ansvar

Om en fastighet är i behov av mer omfattande renoveringsinsatser är den möjlighet som står till buds idag tvångsförvaltning. En hyresnämnd kan besluta om detta och då samtidigt utse en lämplig förvaltare. Tvångsförvaltning har dock visat sig svår att verkställa i praktiken, eftersom det ofta saknas lämpliga och villiga tvångsförvaltare. I de fall där detta vore påkallat är fastigheten ofta i behov av omfattande och dyra renoveringar och det saknas resurser för att ombesörja dessa. I stället för att förvalta sina fastigheter på ett godtagbart sätt finns det tyvärr företag som utnyttjar möjligheterna att ta in hyresintäkter kortsiktigt utan att svara för och planera långsiktigt underhåll. Det enda verktyg som då står till buds kan bli miljölagstiftningen, dvs. i de fall underhållet är så eftersatt att det föranleder reella miljöproblem för de boende. Detta är inte rimligt. Den tröskel som finns mellan förvaltningsålägganden vid brister av mindre allvarligt slag och tvångsförvaltning är alldeles för hög. Vi vill pröva möjligheten till vitesföreläggande av ägare till hyresfastigheter som inte tar ett rimligt ansvar för upprustning och modernisering och

Fel! Okänt namn på

en enklare kommunal tvångsförvaltning om vitesföreläggandet inte leder till resultat. Kommunen kan då ansvara för förvaltandet själv eller lägga ut detta på entreprenad till en extern fastighetsförvaltare.

Skarpare lagstiftning för blandade bostadsområden

Det är av avgörande strategisk betydelse att få till stånd mer blandade bostadsområden. Med blandade bostadsområden minskar segregationen samtidigt som möjligheterna för exempelvis en barnfamilj att byta bostad utan att tvingas byta bostadsområde ökar. Vi föreslår därför att lagstiftningen ändras på så sätt att kommunerna åläggs att planera för blandade bostadsområden. När nya områden planeras ska bebyggelsen vara blandad och vid kompletteringsbebyggelse i befintliga områden med ensidig sammansättning ska kommunerna planera för mer blandad bebyggelse. Ändringarna i lagstiftningen kan ske i endera bostadsförsörjningslagen eller plan- och bygglagen. Med en sådan förändring bör därtill plan- och bygglagen ändras så att kommunerna ska kunna föreskriva upplåtelseform i detaljplan.

9.5 Utveckling i hela landet

Svensk utveckling är summan av allt det arbete vi tillsammans utför, av tillväxt och sysselsättning i alla delar av landet. Vi socialdemokrater vill utjämna de klyftor som driver in kilar i sammanhållningen i Sverige, och som hindrar både enskilda människors och regioners utvecklingskraft.

En kraftfull regionalpolitik måste anta utmaningen att formulera övergripande tillväxt- och utvecklingsstrategier för hela landet. En landsända kan inte ses isolerad från en annan. Företag, naturresurser och arbetskraft återfinns i alla delar av landet och är sammanlänkade i ett komplext system av produktion och transporter som knyter Sverige samman. De statliga insatserna måste vara inriktade på att regionerna ska få möjlighet att växa och utvecklas efter sina särskilda förutsättningar. Regionalpolitiken ska bidra till väl fungerande och hållbara lokala arbetsmarknadsregioner och en god servicenivå i alla delar av landet. Den regionala utvecklingspolitiken ska vara en central aspekt i utformningen av strategiska politiska beslut. Vi vill främja en konkurrenskraftig basindustri som spelar en stor roll för jobb, exportintäkter och investeringar framförallt i skogslänen men även den högproduktiva tjänstesektorn i hela landet. För att klara en god service i hela landet för såväl företag, boende som turister behövs bredband med hög överföringshastighet i hela landet. Dessutom måste mobiltelefon-täckningen fungera överallt.

Samtidigt som vi för en medveten urban tillväxtpolitik ska solidariteten mellan Sveriges regioner vidmakthållas. EU:s sammanhållningspolitik och den nationella politiken för regionernas utveckling måste samordnas bättre. Statsbidragen till kommuner och landsting ska tillsammans med inkomst- och kostnadsutjämningen möjliggöra jämlik välfärd i hela landet.

Avstånden till närmaste butik eller serviceställe ökar på många håll i Sverige, bland annat på grund av att drivmedelsstationerna blir färre. På många orter försvinner nödvändig infrastruktur, det är ett hot mot inte minst de små

företagens möjligheter att klara sin vardag och utvecklas. Vi föreslår ett särskilt stöd om 50 miljoner kronor per år för att trygga tillgängligheten till viss grundläggande kommersiell service i gles- och landsbygd.

9.6 Investera i en bättre miljö

Sverige har länge varit en förebild för andra länder som vill arbeta med att förbättra miljön. I internationella sammanhang har vår unika förmåga att både minska klimatpåverkande utsläpp och höja BNP, varit ett positivt exempel som lyfts fram för att visa att det är möjligt. Tyvärr är det mycket som tyder på att statistiken för utsläpp av klimatpåverkande gaser för 2010 kommer att visa att den trenden nu är bruten. Trots djärva mål saknar regeringen styrmedel för att minska de klimatpåverkande utsläppen och stimulera omställningen. Fler åtgärder behövs om inte Sverige ska tappa i konkurrenskraft internationellt.

Vi vill föra en politik som innebär att intäkter från ökade styrmedel ska användas till investeringar som ger miljöeffekt. På det sättet får våra styrmedel dubbel effekt. Bilar med stora utsläpp ska betala högre registreringskatt som sedan används till bonus för miljöbilar.

Sverige behöver satsningar för att stimulera förnybar energi och inhemsk energiproduktion istället för importberoende. Förnybart tillsammans med en effektivare energianvändning är lönsamt och ger arbetstillfällen och exportinkomster. Från att ha legat främst i ledet har Sverige snabbt halkat efter när länder med betydligt större resurser nu insett hur framtidens samhälle ska byggas. Det krävs ett politiskt ledarskap för att genom styrmedel och stimulansåtgärder åstadkomma förändringar. Regler som hindrar människor från att ta ett ökat personligt klimatansvar måste bort.

Målet för den biologiska mångfalden i Sverige har inte uppnåtts. Artdatabankens lista över hotade och sårbara arter växer. Den biologiska mångfalden är en förutsättning för ett gott mänskligt liv. Försämrade biologisk mångfald gör att ekosystemen blir svaga och tappar motståndskraft och deras möjlighet att ge oss mat, rent vatten och ren luft minskar. I Sverige är den biologiska mångfalden också en förutsättning för flera basnäringar, för turism och inte minst för friluftsliv och rekreation. Kort sagt jobb, hälsa och utveckling.

Vi menar att det behövs fler stödjande åtgärder för att bevara den biologiska mångfalden, för att hejda utrotandet av arter och stabilisera de ekosystem om idag är labila. Inte minst behöver Sverige en aktiv plan på för vi ska uppfylla de åtaganden som vi gjort i FN:s konvention om bevarande av biologisk mångfald.

Mängden kemikalier som översvämmar vår vardag ökar ständigt och samhällets resurser att övervaka dessa minskar. Vi har idag liten kontroll över vilka kombinationseffekter de kemikalier vi sprider i miljön har. Ständigt uppmärksammas farliga kemikalier i vår vardag som vi borde ha stoppat innan de spreds. Förutom att samhällets tillsyn måste stärkas bör fler farliga ämnen komma upp på EU:s kandidatlista och på så sätt få en ökad uppmärksamhet.

Fel! Okänt namn på

När den femte rapporten från FN:s klimatpanel IPCC börjar publiceras i september 2013 kommer världens politiker att ha ett delvis nytt beslutsunderlag. Vi kan redan nu i vetenskapligt publicerade artiklar se att problembilden har skärpts.

Mycket tyder nu på att det vetenskapliga beslutsunderlaget kommer att ändras så mycket att den svenska regeringen bör återinkalla det vetenskapliga rådet för att ta fram nya svenska beslutsunderlag.

Vi föreslår:

Nytt system för lokala klimatinvesteringar

Alla utsläpp är lokala. Det visade också alla Sveriges kommuner i sitt mycket starka klimatarbete under slutet av 1990-talet och början av 2000-talet. När Naturvårdsverket sammanfattade de lokala stödprogram som då fanns (Klimp och LIP) fann man att dessa minskat utsläppen av växthusgaser med 2 miljoner ton om året. Det motsvarar två tredjedelar av den svenska utsläppsminskningen dessa år och det bevisar att statligt stöd till investeringar är nödvändiga och framgångsrika. Det är också viktigt att de som betalar olika klimatskatter ska veta att en del av pengarna används för att investera i ytterligare åtgärder som minskar utsläppen och ställer om samhället.

Vi vill införa ett nytt system med stöd för klimatinvesteringar där förutom kommuner även företag, ideella organisationer eller alla i samarbete kan få stöd för projekt. Huvudinriktningen ska vara effektiva åtgärder för att långsiktigt minska utsläpp av växthusgaser. Försöksprojekt och pilotanläggningar för att stimulera nya innovationer och idéer ska ha en viktig del av anslaget. Svenska företag kan på så sätt få möjlighet att pröva ny teknik i full skala, vilket vi tror kan stimulera framtida exportmöjligheter. Vi avsätter 400 miljoner kronor per år, sammantaget 1,6 miljarder de kommande fyra åren, till lokala klimatinvesteringar.

Miljöbilsbonus och registreringskatt

Andelen miljöbilar i nybilsförsäljningen ökade rejält mellan 2006 och 2009, från 13 till 40 procent. Men nu har ökningen avstannat och börjar sjunka. I januari 2011 var andelen miljöbilar 31 procent. Regeringens mål om en fossilfri fordonsflotta kommer allt längre bort för var månad som går.

Försäljningen av nya miljöbilar minskar. Regeringens supermiljöbilspremie kommer bara att gynna människor som har råd att köpa mycket dyra miljöbilar och den reformen skapar, som vi bedömer det, inget omställningstryck.

Vi föreslår istället ett system med stegvisa miljöbilsbonusar där de bilar med lägre utsläpp får en premie. Men vi tror också att vi kan driva på utvecklingen ännu mer genom att införa en registreringskatt för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå. I Frankrike finns ett sådant kostnadsneutralt system med registreringskatt och miljöbilsbonus. Vi föreslår ett system där accisen skulle kunna vara i steg om 5 000 kronor och maximalt vara 15 000 kronor. Den neutrala zonen föreslås ligga på 121–160 g CO₂/km. Maximal skatt får bilar över 241 g CO₂/km. Motsvarande steg skulle gälla för miljö-

Fel! Okänt namn på

bilsbonusen där den första bonusen på 5 000 kronor infaller från 120 g/CO₂/km (den nuvarande miljöbilsdefinitionen) och sista steget (mindre än 50 gr CO₂/km) får samma bonus som regeringens supermiljöbilspremie, 40 000 kronor.

Naturvårdsverkets beräkningar av fossilpåverkan från bilar som drivs med biodrivmedel (E85 och biogas) bör användas på samma sätt som för den gamla miljöbilspremien.

Systemet bör justeras med förändringen av miljöbilsdefinitionen 2013 så att bonus endast utgår till miljöbilar enligt den nya definitionen.

<u>Utsläppsgräns gr CO₂/km</u>		
<50	Bonus	40 000
51–70	Bonus	20 000
71–90	Bonus	15 000
91–100	Bonus	10 000
101–120	Bonus	5 000
121–160	Neutral zon	0
161–190	Skatt	5 000
191–240	Skatt	10 000
>241	Skatt	15 000

Biologisk mångfald

Att investera i åtgärder för att skydda och vårda vår svenska skog och natur med dess myller av liv, är en investering i framtida klimatsäkerhet och med det en bas för svensk konkurrenskraft. Regeringens skogspolitik är på väg att misslyckas. Ambitionerna för att skydda värdefull skog och biologisk mångfald sänktes under förra mandatperioden och har trots löften inte återupprättats. Regeringen har urlakat skyddet av svensk natur och det är något som får konsekvenser för våra barn och barnbarn. De naturskogar och urskogar som avverkat under de borgerliga regeringsåren kan vi aldrig få tillbaka. Vi vill avsätta 200 miljoner kronor per år, sammantaget 800 miljoner kronor de kommande fyra åren, till biologisk mångfald för att skydda skog.

Inför en vägslitageavgift

Transporterna står för en stor del av miljöbelastningen i vårt samhälle. Vi vill införa en vägslitageavgift för tunga fordon. De utländska transporter som idag passerar Sverige betalar inte några miljöskatter. Ett liknande system finns i Tyskland och skulle också göra konkurrensen mellan utländska åkare och svenska mer jämlik på den svenska marknaden.

Vid införandet av avgiften ska hänsyn tas till skogsindustrin som saknar alternativ till transport på väg. En möjlig lösning för detta är att geografiskt differentiera skatten. Vi vill införa en skatt i nivå med vad SIKa och Klimatberedningen har föreslagit – cirka 1 krona per kilometer i 2001 års prisläge. Detta motsvarar cirka 4 miljarder kronor i intäkter per år.

Fel! Okänt namn på

Energieffektiviseringar

Energieffektivisering är en grundläggande beståndsdel i en framtida energipolitik. Vi har högre mål än regeringen för energieffektiviseringen. Vi vill att energianvändningen i Sverige blir 25 procent effektivare år 2020, jämfört med regeringens mål på 20 procent. Vi föreslår också flera åtgärder för att åstadkomma detta inom exempelvis bostads- och transportsektorn.

Om svenska företag först utvecklar den fossilfria teknik som hela världen kommer att efterfråga framöver har företagen goda förutsättningar att stärka sin internationella konkurrenskraft. Om företagen redan nu investerar i energieffektivare teknik vinner de kostnadsfördelar gentemot sina konkurrenter. I syfte att främja en effektivare elanvändning vill vi införa ett system för vita elcertifikat. Systemet går ut på att staten sätter obligatoriska mål för energibesparingar och identifierar de parter som kommer att vara ålagda att uppnå målet, vilka åtgärder för energieffektivisering som kommer att ingå, hur de genomförda åtgärderna och de besparingar de leder till skall mätas och verifieras. Dessutom beslutar staten om hur handel av certifikat skall ske. Storbritannien och Italien har redan infört sådana system och andra länder planerar för dem. Vi vill främja energideklarationer och vill därför se en certifiering av företag som utför deklARATIONERNA.

Närmare hälften av landets bostäder byggdes under de s.k. rekordåren 1950–1975. Flera rapporter visar att reinvesteringstakten är för låg. Husen behöver också anpassas till framtidens krav. Det gäller särskilt energianvändningen om vi skall klara de klimatmål vi satt upp – där vill vi pröva ett system med lånegarantier.

Investera i solkraft

Stödet för investeringar i solvärme och solex har avvecklats, trots att intresset var stort och trots att det är en viktig framtidsmarknad för svenska företag. Vi avsätter 100 miljoner kronor per år, sammantaget 400 miljoner kronor de kommande fyra åren, för ett solinvesteringsstöd.

Ekologiskt jordbruk och hållbar mat med hög kvalitet

Sverige behöver en långsiktig livsmedelsstrategi för vilken matproduktion som ska ske i Sverige och hur den kan anpassas till klimatåtaganden och klimatförändringarna. Den svenska livsmedelsproduktionen fortsätter att minska i förhållande till konsumtionen. Sverige står inför ett allvarligt problem med vår självförsörjningsgrad i en värld där efterfrågan på livsmedel hårdnar. Inget EU-land har så låg självförsörjningsgrad som Sverige.

Men en livsmedelsstrategi behöver också utformas i ljuset av att vi stödjer en fri marknad och minskade subventioner. Vår slutsats av detta är att lyfta fram de svenska konkurrensfördelarna, både på den inhemska marknaden och på exportmarknaden. Regeringen föreslår som svar på att landets svinuppfödare fått akuta lönsamhetsproblem, sänkta statliga veterinärvgifter för slakterierna. Men den dåliga konkurrensen i den svenska slakteribranschen gör att vi anser det tveksamt om de 90 miljoner som regeringen satsar ger avsedd effekt. Regeringen föreslår också en djurvälståndssättning som kan betalas ut

Fel! Okänt namn på

via EU:s landsbygdsprogram. En sådan innebär att en svinuppfödare som gör djurvälståndsgärder som går utöver svensk lagstiftning får en ersättning. Denna lösning har dubbel effekt eftersom den förutom förbättrad lönsamhet också förhindrar urvattning av det svenska mervärdet och vi står bakom förslaget. Men däremot ser vi allvarligt på att regeringen finansierar förslaget genom att sänka miljöersättningarna i landsbygdsprogrammet. Det menar vi kan få konsekvenser för biologisk mångfald på landsbygden. Miljöersättningarna går till hagmarker, våtmarker m.m. Vi vill således återfinansiera anslaget för miljöersättningarna med de 45 miljoner kronor per år i svensk egenfinansiering som djurvälståndsgärder kostar.

Ett mervärde som under den de borgerliga regeringsåren tappat i stöd är den ekologiska produktionen. Vi menar att detta är olyckligt dels eftersom Sverige skulle kunna ha konkurrensfördelar inom EU på detta område om det utvecklades, dels eftersom den svenska inhemska efterfrågan på ekologiska produkter växt starkt.

Vi vill tillföra 25 miljoner kronor för att främja produktion och konsumtion av och handel med ekologiska produkter. Vi socialdemokrater har som mål att 30 procent av marken ska vara ekologisk odlad 2020. Det kräver ett större engagemang. Offentlig verksamhet ska kunna gå före genom att upphandla ekologiska livsmedel och därmed bidra till ökad efterfrågan på ekologiska produkter.

Investera i jordbrukets klimat- och miljöåtgärder

När den socialdemokratiska regeringen införde skatt på handelsgödsel infördes också en "återföring" av skatten för att kompensera näringen. När den borgerliga regeringen avskaffade skatten från 1 januari 2010 fanns återföringen kvar. Men nu vill den avskaffa återföringen och minska anslaget inom landsbygdsprogrammet med 110 miljoner kronor. För oss socialdemokrater finns det en poäng med att använda medel från miljöstyrmiddel till investeringar vilka också leder till minskade utsläpp. Då kan våra åtgärder få dubbel effekt. Vi vill således, eftersom vi föreslår ett återinförande av handelsgödsel-skatten, behålla återföringen. Det är emellertid viktigt att investera i åtgärder som minskar utsläppen av kemikalier, växthusgaser och övergödande ämnen i jordbruket. Det stärker också jordbrukets konkurrenskraft och främjar det svenska mervärdet. Det kan handla om utbildningar, metodutveckling etc. som minskar kväveanvändningen, kemikalieanvändningen och stärker jordbrukets roll som producent av förnybar energi.

9.7 Ett hållbart arbetsliv

Vi socialdemokrater välkomnar det moderna arbetslivet. Det är på många sätt resultatet av det som arbetarrörelsen under lång tid slagits för. Tunga lyft, slitiga och farliga miljöer har försvunnit för väldigt många löntagare. Arbetsorganisationerna är mer platta och inflytandet över det egna arbetet större. Möjligheterna till karriär och personlig utveckling i jobbet ökar för många.

Fel! Okänt namn på

Ny teknik har underlättat mycket arbete samtidigt som arbetet blivit mer intellektuellt utmanande.

Vi vill fortsätta den utvecklingen, för vi tror på ett modernt arbetsliv där de anställdas intressen står i centrum. Vi tror på ett arbetsliv där människor trivs, har möjligheter till inflytande över sin arbetssituation och kan utvecklas i jobbet. Det är en avgörande del av den kunskapsbaserade ekonomi och den värdeburna tillväxt som vi vill se för Sverige.

Arbetslivet genomgick stora förändringar under 1990-talet. Många arbetsplatser pressade under lågkonjunkturen kostnaderna genom att öka arbetsbördan på de anställda. Fler anställningar blev tillfälliga och osäkra. Färre skulle utträta mer. Från 1990 till 1996 minskade antalet sysselsatta med 11 procent men antalet arbetade timmar med bara 6 procent. Samtidigt minskade antalet arbetstillfällen genom rationalisering inom företag och utflyttning av stödfunktioner, till exempel underhåll och reparationer. Det medförde att tjänstesektorns andel växte till följd av omfördelningen av industriarbeten till servicetjänster. Inom själva produktionen skedde också förändringar. Organisering av företag i hårt konkurrerande produktionskedjor bidrog till att arbetstillfällen försvann. Även den offentliga sektorn påverkades starkt av den ekonomiska krisen i mitten av 1990-talet och kommunerna tvingades att säga upp många anställda.

Just nu pågår en tudelning av arbetsmarknaden med en uppdelning av arbetskraften i ett centrum och i en periferi. Å ena sidan har många människor fasta, relativt trygga anställningar. Å andra sidan finns en växande grupp som har otrygga anställningar och som rör sig in och ut ur arbetslivet med perioder av arbetslöshet där emellan. Dessutom ser vi allt fler som är mer eller mindre permanent utestängda från arbetslivet.

Många av de nya jobb som växer fram är inriktade på tjänster och service. Vi ser en utveckling av fler mobila jobb där arbetet utförs på många olika platser. Vi ser mer av ensamarbete. På många arbetsplatser har trycket på medarbetarna ökat. Prestationskraven är höga, det handlar om att vara flexibel, smidig och ha den rätta kompetensen. Hård konkurrens, slimmade organisationer och ständiga omorganisationer och rationaliseringar ökar stressen och belastningen.

Under vårt arbetsliv byter vi numera jobb i en ökad takt. Arbetsmarknaden blir också mer internationell. Vi står inför ett arbetsliv där kunskapskraven kommer att fortsätta att öka i många yrken. Individens rörlighet och arbetsmarknadsvärde kommer att avgöras av deras utbildning och kompetens och Sveriges framtid som konkurrenskraftig kunskapsnation avgörs av de investeringar vi gör nu. Strukturomvandlingen på arbetsmarknaden kommer att fortsätta. Fler kommer att behöva gå från ett jobb till ett annat. Därför behöver vi en kompetensförsäkring. Omställning måste bli lättare för människor – inte svårare. Vid sådana processer är det viktigt att tidiga insatser görs, så att de som riskerar uppsägning kan gå vidare till nya jobb eller till utbildning innan arbetslösheten är ett faktum.

Dessa förändringar och nya utmaningar kräver också att vi investerar i ett strukturerat arbetsmiljöarbete. Alla människor har rätt att arbeta i en trygg och säker arbetsmiljö som ger yrkesmässig och personlig utveckling, och som

Fel! Okänt namn på

främjar jämställdhet och en social gemenskap. Alla ska kunna avsluta ett långt yrkesverksamt liv med bibehållen fysisk och psykisk hälsa. Alla människor har rätt att vara stolta över sitt jobb. Vi vill skapa ett hållbart arbetsliv med trygga, säkra och utvecklande arbeten.

Den borgerliga regeringen har minskat anslaget till Arbetsmiljöverket med över 157 miljoner kronor. Det har inneburit att delar av den verksamhet som är inriktad på att förebygga risker genom kontroll och tillsyn har skalats bort. Antalet inspektioner har minskat med nästan 30 procent sedan 2006.

Medlen till funktionsutbildning av skyddsombud, huvudskyddsombud och regionala skyddsombud; RSO togs bort när regeringen lade ned Arbetslivsinstitutet. Under de senaste åren har vi sett att allt färre skyddsombud genomgår utbildning och får därmed svårare att ställa krav på arbetsmiljöarbetet.

Sverige och de övriga nordiska länderna har en extremt könssegregerad arbetsmarknad. Kvinnor och män arbetar i olika sektorer, inom olika yrkesgrupper och på olika positioner. Kvinnor och ungdomar används alltför ofta som flexibilitetsbuffertar på arbetsplatser. De anlitas vid behov och vid arbetstoppar – men slås ut lika snabbt som de kommer in. Kvinnor får i högre grad deltidsanställningar och tidsbegränsade anställningar istället för fasta jobb. Bland män dominerar heltidsanställningar. Korta anställningar innebär mer ensidiga och monotona arbetsuppgifter, mindre frihet och sämre möjligheter till utveckling i jobbet.

Under de senaste 10–15 åren har vi sett en dramatisk ökning av antalet rullande visstidsanställningar. Framst är det ungdomar och kvinnor som riskerar att fastna i olika korta anställningar som staplas på varandra. Vi föreslår att det införs en begränsningsregel för hur länge rullande visstidsanställningar kan fortgå. Regeringens aviserade förslag om att individen ska gå till domstol för att få rätt till fast tjänst kommer inte att ge effekt. Det krävs istället ny lagstiftning. Visstidsanställningar ska inte kunna staplas på varandra i oändlighet, 24 månaders visstidsanställning bör automatiskt leda till att anställningen blir fast.

Vi föreslår:

Ökade resurser till Arbetsmiljöverket

För att nå målet om ett hållbart arbetsliv måste arbetsmiljöarbetet rustas upp. Arbetsmiljöverkets inspektörer måste få resurser så att de kan jobba förebyggande och effektivt mot risker för liv och hälsa i arbetslivet och så att fler inspektioner kan utföras och att föreskrifter och regelverk kan hållas moderna och effektiva. Arbetsmiljöverkets möjligheter till analyser och kapaciteten för att arbeta med föreskrifter måste förbättras. Vi vill öka resurserna till Arbetsmiljöverket med 50 miljoner kronor per år (2012–2014), varav 20 miljoner ska öronmärkas per år till inspektioner i småföretag med hög risk för olyckor och skador, många visstidsanställda och med stor andel migrerad arbetskraft.

Fel! Okänt namn på

Medel till regionala skyddsombud

Vi vill successivt rusta upp RSO-verksamheten och anslår 20 miljoner kronor med inriktning på utbildningsinsatser år 2012, 30 miljoner kronor år 2013 och 50 miljoner kronor år 2014.

Stärka kvinnors arbetsmiljö

Vi vill initiera ett projekt tillsammans med arbetsmarknadens parter för att ta fram metoder för att stärka kvinnors arbetsmiljö, med inriktning på psykosocialt tunga arbetsmiljöer. Vi anslår 20 miljoner kronor år 2012.

Utveckla det moderna arbetslivet

Vi vill se ett nytt utvecklingssamarbete mellan staten, forskningen, arbetsgivarna och de fackliga organisationerna kring det moderna arbetslivet. Syftet ska vara att stimulera kompetensutveckling och humanare villkor i arbetslivet.

Medel till Migrationsverkets tillsynsverksamhet

Vi vill ge Migrationsverket i uppdrag att granska de företag som godkänts för att anställa gästarbetare i Sverige i syfte att kontrollera att de betalar ut avtalsenlig lön och uppfyller de överenskomna arbetsvillkoren. Vi anslår 10 miljoner kronor för detta 2012.

9.8 Jämställdhet för jobb och tillväxt

Arbetslivets villkor är betydelsefulla för att få ett jämställt samhälle. Det handlar om en trygg anställning och en lön som det går att leva av. När män och kvinnor delar på ansvaret för både jobb och familj förbättras den ekonomiska tillväxten och människors livskvalitet.

Sverige och de övriga nordiska länderna har en extremt könssegregerad arbetsmarknad. Kvinnor och män arbetar i olika sektorer, inom olika yrkesgrupper och på olika positioner. Kvinnor och ungdomar används alltför ofta som flexibilitetsbuffertar på arbetsplatser. De anlitas vid behov och vid arbetstoppar – men slås ut lika snabbt som de kommer in. Kvinnor får i högre grad deltidsanställningar och tidsbegränsade anställningar istället för fasta jobb. Bland män dominerar heltidsanställningar. Korta anställningar innebär mer ensidiga och monotona arbetsuppgifter, mindre frihet och sämre möjligheter till utveckling i jobbet. Siffrorna talar sitt tydliga språk: 18 procent av kvinnorna och 13 procent av männen har en visstidsanställning. Av de sysselsatta kvinnorna i åldrarna 20–64 år arbetar 66 procent heltid och 34 procent deltid. Motsvarande andelar för män är 89 respektive 11 procent.

Under de senaste 10–15 åren har vi sett en dramatisk ökning av antalet rullande visstidsanställningar. Framst är det ungdomar och kvinnor som riskerar att fastna i olika korta anställningar som staplas på varandra.

Sysselsättningsgraden bland utrikes födda kvinnor ligger runt 50 procent. Att öka deltagande i arbetslivet inte minst bland de utrikes födda kvinnorna är av avgörande betydelse för att de ska ha möjlighet att forma fria självständiga

Fel! Okänt namn på

liv. De kommer att utgöra ett värdefullt tillskott av arbetskraft som vi behöver för att kunna finansiera en offentligt finansierad välfärd till alla framöver.

Svensk familjepolitik har varit ett föredöme för många andra länder, inte minst för att den innebär en hög kvinnlig förvärvsfrekvens. Men nu ser vi att utvecklingen går åt fel håll. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män är i dag 5 procentenheter – den högsta på nästan 20 år. När skillnaderna i sysselsättningsgrad mellan könen växer, innebär det inget annat än att våra möjligheter att få nytta av kvinnors engagemang och kompetens minskar. Det förlorar vi alla på.

Istället för att utveckla den politik som varit så framgångsrik har omoderna reformer som lägre ersättning vid vård av sjukt barn, vårdnadsbidrag och barnomsorgspong genomförts. Dessa missriktade reformer försvårar eller försenar dessutom etableringen på arbetsmarknaden för många kvinnor med utländsk bakgrund, med bestående fattigdom och ekonomiskt beroende som följd.

Vi socialdemokrater står för kombinationen av en kvalitativ, väl utbyggd förskola och en generös och flexibel föräldraförsäkring. Det ger kvinnor frihet att själva välja sitt liv.

Vi föreslår:

Rätt till heltid

Den som vill gå upp i arbetstid ska ges möjlighet till det. Vi kan konstatera att arbetsmarknadens parter inte lyckats lösa denna fråga. Därför är vi beredda att lagstifta.

Stopp för eviga visstidsanställningar

Vi föreslår att det införs en begränsningsregel för hur länge rullande visstidsanställningar kan fortgå. Regeringens aviserade förslag om att individen ska gå till domstol för att få rätt till fast tjänst kommer inte att ge effekt. Det krävs istället ny lagstiftning. Visstidsanställningar ska inte kunna staplas på varandra i oändlighet, 24 månaders visstidsanställning bör automatiskt leda till att anställningen blir fast.

Barnomsorg på obekväm arbetstid

Det så kallade 24-timmarssamhället bärs upp av kvinnor. Att arbeta kvällar, helger eller delade turer blir allt vanligare. Många tjänstemän arbetar mycket övertid i långa perioder. Ska det vara möjligt att klara detta krävs att det finns barnomsorg att tillgå också på dessa arbetstider. Vi avsätter därför 200 miljoner kronor per år till barnomsorg på obekväm arbetstid.

Stärk kvinnors arbetsmiljö

Vi vill initiera ett projekt tillsammans med arbetsmarknadens parter för att ta fram metoder för att stärka kvinnors arbetsmiljö, med inriktning på psykosocialt tunga arbetsmiljöer. Vi anslår 20 miljoner kronor år 2012.

Fel! Okänt namn på

Höj taket i den tillfälliga föräldrapenningen

Regeringen har valt att försämra den tillfälliga föräldrapenningen som gäller när föräldrar är hemma för att ta hand om sina sjuka barn. Det innebär att det är rationellt för den som tjänar mest, oftast pappan, att fortsätta jobba medan den som vanligtvis tjänar mindre, mamman, är hemma och vårdar barn. Så cementeras gamla könsroller och så försvårar regeringen för de föräldrar som vill, men inte har råd att dela ansvaret för barnen. Vi föreslår därför en successiv höjning av taket i den tillfälliga föräldrapenningen så att den når samma nivå som föräldrapenningdagarna i samband med ett barns födelse.

Avskaffa barnomsorgsavgift och vårdnadsbidrag

Barnomsorgsavgift och vårdnadsbidrag försvårar kvinnors etablering på arbetsmarknaden, drar resurser från förskolan och minskar barns möjligheter att anknäta till båda sina föräldrar. Vi vill därför att de avskaffas.

10 Sociala investeringar

Vi socialdemokrater vill arbeta för ett samhälle där alla människor kan utveckla sina talanger och förmågor. Där det finns utrymme för människor att förverkliga sina idéer och göra sina livsval. Ett samhälle som ger människor frihet att utveckla sina möjligheter kan bara byggas genom att vi samarbetar, hjälper varandra och respekterar andras rätt på samma sätt som vår egen.

Socialdemokratien har alltid varit en frihetsrörelse. Vi har kämpat för att undanröja hinder för människors utveckling. Friheten är både en individens och kollektivets rättighet. Med gemensamma lösningar har vi skapat frihet från många orättvisa villkor. Med stora satsningar på utbildning har vi skapat möjligheter för människor att själva välja hur de vill leva sina liv.

Strävan efter ekonomisk utveckling och ökad jämlikhet är för oss två sidor av samma mynt. Samhällen som håller ihop, med stor tillit människor emellan, har en bättre fungerande demokrati, bättre ekonomisk tillväxt och lägre brottslighet än samhällen med låg tillit. En omfattande och generell välfärd ökar tilliten i samhället. Därför bidrar en stark generell välfärd som ger en bra trygghet till en mer positiv utveckling av såväl ekonomin som samhället.

De utmaningar som vi står inför ställer nu skärpta krav på politikens utformning. En åldrande befolkning med färre i arbetsför ålder ökar kraven på produktivitet hos den arbetsföra befolkningen om en generell välfärdsmodell ska kunna upprätthållas framöver. Vi, liksom övriga länder i ett åldrande Europa, måste värna vårt humankapital och dess kvalitet. En uthållig politik för finansiering av välfärd åt alla förutsätter uthållig politik som kan tillgodose en stabil skattebas i form av arbetade timmar. Den kunskapsbaserade ekonomin är beroende av investeringar inte bara i fast infrastruktur utan också i arbetskraftens produktivitet.

Den nyliberala strategin bygger på uppfattningen att det finns en motsättning mellan effektivitet och fördelning. Välfärdspolitik betraktas som en

kostnad och inte som något som kan bidra till och skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt. Med detta synsätt utgör välfärdssatsningar endast konsumtion, de kan göras omfördelade men omfördelningen i sig bidrar inte på något sätt till den ekonomiska utvecklingen. Från denna utgångspunkt skapas förutsättningar för ekonomisk utveckling och tillväxt bäst genom att tillräckliga ekonomiska drivkrafter säkerställs och genom insatser som aktiverar arbetskraften och förhindrar passivitet. Sociala utgifter kan bidra till att utjämna inkomsterna i samhället men gör det samtidigt mindre lönsamt att arbeta och måste därför begränsas.

I ett socialt investeringsperspektiv läggs i stället stor vikt vid vad som krävs för att ge människor möjlighet att följa med i och bidra till ekonomins utveckling. Social investeringspolitik syftar till att stärka våra möjligheter att färdas väl genom livet, vara delaktiga i samhället, och att kunna följa med i och vara en motor i ekonomins utveckling. Sociala utgifter, rätt utformade, kan öka vår förmåga att bidra på arbetsmarknaden och vara delaktiga i samhället – och bidrar därmed till att göra arbete mer lönsamt. Socialförsäkringar – sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar – ska inte vara passiv omfördelning av inkomster utan utgöra delar i en aktiv politik där människor ska kunna känna trygghet och få stöd för nödvändig förändring och anpassning.

10.1 Sverige ska vara världens bästa land att växa upp i – avskaffa barnfattigdomen

En välfungerande familjepolitik som tillgodoser det uppväxande släktets välfärd utgör basen i den kunskapsbaserade ekonomin. Centralt är att göra det möjligt och intressant att kunna förena arbetsliv med livet som förälder. En familjepolitik som ökar kvinnors deltagande i arbetslivet på lika villkor har visat sig vara bra inte bara för jämställdheten utan också för barns kognitiva utveckling. Länder vars politik aktivt stöder att båda föräldrarna arbetar har visat sig ha de lägsta nivåerna av fattigdom bland familjer. Hög kvinnlig förvärvsfrekvens är kopplad både till höga födelsetal och till låga nivåer av fattigdom bland barn.

Alldeles för många barn växer idag upp i familjer med mycket dålig ekonomi och sedan en tid tillbaka ökar antalet. EU:s fattigdomsmått visar att den relativa barnfattigdomen ökat kraftigt under senare år, framför allt därför att de som redan hade det relativt gott ställt har fått större inkomster samtidigt som det inte blivit några stora förändringar för den fattigaste tiondelen av barnfamiljerna. Fler barn än vuxna räknas som såväl relativt som absolut fattiga. Enligt Rädda Barnen levde 10 000 fler barn i ekonomisk utsatthet år 2008 än året innan. Totalt lever 220 000 barn i Sverige idag enligt Rädda Barnens definition i fattiga familjer.²⁹

²⁹ Enligt det fattigdomsbegrepp som används av Rädda Barnen räknas barn i familjer som antingen har en låg inkomststandard eller försörjningsstöd som fattiga. Låg inkomststandard definieras som inkomster som inte täcker skäliga levnadskostnader.

Fel! Okänt namn på

Barn som växer upp i fattigdom tvingas alldeles för tidigt att ta ett stort ansvar för familjens ekonomi. De bor sämre än andra barn, i mer utsatta områden och går ofta i skolor där allt färre elever klarar kunskapskraven. Många tvingas av ekonomiska skäl avstå från att delta i avgiftsbelagda fritidsaktiviteter och kan heller inte delta i aktiviteter inom skolan som är förknippade med kostnader. Glasögon till barnen är för många familjer en utgift som inte ryms inom familjens budget.

Att växa upp i fattigdom har stora negativa effekter för framtida arbetsmarknadsanknytning och ökar risken för utanförskap och låga livsinkomster. Forskning har visat att ekonomiska levnadsförhållanden under de första åren i ett barns liv har stark koppling till fullföljande av grundläggande utbildning. Det gäller särskilt för barn i familjer med de allra lägsta inkomsterna. En politik mot barnfattigdom är således inte bara en politik för minskade klyftor och ökad social sammanhållning utan också en politik för framtida jobb och tillväxt.

Gemensamt för föräldrar i fattiga familjer är ofta att de antingen saknar jobb eller jobbar deltid. Många familjer är beroende av försörjningsstöd och föräldrarna står långt från arbetsmarknaden. Som Rädda Barnen har redovisat är risken för fattigdom störst bland barn till ensamstående och barn till utrikes födda.

En aktiv arbetsmarknadspolitik med fler arbetande föräldrar är den allra viktigaste åtgärden för att bekämpa barnfattigdomen. Generell välfärd spelar också stor roll för möjligheterna att minska barnfattigdomen. En välfärd som omfattar alla jämnar ut chansen att förverkliga alla barns livsdrömmar, minskar de ekonomiska klyftorna och ökar den sociala sammanhållningen.

Vi socialdemokrater menar att det ska råda nolltolerans mot barnfattigdom. Vi har satt upp som mål att avskaffa barnfattigdomen. Det är ett långsiktigt mål som vi vill nå genom att se till att barnens föräldrar får arbete och genom att investera i våra barns och ungas framtid. Vi kommer att ta fram ett brett program för att avskaffa barnfattigdomen.

Vi föreslår:

Rätt till heltid

Kvinnor och ungdomar används alltför ofta som flexibilitetsbuffertar på arbetsplatser. De anlitas vid behov och vid arbetstoppar – men slås ut lika snabbt som de kommer in. Kvinnor får i högre grad deltidsanställningar och tidsbegränsade anställningar istället för fasta jobb. Bland män dominerar heltidsanställningar. Vi är beredda att lagstifta om rätt till heltid.

Barnomsorg på obekvämtid

Många arbeten idag kräver att man kan arbeta kvällar och nätter. För många, inte minst ensamstående, kan det vara väldigt svårt att förena arbetsliv med föräldraskap. Vi vill stimulera fler kommuner att tillhandahålla barnomsorg på obekvämtid och avsätter 200 miljoner kronor för detta 2012.

Fördela resurser utifrån elevernas behov

Resurser ska fördelas till skolorna utifrån elevernas behov. Det kan te sig som en självklarhet men är det inte. De flesta kommuner fördelar pengar till skolorna huvudsakligen utifrån hur många elever de har, utan att ta hänsyn till behoven i elevgruppen. Enligt Skolverkets rapport "Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov" från 2009 finns en generell tilläggsresurs, som förskolor och skolor får utifrån sin socioekonomiska struktur, i ungefär var femte kommun när det gäller förskola, i ungefär var fjärde när det gäller grundskola och i ungefär var tionde när det gäller fritidshem. Resurser differentieras inte tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i förskolors och skolors förutsättningar för sin verksamhet. Skolverket menar att det här systemet bidrar till att öka ojämlikheten i den svenska skolan. Det kan inte få fortsätta, skollagen måste ändras.

Kultur- och musikskolan

Den svenska kultur- och musikskolan har skördat stora framgångar. Dels för att den erbjuder svenska barn möjligheter att utvecklas inom musik, teater och dans, dels för att den möjliggjort för generationer av framgångsrika unga människor att göra karriär, både nationellt och internationellt. Vi ser med oro på de försämringar som sker inom den kommunala kultur- och musikskolan. I många kommuner höjs avgifterna, vilket innebär att allt färre barn och unga deltar i verksamheten.

Den utvecklingen måste brytas: Vi vill införa en stimulans till de kommuner som har sänkt eller sänker sina avgifter till maximalt 500 kronor per termin inom musik- och kulturskolan. De kommuner som har låg avgift får därmed en erkänsla för sin klokskap och ett stöd till ökad kvalitet i verksamheten. Vi föreslår en satsning på 50 miljoner kronor att fördelas av Kulturrådet. Vi anser vidare att det är viktigt att bevaka utvecklingen av kultur- och musikskolan så att verksamheten långsiktigt stärks och utvecklas. Att se till att så sker bör vara ett uppdrag för Kulturrådet i samarbete med kultur- och musikskolornas samarbetsorganisation.

Förstärkta trygghetssystem och bättre vardagsekonomi

De generella trygghetssystemen är viktiga för barnfamiljer som drabbas av arbetslöshet eller långvarig sjukdom. Arbetslösa och sjukskrivna hör till de grupper som har de allra lägsta inkomsterna. I denna budgetmotion föreslår vi förbättringar av såväl arbetslöshetsförsäkringen som sjukförsäkringen.

För att förbättra för barnfamiljerna med de minsta marginalerna vill vi höja underhållsstödet med 100 kronor i månaden och avsätter 200 miljoner kronor till detta per år.

Föräldraförsäkringen ska ge inkomsttrygghet, vilket bör gälla även när någon av föräldrarna är hemma för att vårda ett sjukt barn. I dagsläget är det ett högre tak i föräldrapenningdagarna i samband med ett barns födelse än i den tillfälliga föräldrapenningen. Vi vill komma bort från denna inkonsistens i försäkringen och genomföra en stegvis höjning av taket i de s.k. vab-dagarna

Fel! Okänt namn på

så att taken på sikt överensstämmer. Vi avsätter 100 miljoner kronor för detta 2012.

Skuldsanering

Omkring 400 000 personer i Sverige är överskuldsatta. Det är inte främst hushåll med små inkomster, utan hushåll med små marginaler som i livsombälvande situationer som dödsfall, skilsmässa eller konkurs riskerar att bli överskuldsatta. Ingen vet hur många barn som lever med föräldrar som är så kallade evighetsgäldenärer. Det finns en tydlig koppling mellan att så snabbt som möjligt få möjligheten att ta ansvar för sin egen situation och möjligheten att lyckas. Därför är lättnader i kraven på att minska återbetalningstiden viktigt. Det kan ge fler möjligheten att hitta tillbaka till ett sunt ekonomiskt liv.

Samhället kan aldrig överta den enskildes ansvar för sina beslut och sin ekonomi. Men samhället kan se till att det finns ett rimligt regelverk på olika områden för att minska sociala problem. Sammanfattningsvis kan konstateras att 2007 års insolvensutredning lagt fram välgrundade förslag till lösningar för hårt överskuldsatta personer. De förslagen till ändringar i skuldsaneringslagen bör nu bli gällande lag. Regeringen måste återkomma med en finansiering av detta förslag.

Sociala investeringar på kommunal nivå – metodutveckling och försöksverksamhet

I flera kommuner pågår ett utvecklingsarbete som syftar till att genom investeringar i förebyggande insatser bryta negativa händelseförlopp i ett tidigt skede för att på så sätt minska riskerna för att kommuninvånare framöver hamnar i långvarig arbetslöshet. Utgångspunkten för insatserna är att identifiera grupper av unga med riskfaktorer, där det genom en kedja av möjliga händelser finns större risk än normalt att individerna som vuxna hamnar i långvarig arbetslöshet.

Genom att investera i förebyggande verksamheter ska kedjan av möjliga negativa händelser brytas. En social investeringsfond för kommunen kan byggas upp genom att årliga avskrivningar i form av utgiftsminskningar görs inom de nämnder där kostnadsminskningarna uppstår under en på förhand definierad tidsperiod. På så sätt kan ett kapital byggas upp som kan användas för nya investeringar.

Svårigheterna metodmässigt ligger i att kvalitetssäkra de investeringar som görs. Även om en viss grupp av individer har en statistiskt säkerställd ökad risk för att hamna i långvarig arbetslöshet gäller detta naturligtvis inte alla enskilda individer som ingår i gruppen.

De kommunala projekt som pågår syftar till att de kommunala kostnaderna på sikt ska minska som ett resultat av insatserna. Men även statens kostnader berörs givetvis oftast också. Därför är det rimligt att staten medverkar i det utvecklingsarbete som pågår. Ett sätt skulle kunna vara medverka i arbetet med hur identifiering av lämpliga projekt ska kunna göras samt av hur uppföljning och utvärdering av insatserna på kommunal nivå ska ske.

Vi föreslår att IFAU (Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering) får i uppdrag att utreda och föreslå en försöksverksamhet på kommunal nivå

kring sociala investeringars möjlighet att minska risken för framtida utanförskap för barn och unga med statistiskt sett högre sannolikhet för långvarig arbetslöshet.

10.2 En sjukförsäkring för tillväxt och trygghet

Vi vill ha en förutsägbar, modern och rättssäker sjukförsäkring. Vår utgångspunkt är att välfärden bygger på att alla som kan jobba också gör det. Men den som är sjuk och inte kan arbeta ska både ha rätt till snabb rehabilitering tillbaka till arbete, och ekonomisk trygghet under den tid det tar. Arbetslivet måste vara så utformat att vi orkar arbeta ett helt arbetsliv.

Vi vill ha en sjukförsäkring som bygger på arbetslinjen, ger bra inkomstrygghet, finansieras solidariskt och där ingen faller mellan stolarna. Vi vill att sjukförsäkringen ska ge ett reellt inkomstskydd så att de allra flesta verkligen får ut 80 procent av sin inkomst i ersättning vid sjukdom. Därför är en höjning av taket central. På sikt vill vi höja taket i sjukpenningen till 10 prisbasbelopp. I ett första steg vill vi höja taket till 8 prisbasbelopp 2012 och till 8,5 prisbasbelopp 2013. Vi vill också att ersättningen ska vara 80 procent under hela sjukdomsperioden.

Idag har vi en situation där människor slås ut från arbetsmarknaden på grund av bristande rehabilitering. Vi vill ha ett inkluderande arbetsliv där även människor med funktionsnedsättningar och kroniska sjukdomar tillåts bidra. Vi har inte råd med den kompetensförlust det innebär när människor hamnar i passiva åtgärder på Arbetsförmedlingen.

Regeringen har, trots att experterna varnade för konsekvenserna, genomfört stora förändringar i sjukförsäkringen. Konsekvenserna är förödande för många människor. För att komma till rätta med åtminstone några av de mest akuta problemen vill vi avskaffa stupstocken i sjukförsäkringen. Den som är sjuk och inte kan arbeta ska ha rätt till sjukpenning. Det är arbetsförmågan, inte en administrativ tidsgräns, som ska avgöra om människor ska vara sjukskrivna eller inte. Tidsgränser i sjukförsäkringen bör ge människor rätt till insatser, inte innebära att sjuka personer kastas ut ur försäkringen.

Efter initiativ från Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet beslutade riksdagen i våras att arbetsförmågeprövningen vid 180 dagar av rätts säkerhetsskäl ska ändras. I budgetpropositionen återfinns inget sådant förslag. Istället hävdar regeringen att frågan ska utredas. Det är inte acceptabelt att regeringen obstruerar mot riksdagens beslut, som innebär att arbetsförmågeprövningen ska ändras, inte utredas. För alla de människor som kommer i kläm på grund av den nuvarande regeln brådskar det med en mer rättssäker bedömning. Vi tillför 1 200 miljoner kronor för år 2012 för förstärkningar av sjukförsäkringen, varav 200 miljoner till rehabilitering.

Riksdagen beslutade vid samma tillfälle att de så kallat nollklassade, som råkat extra illa ut med de nya sjukförsäkringsreglerna och i många fall hänvisas till att söka försörjningsstöd trots att de är sjuka, ska få en ersättning i nivå med den de hade innan de utförsäkrades. Även om vi kan ha synpunkter på

Fel! Okänt namn på

utformningen av regeringens förslag, noterar vi att de aktuella personerna nu får tillbaka rätt till ersättning inom sjukförsäkringssystemet.

Sjukförsäkringen måste reformeras i grunden så att den både bidrar till människors trygghet och främjar tillväxten. Det är ett långsiktigt arbete. Inom ramen för den parlamentariska socialförsäkringsutredningen pågår ett sådant arbete och vi vill aktivt delta i de diskussionerna.

10.3 Jämlig hälsa

Risken för förtida död, före 65 års ålder, är mer än dubbelt så hög bland personer med enbart grundskoleutbildning än för dem som har eftergymnasial utbildning för både kvinnor och män. Det är stora skillnader i förtida död för samtliga stora dödsorsaker: hjärt- och kärlsjukdomar, cancer, skador, alkoholrelaterad sjuklighet, diabetes och sjukdomar i andningsorganen.

Skillnaderna i såväl dödlighet som självskattad hälsa har ökat mellan olika socioekonomiska grupper. Under de senaste 20 åren har exempelvis medellivslängden inte alls ökat bland kvinnor med endast grundskoleutbildning, samtidigt som den ökat bland kvinnor med längre utbildning och bland män med såväl kort som längre utbildning.

Ett framgångsrikt folkhälsoarbete bygger på ett gemensamt ansvarstagande mellan individen och samhället. Individens möjligheter att göra hälsofrämjande val ska stödjas. Men vi socialdemokrater anser samtidigt att folkhälsoarbetet och kopplingen till att minska klyftorna i samhället måste tydliggöras. De stora hälsoskillnaderna i Sverige är djupt orättvisa och extremt kostsamma för samhället. Människors hälsotillstånd påverkas inte bara av individuella levnadsvanor utan också av samhälleliga faktorer. Det finns stora hälsoskillnader mellan individer och mellan olika delar av landet. Mäns och kvinnors hälsotillstånd och livschanser har ett tydligt socioekonomiskt mönster där rika, välutbildade människor och de som har yrken med hög status har ett markant försprång. Minskade sociala och ekonomiska klyftor är det mest verkningsfulla medlet för en bättre folkhälsa. Det betyder att den ekonomiska politiken ska verka utjämnande samtidigt som det görs satsningar på arbete, bra utbildning för alla, integration och värandet av den generella välfärden.

På uppdrag av WHO presenterade Marmotkommissionen år 2008 en rapport, kallad "Closing the gap", som studerat fördelningen av den globala hälsan i världen. Uppmaningen till världens länder var att genast påbörja ett omställningsarbete för att minska sociala orättvisor och öka befolkningens hälsa. Den svenska regeringen gav endast Statens folkhälsoinstitut ett allmänt uppdrag att ta lärdom och intryck av kommissionens arbete. Andra länder och städer har dock visat sig vara betydligt mer offensiva i frågan. I England tillsattes en kommission motsvarande WHO:s Marmotkommission, kallad Fair Society Health Lives. I Malmö stad har den socialdemokratiska majoriteten tillsatt en kommission med forskare, politiker och andra experter för att identifiera skillnader i hälsa mellan olika stadsdelar samt presentera lösningar på hur hälsoklyftorna kan minska.

Nu borde det vara dags för Sverige som nation att göra detsamma. Vi föreslår att regeringen tillsätter en kommission för jämlik hälsa. Uppdraget ska vara att identifiera oacceptabla förhållanden som leder fram till skillnader i befolkningens hälsa samt ta fram förslag på hur vi kan minska hälsoklyftorna. Uppdragets omfattning ska vara brett. Det kan handla om att studera ojämlika förhållanden i vården som leder till kortare livslängd beroende på var i landet man bor. Men det kan också handla om att granska den ekonomiska politiken och hur den påverkar människors livschanser och möjligheten till en bättre hälsa. Kommissionen bör ha en bred sammansättning och bestå av exempelvis förtroendevalda, forskare samt representanter från vården och näringslivet.

10.4 Sjukvård i världsklass

Alla har rätt till en god sjukvård. Den som blir sjuk ska veta att han eller hon får hjälp av en personal som har den bästa utbildningen, tillräckligt med tid och som arbetar med de mest moderna metoderna och den senaste medicinska tekniken.

Vi vill genomföra ett brett reformprogram för en jämlik sjukvård. Vi vill göra satsningar för att modernisera, utveckla och förstärka sjukvården. Vi vill införa en nationell kvalitetscertifiering för alla offentligt finansierade vårdgivare, med lika höga kvalitetskrav på alla vårdenheter och inom all omsorg.

Vi säger nej till förslaget om att höja taken för högkostnadsskydden för besök i sjukvården och för läkemedel med 200 respektive 400 kronor från årsskiftet. Förslaget har sämsta möjliga fördelningsprofil. De som besöker sjukvården ofta och är beroende av många mediciner får betala försämringarna. Socialstyrelsen har t.ex. redovisat att ensamstående med barn redan nu i tre gånger så hög utsträckning som andra avstår från att hämta ut läkemedel av ekonomiska orsaker. Den som aldrig eller ganska sällan besöker sjukvården slipper försämringar helt.

På sikt förväntas de höjda patientavgifterna inbringa 980 miljoner kronor. För att kompensera landstingen för de uteblivna avgifterna från patientkollektivet tillför vi 1 miljard kronor till landstingen redan från 2012. De ökade resurserna till hälso- och sjukvården kan användas på flera olika sätt. De möjliggör satsningar som leder till en mer jämlik vård. De kan också användas till mer personal i vården, högre löner för de vårdanställda och fler vårdplatser.

Regeringen försöker genom stimulansbidrag styra landstingen att införa etableringsfrihet. Vi anser inte att detta är en fråga som staten ska engagera sig i, och vi avvisar därför det tidsbegränsade stimulansbidrag till landstingen som införs från 2012 och som syftar till att öka användningen av LOV i specialistsjukvården. Vi föreslår istället att pengarna används till ett stimulansbidrag till landstingen för att förbättra omhändertagandet av svårt sjuka äldre patienter.

Alla har rätt till sjukvården på lika villkor. Den som har haft möjlighet att teckna en privat sjukvårdsförsäkring ska inte kunna få snabbare vård än andra på ett offentligt finansierat sjukhus. Lagstiftning kring detta avskaffades

Fel! Okänt namn på

2007. Vi anser att det bara är hälsotillståndet som ska avgöra när och hur du får vård på ett offentligt finansierat sjukhus – aldrig plånbokens tjocklek eller olika privata försäkringar. Vi vill i lag förbjuda möjligheten att köpa sig förtur (gräddfiler) på offentligt finansierade sjukhus.

Universitets- och regionsjukhusen har en avgörande betydelse för att ge högkvalitativ och jämlik vård. Samarbetet mellan sjukhusen är viktigt för hela vårdorganisationen. Att bryta ut ansvaret för sjukhusen riskerar att slå sönder vårdkedjor för patienter och försämra samverkan mellan olika delar i vården. Vi anser att universitets- och regionsjukhusen ska ägas gemensamt. Sjukhusen har en avgörande betydelse för landstingens möjlighet att leva upp till lagstadgat ansvar för vården, vilket gör dem olämpliga att privatisera.

Vi vill vi stärka patienternas rättigheter. Medborgarna ska ha rätt att välja bland en mångfald av vårdgivare, men vårdföretagen ska inte kunna välja bort patienter. Vi vill införa ett patientkontrakt där patientens alla delar inom behandling ingår och inom vilken tid det ska ske.

Vi föreslår även satsningar inom arbetsmarknadspolitiken i syfte att underlätta generationsväxlingen inom vård och omsorg i form av utbildningsvikariat och traineeplatser.

10.5 Mobilisera mot den organiserade brottsligheten

Under de senaste åren har antalet anmälda brott ökat kraftigt. Den grova organiserade brottsligheten har fått fäste i Sverige. Gängkriminaliteten har inte bara ökat, utan syns och påverkar också vardagen för många människor. Rena avrättningar på offentliga platser och skottlossning i centrala delar av våra storstäder skapar en otrygghet i samhället som vi inte tidigare haft. Hot och olika övergrepp drabbar både vanliga människor och myndighetspersonal inom de rättsvårdande myndigheterna. Det är en oroande utveckling. Kriminaliteten har blivit både rårare och mer hänsynslös.

Regeringens satsning mot den organiserade brottsligheten är inte tillräckligt effektiv. Därför vill vi göra en särskild satsning mot den organiserade brottsligheten. Vi satsar ytterligare 100 miljoner kronor per år som vi vill ge till Rikskriminalpolisen.

Idag består regeringens satsning mot den organiserade brottsligheten av 200 polisanställda, indelade i åtta aktionsgrupper runt om i landet. Rikskriminalpolisen som leder Sveriges kamp mot den grova organiserade brottsligheten, nationellt och internationellt, har 30 personer anställda genom denna satsning. Vi har vid flera tillfällen uttalat att det finns ett behov av att centralisera kampen mot den organiserade brottsligheten. Det finns ett mervärde av att samla specialistkompetens på samma ställe. Vi vet också av erfarenhet att sådana insatser är mycket resurskrävande och kräver uthållighet. En allt för utspridd organisation riskerar att bli sårbar och tappa kontakten med huvuduppdraget och sakna kraft att kunna agera. Genom att förstärka kampen mot den organiserade brottsligheten centralt skapas betydligt bättre förutsättningar för att samla kunskap och använda resurserna på ett effektivt sätt. Vi vill

därför ge 100 miljoner kronor per år till Rikskriminalpolisen under 2012–2015, vilket motsvarar minst 100 tjänster med specialistkompetens.

10.5.1 Fler synliga poliser

I krisens spår ser vi tydliga tecken på social oro runt om i Europa, även i Sverige har vi sett flera exempel på bil- och skolbränder, men även allvarligare händelser som skottlossning. I dagens Sverige kräver ambulans och brandkår poliseskort för att våga köra in i vissa områden.

Det är fullständigt oacceptabelt. De som sätter sina medmänniskors liv och trygghet i fara behöver tas om hand. I områden med hög kriminalitet behöver vi polisiära resurser på plats. Människor ska kunna veta att polisen förhindrar, utreder och ingriper mot brott där man bor. Det ska vara meningsfullt att anmäla brott till polisen.

Vi får inte heller blunda för vad det är som gör att några kriminella kan få med sig många andra på att vandalisera sina bostadsområden. Det blir möjligt, när en brist på tillit till samhället växer fram och många tappar tron på framtiden. Med växande sociala klyftor växer också risken för en explosiv situation. Särskilt i områden där arbetslöshet och utanförskap allt mer blir det normala för en stor ungdomsgeneration.

Regeringen ökar polisens anslag med 150 miljoner kronor från och med 2012 för att vidareutveckla verksamheten och öka kompetensen inom myndigheten. Vi vill använda resurstillskottet mer effektivt. Ett stort problem är att polisen saknar civilanställda för att klara sin verksamhet på ett effektivt sätt. Under den borgerliga regeringen har antalet civilanställda minskat tre år i rad, sammanlagt med flera hundra personer. Samtidigt har 2 500 nya poliser har tillkommit de senaste åren, allt för få av dessa ägnar sig åt uttryckningsverksamhet. Många tvingas istället ägna sig åt verksamheter som civilanställda tidigare skött, som att svara i telefon eller sitta i receptionen. Vi vill därför öronmärka 30 miljoner kronor till att anställa civilanställda så att poliser kan arbeta ute, där de behövs.

10.6 Kraftfulla åtgärder för att motverka skatte- och bidragsfusk

Socialdemokraternas ekonomiska politik bygger på tydliga moraliska principer om att man ska göra rätt för sig. Vi vill etablera ett samhällskontrakt som förutsätter att den enskilde kan vara trygg i att det offentliga gör allt som står i dess makt för att skattemedel används på det absolut mest effektiva sättet. Men genom samhällskontraktet förbinder sig också den enskilde att i moralisk mening, utöver det som lagen reglerar, ta ansvar för att inte överutnyttja de tjänster som det offentliga tillhandahåller och ej heller medvetet tänja på skattelagstiftning och andra regelverk för snöd ekonomisk vinning.

Ett robust samhällskontrakt med icke-korrupta kostnadseffektiva myndigheter och en väl fungerande skatteuppbörd är en central del i värdet av starka offentliga finanser. En av de grundläggande orsakerna till Greklands och viss

Fel! Okänt namn på

mån även Italiens stora statsfinansiella problem är just en betydande brist på tillit medborgare och myndigheter emellan, en brist som gör det utomordentligt svårt att få folklig uppslutning kring nödvändiga skattehöjningar och utgiftsminskningar.

Ett fungerande samhällskontrakt förutsätter att den enskilde kan vara trygg i att det offentliga gör allt som står i dess makt för att skattemedel används på det absolut mest effektiva sättet. Men genom samhällskontraktet förbinder sig också den enskilde att i moralisk mening, utöver det som lagen reglerar, ta ansvar för att inte överutnyttja de tjänster som det offentliga tillhandahåller och inte heller medvetet tänja på skattelagstiftning och andra regelverk för snöd ekonomisk vinning.

För att upprätthålla ett starkt samhällskontrakt är det avgörande att alla former av skatte- och bidragsfusk motverkas kraftfullt. Skatteverket beräknar att staten förlorar cirka 130 miljarder kronor i uteblivna skatteintäkter varje år. Det är ett resultat av både medvetet skattefusk och oavsiktliga misstag, men fuskets står för den största delen.

Vi vill att kraftfulla åtgärder vidtas mot dem som undanhåller inkomster från beskattning eller bryter mot andra bestämmelser som hederliga företag och privatpersoner följer. Under åren 2012–2015 vill vi därför tillföra Skatteverket totalt 200 miljoner kronor för ökade resurser till att bekämpa skattefusk.

I en nyligen genomförd granskning av myndighetens arbete mot bidragsbrott har Riksrevisionen visat att många bidragsbrottsärenden blir liggande vid de olika myndigheterna i utredningskedjan, vilket innebär att det tar lång tid från att en misstanke uppstår till att beslut fattas i åtalsfrågan. Den totala genomsnittliga tid det tar för myndigheterna att utreda ett bidragsbrottsärende mot Försäkringskassan uppgår i dag till cirka ett år och åtta månader. Långa genomströmningstider leder till risk för preskribering, men också till risk för att den preventiva effekten hämmas.

Vi menar att de rättsvårdande myndigheterna behöver förstärkta resurser under kommande år för att bekämpa bidragsbrott. Riksrevisionens granskning indikerar att det är i slutet av utredningskedjan som de största flaskhalsarna finns. I en särskild satsning mot bidragsbrott anslår vi därför totalt 100 miljoner kronor till Polisen och Åklagarmyndigheten under perioden 2012–2015.

10.7 Översyn av vinst och konkurrens i välfärden

För socialdemokratins del är det viktigt att säkerställa att varje skattekrona används så effektivt som möjligt. Vi vet att den demografiska utvecklingen i vårt land innebär att behovet av insatser inom omsorg och sjukvård kommer att öka kraftigt. Samtidigt som ett fortsatt effektiviseringsarbete kommer att vara nödvändigt, menar vi att restriktivitet måste iaktas när det gäller att låta skattemedel försvinna ur privat driven välfärd.

Möjligheterna att följa upp hur skattemedel används är fundamental från demokratiska utgångspunkter. Därför måste det ställas krav på transparens och meddelarfrihet. Det finns också behov av ett regelverk som säkerställer

att en likvärdig kvalitet kan upprätthållas i såväl kommunal som privat verksamhet. Det kan exempelvis handla om hur många timmar lärarledd undervisning en skola måste erbjuda, huruvida elever med behov av stöd får det, eller vilka krav som ska uppfyllas på lokaler, måltider etc.

Att betydande resurser lämnar den offentliga sektorn för att hamna hos aktieägare är inte acceptabelt ur skattebetalarnas synvinkel. Det är därför motiverat att begränsa möjligheterna för företag som utövar verksamhet inom skattefinansierade verksamheter att föra ut stora överskott ur verksamheten. Utformningen av sådana begränsningar bör skyndsamt utredas. Särskilt angeläget är det att se över huruvida riskkapitalbolag är lämpliga som ägare av välfärdsverksamheter.

I ett internationellt perspektiv är det ovanligt att tillåta att vinst tas ut ur skattefinansierad verksamhet. I Danmark, Norge och Finland tillåts inte privata skolor att gå med vinst som delas ut till aktieägare. Blir det vinst ska den gå tillbaka in i skolans verksamhet. I Nederländerna och i Kanada gäller samma sak för såväl sjukvård som skolor – ett överskott ska återinvesteras i verksamheten. I Norge drivs sjukhusen i en särskild associationsform, icke vinstdrivande bolag.

En utredning om konkurrens och effektiv användning av skatter i välfärden bör ta sin utgångspunkt i bland annat följande:

- ? Likalydande och höga krav på kvalitet ska ställas på privat, kooperativ och kommunal verksamhet.
- ? Det ska vara möjligt för elever, patienter och brukare att ta del av jämförelser som belyser kvalitet, resultat och inriktning av olika verksamheter.
- ? En offentlighetsprincip ska gälla i all skattefinansierad verksamhet. Idag gäller inte offentlighetsprincipen privata huvudmän.
- ? Anställda i skattefinansierad verksamhet ska ha rätt till meddelarfrihet. Idag gäller meddelarfriheten enbart anställda i offentligt driven verksamhet.
- ? Även lex Sarah ska utvidgas till att gälla anställda i all skattefinansierad verksamhet. Reglerna i lex Sarah om att de anställda i äldre- och handikappomsorgen har både rätt och skyldighet att anmäla missförhållanden till socialnämnden gäller idag inte i privata verksamheter, där istället rapportering ska ske till bolaget.
- ? Ett grundläggande krav i skattelagstiftningen bör vara att de koncerner som äger företag inom vård, skola och omsorg inte tillåts att undandra vinster från beskattning genom att tillämpa orimligt höga räntesatser på internlån mellan koncernbolag och dotterbolag.
- ? Fördelningen av skattemedel mellan kommuner ska ske enligt de principer som fastställs i det svenska skatteutjämningsystemet. Det är inte rimligt att en kommuns skattemedel förs över till andra kommuner genom interna transaktioner i vård- och skolkoncerner, på ett sätt som är mer eller mindre osynligt för medborgarna.

En starkare garanti för att skattemedel används i välfärdsverksamheterna bör kunna leda till ökade möjligheter för andra typer av aktörer att få ett större utrymme än idag, när de ofta trängs undan av starka finansintressen. Vi ser

Fel! Okänt namn på

gärna att personal- och föräldrakooperativ samt ideella föreningar och stiftelser ökar sitt engagemang inom vård, skola och omsorg. En sådan utveckling kan förhoppningsvis också innebära att den regionala obalansen minskar och valfriheten ökar också utanför de större städerna.

10.7.1 Välfärd, konkurrens och vinst

Efter de senaste årtiondenas omfattande reformer på välfärdens område finns det många skäl att se över styrningen av välfärden och vad som kan förbättras.

Det har gjorts förvånande få övergripande utvärderingar av effekterna av de senaste decenniernas omfattande förändringsarbete på välfärdens område. I en forskningsantologi från Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) utgiven i september 2011 (Konkurrensens konsekvenser) dras följande slutsats efter en omfattande genomgång av de senaste decenniernas privatiseringar och konkurrensutsättningar: ”Den främsta slutsatsen är att kunskapsläget inom många områden är anmärkningsvärt begränsat.” Samtidigt konstaterar man i rapporten: ”De befintliga forskningsresultaten visar på varken några entydiga effektivitetsvinster eller förluster i form av lägre offentliga utgifter för välfärdstjänsterna.”

Den privata vården i Sverige domineras av fem stora koncerner, varav tre ägs av riskkapitalbolag. Dessa tre företag har tvister med Skatteverket om flera hundra miljoner kronor. Det är vanligt att riskkapitalbolagen är registrerade utomlands och att ett moderbolag i en vårdkoncern lånar ut pengar till mycket hög ränta till sina dotterbolag. Den höga räntan gör att vinsten blir minimal i Sverige. Istället redovisas vinsten i länder med betydligt lägre företagsskatter än i Sverige.

Med anledning av vårdkoncernernas ägarförhållanden och interna transaktioner är det mycket svårt att få fram tillförlitliga uppgifter om vårdföretagens vinster. Generellt är sektorn mycket lönsam. Enligt SCB låg avkastningen på totalt kapital på 15 procent år 2009 för privata företag inom vård, skola och omsorg. Företagen inom hälso- och sjukvård är allra mest lönsamma – där ligger avkastningen på 16 procent. Detta kan jämföras med 8 procent för alla privata företag i landet.

Två tredjedelar av friskolorna drivs i associationsformer som syftar till att maximera ägarnas ekonomiska nytta. Av de fyra största friskolekoncernerna i Sverige ägs tre av riskkapitalbolag. De stora utbildningskoncerner, som vuxit fram sedan 1990-talet, har stadigt ökat sin andel av friskolemarknaden. Ägar-koncentrationen beräknas öka framöver.

Det är svårt att få fram uppgifter om utbildningskoncernernas vinstuttag. Liksom i vårdsektorn torde merparten av friskolornas överskott inte tas ut som ren vinstutdelning. Vinsterna realiseras istället vid försäljning, höga internräntor eller andra komplicerade transaktioner mellan olika företag inom samma koncern.

Trots den snabba expansion som har skett under de senaste åren var avkastningen på totalt kapital bland de privatägda skolorna 10 procent under 2009 jämfört med 8 procent för näringslivet i stort.

Det vi ser idag är en utveckling mot en oligopolmarknad för vård, omsorg och utbildning. Såväl den privat drivna vården som skolan domineras av ett fåtal stora koncerner. Den starka lönsamheten i branschen indikerar att det finns effektivitetsvinster att göra i den offentligt drivna välfärden, men visar också att de effektivitetsvinster som görs hos privata huvudmän idag inte kommer brukare eller skattebetalare till del. Det finns alltså all anledning att se över hur skattemedlen kan användas på ett bättre sätt, oavsett driftsform.

10.8 Kultur för kreativitet och utveckling

Kulturen är viktig genom att den förmedlar något vackert, spännande eller känslösamt. För att den hjälper oss att kanalisera våra åsikter, utgör en arena för samtal och debatt, granskar och ifrågasätter samhället, dess makthavare och strukturer.

Kultur ger oss människor möjlighet att formulera drömmar, uttrycka känslor och skapa oss en identitet. Genom kulturen kan vi upptäcka nya tankar, idéer och perspektiv.

Om jobb är det som skapar ekonomisk självständighet och tillväxt medan välfärden gör att vi kan färdas väl genom livet, så är kultur det vi fyller livet med, som ger en djupare innebörd och hjälper oss att förstå både oss själva, andra och det samhälle vi lever i.

Att skapa förutsättningar för kultur att blomstra, är att skapa förutsättningar för ett levande, demokratiskt samhälle. Sverige behöver mer, inte mindre, kreativitet för att lösa alla de komplexa utmaningar vi står inför.

Vi föreslår:

Kultur- och musikskolan

Den svenska kultur- och musikskolan har skördat stora framgångar. Dels för att den erbjuder svenska barn möjligheter att utvecklas inom musik, teater och dans. Men också för att den möjliggjort för generationer av framgångsrika unga människor att göra karriär, både nationellt och internationellt. Vi ser med oro på de försämringar som sker inom den kommunala kultur- och musikskolan. Sveriges Musik- och kulturskoleråd har statistik som redovisar allt högre avgifter och allt längre köer. I många kommuner höjs avgifterna, vilket innebär att allt färre barn och unga deltar i verksamheten.

Den utvecklingen måste brytas: Vi vill införa en stimulans till de kommuner som har sänkt eller sänker sina avgifter till maximalt 500 kr per termin inom musik- och kulturskolan. De kommuner som har låg avgift får därmed en erkänsla för sin klokskap och ett stöd till ökad kvalitet i verksamheten. Vi föreslår en satsning på 50 miljoner kronor att fördelas av Kulturrådet. Vi anser vidare att det är viktigt att bevaka utvecklingen av kultur- och musikskolan så att verksamheten långsiktigt stärks och utvecklas, det handlar om rektorsutbildning för kultur- och musikskolor, utvecklingsmöjligheter samt behörighets- och kompetensfrågor för lärare. Att se till att så sker bör vara ett

Fel! Okänt namn på

uppdrag för Kulturrådet i samarbete med Sveriges Kommuner och Landsting samt kultur- och musikskolornas samarbetsorganisation.

Fri entré på statliga museer

De statliga museernas skatter ska vara tillgängliga för alla. I samband med införandet av fri entré år 2005 ökade publiktillströmningen vid de statliga museer, som slopat inträdesavgiften, med hela 2,9 miljoner besök motsvarande 159 procent jämfört med närmaste året innan entréerna slopades. Den utvärdering som Kulturrådet gjorde av reformen visar att museerna genom frientréreformerna nådde en ny och breddad publik. Vi vill att museerna återigen ska öppnas för en bredare publik, ingen ska behöva avstå från ett museibesök på grund av höga avgifter. Därför avsätter vi 80 miljoner kronor för fri entré på statliga museer. På sikt vill vi verka för att även de regionala museerna får fri entré.

Ett handslag för "Demokrati, kultur och mångfald"

Vi föreslår ett projekt i syfte att stärka det demokratiska medvetandet bland unga genom att genomföra lokala kultur- och demokratiseringsprojekt i skolan, på fritidsgårdar och i andra miljöer där ungdomar vistas i sin vardag. Vi tror att det kan vara verkningsfullt med ett brett upplagt projekt som involverar kulturskapare, kultur- och föreningsliv, skola, ungdomsorganisationer, folkrörelser, institutioner och myndigheter.

Kulturutbyte och internationalisering gör att Sverige öppnar sig mot omvärlden. Det är viktigt att vi både har möjlighet att ta emot gästspel och att svensk kultur och svenska kulturskapare får möjlighet att komma ut i världen. Kulturen fungerar som en brobyggare människor emellan. Kulturrådet får möjlighet till ökade insatser inom utveckling, internationellt kulturutbyte och samarbete.

Vi föreslår också en satsning på resurser till Ungdomsstyrelsen för stöd till projekt som motverkar rasism och intolerans. Bland annat vill vi att befintliga föreningar, nya nätverk och organisationer skall kunna söka medel för att utveckla metoder för demokratiskt inflytande i vardagen. Det kan handla om att utveckla lärare i demokratiskt arbetssätt till att stödja framväxt av nya föreningar på unga människors egna villkor. Projektets kostnader beräknas uppgå till 40 miljoner kronor, varav 30 miljoner fördelas av Kulturrådet och 10 miljoner fördelas av Ungdomsstyrelsen.

Att underlätta för människors möte är en viktig del i att skapa öppenhet, tolerans och förståelse för varandra. Arrangemanget "Ung kultur möts" är ett bra exempel på en verksamhet som fångar tusentals ungdomar i Sverige och Norden men som saknar ekonomiska förutsättningar för att utvecklas ytterligare.

Fortsatt digitalisering av biografier

Att se en opera på Metropolitan i New York live, i biosalongen på hemorten har blivit verklighet för allt fler svenskar. Digitaliseringen av landets biografier öppnar fantastiska möjligheter till kulturupplevelser. Vi vill höja tempot i

digitaliseringen så att utbudet av spännande kulturupplevelser ökar i hela landet och avsätter 20 miljoner kronor för fortsatt digitalisering.

Barnfilm

Svensk barnfilm har en lång tradition av kvalitetsfilm för barn. Något som vi också har varit kända för internationellt. Men under 2000-talet har Sverige hamnat på efterkälken, medan de andra nordiska länderna producerar kvalitativ barnfilm. Det gällande filmavtalet går ut 2012. Vi föreslår en ökning av stödet till barnfilm med 30 miljoner kronor 2012. Utan att föregripa de förhandlingar om ett nytt filmavtal som pågår vill vi poängtera vikten av att svensk barnfilm får ett långsiktigt ökat stöd.

10.9 Hållbara pensioner

Vi ska ha ett starkt, gemensamt pensionssystem. Alla ska kunna lita på att pensionssystemet ger en trygg inkomst på ålderns höst.

Pensionssystemet har en stabil politisk förankring, vilket är värdefullt för Sverige. Pensionssystemet är ekonomiskt robust men samtidigt visar studier på låga framtida statliga pensionsnivåer för breda grupper av löntagare, vilket naturligtvis påverkar förtroendet för det gemensamma systemet.

Pensionssystemet står därtill inför stora utmaningar under kommande decennier. Den demografiska utvecklingen innebär att de som förvärvsarbetar måste försörja allt fler. Med en hög långtidsarbetslöshet försämras förutsättningarna att långsiktigt finansiera pensionerna. Vi får därtill en växande grupp medborgare som riskerar få mycket låga pensioner till följd av att de utförsäkrats och/eller ställts utanför arbetsmarknaden under en längre tid.

För att långsiktigt säkra pensionssystemets hållbarhet och trygga bra pensioner för breda yrkesgrupper är det viktigt att sysselsättningen ökar och att åtgärder vidtas för att möjliggöra för många fler löntagare att arbeta längre. Det kräver bland annat ökade resurser för kontroll, forskning och utveckling av arbetsmiljöarbetet. Men det krävs också förbättrade insatser för rehabilitering och omställning för att förhindra den utslagning som nu sker från arbetslivet.

Det behövs också en grundligare analys av vilka effekter de senaste årens förändringar riskerar att få för pensionssystemet. Denna bör ske i nära dialog med arbetsmarknadens parter och genomföras inom ramen för den breda pensionsöverenskommelsen över blockgränserna. Syftet bör vara att trygga goda pensioner och samtidigt slå vakt om ålderspensionssystemets långsiktiga ekonomiska stabilitet.

10.10 Skatter

Skattesystemets huvudfunktioner är att trygga finansieringen av den offentliga välfärden samt att verka utjämnande mellan grupper och över tid. Vi socialdemokrater vill att skatter tas ut på ett rättvist och effektivt sätt. Ett

Fel! Okänt namn på

rättvist skattesystem kännetecknas av att skatten tas ut likformigt och efter bärkraft. Med effektivitet menas att skattesystemet ska uppmuntra till sådant som är grunden för vårt välstånd: arbete, utbildning och investeringar. Skattesystemet bör även vara enkelt och överskådligt samt vara utformat så att det förhindrar skattefusk och skatteplanering.

Statsbudgetens intäkter

Miljoner kronor, avvikelser i förhållande till regeringen

	2012	2013	2014	2015
Direkta skatter på arbete	+441	+1 134	+1 334	+1 734
Indirekta skatter på arbete	+15 330	+15 930	+16 630	+17 330
Skatt på kapital	-3 120	-3 320	-3 420	-3 620
Skatt på konsumtion och insatsvaror	+8 831	+10 531	+10 531	+10 531
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	+21 482	+24 275	+25 075	+25 975
Avgår skatter från andra sektorer	+763	+330	+330	+330
Statens skatteintäkter (periodiserat)	+22 245	+24 605	+25 405	+26 305
Periodiseringar	±0	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	+22 245	+24 605	+25 405	+26 305
Övriga inkomster (kassamässigt)	-3 840	-3 840	-3 740	-3 740
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	+18 405	+20 765	+21 665	+22 565

Inget förvärvsavdrag för miljoninkomster

Den särskilda skattereduktion på förvärvsinkomster som den borgerliga regeringen har infört, det så kallade jobbskatteavdraget, bygger på antagandet att sänkt skatt på arbete ökar viljan hos den enskilde att öka sitt arbetsutbud. Idén är följande: Eftersom inkomstskattesänkningen gör det lönsammare att jobba och relativt sett dyrare att vara ledig så kommer individen att växla fritid mot fler arbetade timmar.

Sannolikt finns det också en sådan så kallad substitutionseffekt, även om mycket tyder på att den är liten och dessutom avtagande med avseende på skattereduktionens storlek. Eventuella positiva effekter på arbetsutbudet uppstår i så fall främst i grupper med låga inkomster. I de riktigt höga inkomstskikten är det tvärtom troligt att sänkt skatt på arbete får den rakt motsatta effekten, det vill säga ett minskat arbetsutbud. Det beror på att sänkt skatt på arbete innebär att man kan jobba mindre med oförändrad levnadsstandard. Det innebär också att höjd skatt på de allra högsta inkomsterna faktiskt kan stimulera till mer arbete eftersom lönen efter skatt sjunker och tvingar skattebetalaren att arbeta mer för att bevara sin standard.

Det är mot denna bakgrund vi föreslår en nedskalning av förvärvsavdraget för inkomster från 600 000 kronor per år. Nedskalningen görs på sådant vis att inkomster över 1 miljon kronor per år inte berättigar till något förvärvsavdrag alls. Förändringen ökar statens skatteintäkter med 2,5 miljarder kronor år 2012.

Lön och uppskjuten lön ska beskattas lika

Pensionärer ska inte beskattas hårdare än löntagare. En väl fungerande arbetslinje kräver att det både ska löna sig att arbeta och att ha arbetat. Den borgerliga regeringen har medvetet skapat och behållit en skattekllyfta mellan lön och pension. Vi vill successivt sluta denna klyfta genom att höja grundavdraget för pensionärer. I denna budget tar vi ett första viktigt steg i den riktningen. Det föreslagna innebär en skattesänkning på mellan 1 200 och 1 500 kronor per år för årsinkomster mellan 135 000 och 430 000 kronor per år. Skattesänkningen minskar varaktigt kommunernas skatteintäkter med 2,3 miljarder kronor per år, vilket staten fullt ut kompenserar genom motsvarande höjning av statsbidragen.

Sänkta arbetsgivaravgifter för småföretag

De små och medelstora företagen står för nästan hela nettotillskottet av nya jobb i ekonomin. Att få dessa företag att fortsätta växa och anställa är helt centralt. Vi föreslår därför en nedsättning av arbetsgivaravgiften riktad mot mindre företag. Arbetsgivaravgiften sänks från år 2012 med 3 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kronor. Statens nettokostnad för denna reform är 3 miljarder kronor.

Tillfällig skattecredit för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta

Försörjningsstödet är utformat för att utgöra ett yttersta skyddsnät för personer med sociala problem och är ursprungligen inte tänkt för personer vars främsta försörjningshinder är arbetslöshet. Det kanske största problemet med försörjningsstöd som ersättning vid arbetslöshet är behovsprövningen som innebär att ersättningen minskar fullt ut med den intjänade arbetsinkomsten om mottagaren hittar ett arbete.

För att reducera den hundraprocentiga marginaleffekten föreslår vi att en skattecreditering på 30 procent av bruttoarbetsinkomsten införs för personer med försörjningsstöd eller etableringsersättning som inleder förvärvsarbete. Krediteringen är tidsbegränsad till sex månader. För att få skattecrediteringen ska man ha varit arbetslös och ha uppburit försörjningsstöd eller etableringsersättning i minst sex månader. Skattecrediteringen erhålls endast för bruttoarbetsinkomster upp till socialbidragsnormen. Reformen minskar statens intäkter med 420 miljoner kronor. För den konsoliderade offentliga sektorn beräknas dock åtgärden vara kostnadsneutral eller till och med ge ett visst överskott.

Avskaffad generell nedsättning av arbetsgivaravgiften för unga

Den finns mycket lite stöd i den vetenskapliga litteraturen för att generella sänkningar av arbetsgivaravgiften långsiktigt skulle ge några positiva effekter på sysselsättningen. Mot den bakgrunden är det inte konstigt att den nuvarande nedsättningen av arbetsgivaravgiften för personer under 26 år har fått utstå hård kritik. Riksrevisionen har påpekat att sänkningen medför stora

Fel! Okänt namn på

dödviktsförluster och att resultatet därför är få, om ens några, sysselsättnings-effekter. Även Finanspolitiska rådet har av samma skäl uttryckt starka tvivel kring effektiviteten i denna åtgärd. Vi delar Riksrevisionens och Finanspolitiska rådets bedömning och föreslår därför att den nedsatta arbetsgivaravgiften för unga avskaffas. Vi vill istället satsa på sådant som ger väldokumenterad effekt på sysselsättningen bland unga, inte minst fler utbildnings- och traineeplatser.

En rättvisare skattereduktion för husarbete

Husarbete är ett sammanfattande begrepp för RUT- och ROT-arbeten. Vi vill ge detta system en väsentligt bättre fördelningspolitisk profil genom att redan i denna budget sänka det maximala beloppet för skattereduktionen från dagens 50 000 kronor till 25 000 kronor per år. Vi vill även ta bort möjligheten att få skattereduktion för arbeten kopplade till fastigheter i utlandet. De medel som på detta sätt frigörs vill vi bland annat använda till renovering av flerfamiljshus samt till investeringsstöd för byggande av studentbostäder och hyreslägenheter. Vi kommer vidare att i nästa års höstbudgetmotion återkomma med förslag som separerar RUT- från ROT-arbeten, bland annat genom att olika tak införs och att möjligheten till RUT-avdrag tydligt riktas mot äldre och barnfamiljer.

Skattereduktion för avgift till a-kassan

Regeringen har drivit igenom en differentiering av avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen. Vissa a-kassor har tvingats höja sina avgifter med hundratals kronor i månaden, vilket starkt bidragit till att hundratusentals människor lämnat försäkringen. Förutom ökad otrygghet för den enskilde innebär den här utvecklingen att de viktiga automatiska stabilisatorerna i ekonomin försvagats. Mot denna bakgrund föreslår vi att det via en skattereduktion sätts ett tak på avgiften till a-kassorna innebärande att ingen behöver betala mer än 120 kronor per månad. Kostnaden för denna reform beräknas till 2,2 miljarder kronor per år.

Nej till sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster

Regeringen föreslår sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster, en dyr åtgärd med mycket tveksam effekt på tillväxt och sysselsättning. Sänkningen från 25 till 12 procent beräknas kosta statskassan 5,4 miljarder kronor under nästkommande år. Den varaktiga kostnaden antas vara någon lägre, 4,1 miljarder kronor. En nyligen publicerad studie har slagit fast att erfarenheterna från en motsvarande momssänkning på frisörtjänster i Finland visar att varken efterfrågan på frisörtjänster eller sysselsättningen inom branschen påverkades. Även Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet bedömer att sysselsättningseffekten av sänkt krogmoms sannolikt är överskattad. Vi delar den ekonomiska expertisens skepsis och säger därför nej till detta slöseri med skattebetalarnas pengar.

Vägslitageavgift

Den tunga trafiken står för en betydande del av slitaget på vårt vägsystem. Liksom ett flertal andra EU-länder gjort eller planerar att göra vill vi införa en avståndsbaserad vägslitageavgift för tunga lastbilar. Avgiften införs från och med den 1 oktober 2012 och beräknas generera nettointäkter till staten på 4 miljarder kronor på helårsbasis. Intäkterna från vägslitageavgiften vill vi återföra till transportsystemet genom ökade investeringar i ny kapacitet och förbättrat underhåll.

Registreringsskatt finansierar ny kraftfull miljöbilsbonus

Regeringens föreslagna supermiljöbilspremie kommer bara att gynna människor som har råd att köpa mycket dyra miljöbilar, vilket ger ett minimalt omställningstryck. Vi föreslår istället ett system med stegvisa miljöbilsbonusar där bilar med lägre utsläpp får en premie. Men vi tror också att vi kan driva på utvecklingen ännu mer genom att införa en registreringsskatt för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå. Intäkterna från registreringsskatten finansierar den nya kraftfulla miljöbilsbonusen.

Nej till skattereduktion för gåvor

Vi vill inte att offentligt stöd till föreningsliv, sociala verksamheter och forskning ska ersättas av privat finansiering via gåvor. Vi menar att prioriteringar av stöd och bidrag, så länge det gäller skattemedel, ska avgöras av demokratiskt valda organ och deras representanter. Därför säger vi nej till regeringens förslag om att införa en skattereduktion för gåvor.

Höjd alkoholskatt

För att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar föreslår vi en viss höjning av punktskatten på alkohol. Förslaget innebär att en flaska vin blir omkring 3 kronor dyrare än idag. Totalt ökar detta statens intäkter med 1,4 miljarder kronor.

Miljöskatt för fluorerade växthusgaser

Ett av Klimatberedningens förslag var att införa en skatt för att få bort de fluorerade gaserna. Vi föreslår att en sådan skatt införs.

Skatt på handelsgödsel

Vi föreslår en skatt införs på handelsgödsel.

Statsbudgetens intäkter

Skattesystemets huvudfunktioner är att trygga finansieringen av den offentliga välfärden samt att verka utjämnande mellan grupper och över tid. Vi socialdemokrater vill att skatter tas ut på ett rättvist och effektivt sätt. Ett rättvist skattesystem kännetecknas av att skatten tas ut likformigt och efter

Fel! Okänt namn på

bärkraft. Med effektivitet menas att skattesystemet ska uppmuntra till sådant som är grunden för vårt välstånd: arbete, utbildning och investeringar. Skattesystemet bör även vara enkelt och överskådligt samt vara utformat så att det förhindrar skattefusk och skatteplanering.

Statsbudgetens intäkter 2012–2015

Miljoner kronor, avvikelser i förhållande till regeringen

	2012	2013	2014	2015
Direkta skatter på arbete	+358	+1 134	+1 334	+1 734
Indirekta skatter på arbete	+16 680	+17 280	+17 980	+18 680
Skatt på kapital	-3 470	-3 670	-3 770	-3 970
Skatt på konsumtion och insatsvaror	+8 851	+10 280	+10 630	+10 820
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	+22 419	+25 024	+26 174	+27 264
avgår skatter från andra sektorer	+763	+330	+330	+330
Statens skatteintäkter (periodiserat)	+23 182	+25 354	+26 504	+27 594
Periodiseringar	±0	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster (kassamässigt)	+23 182	+25 354	+26 504	+27 594
Övriga inkomster (kassamässigt)	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	+19 682	+21 854	+23 004	+24 094

Inget förvärvsavdrag för miljoninkomster

Den särskilda skattereduktion på förvärvsinkomster som den borgerliga regeringen har infört, det så kallade jobbskatteavdraget, bygger på antagandet att sänkt skatt på arbete ökar viljan hos den enskilde att öka sitt arbetsutbud. Idén är följande: Eftersom inkomstskattesänkningen gör det lönsammare att jobba och relativt sett dyrare att vara ledig så kommer individen att växla fritid mot fler arbetade timmar.

Sannolikt finns det också en sådan så kallad substitutionseffekt, även om mycket tyder på att den är liten och dessutom avtagande med avseende på skattereduktionens storlek. Eventuella positiva effekter på arbetsutbudet uppstår i så fall främst i grupper med låga inkomster. I de riktigt höga inkomstskikten är det tvärtom troligt att sänkt skatt på arbete får den rakt motsatta effekten, det vill säga ett minskat arbetsutbud. Det beror på att sänkt skatt på arbete innebär att man kan jobba mindre med oförändrad levnadsstandard. Av det följer också att höjd skatt på de allra högsta inkomsterna faktiskt kan stimulera till mer arbete eftersom lönen efter skatt sjunker och tvingar skattebetalaren att arbeta mer för att bevara sin standard.

Det är mot denna bakgrund vi föreslår en nedskalning av förvärvsavdraget för inkomster från 600 000 kronor per år. Nedskalningen görs på sådant vis att inkomster över 1 miljon kronor per år inte berättigar till något förvärvsavdrag alls. Förändringen ökar statens skatteintäkter med 2,5 miljarder kronor år 2012.

Lön och uppskjuten lön ska beskattas lika

Pensionärer ska inte beskattas hårdare än löntagare. En väl fungerande arbetslinje kräver att det både ska löna sig att arbeta och att ha arbetat. Den borgerliga regeringen har medvetet skapat och behållit en skatteklyfta mellan lön och pension. Vi vill successivt sluta denna klyfta genom att höja grundavdraget för pensionärer. I denna budget tar vi ett första viktigt steg i den riktningen. Det vi föreslår innebär en skattesänkning på mellan 1 200 och 1 500 kronor per år för årsinkomster mellan 135 000 och 430 000 kronor per år (se även tabell nedan). Skattesänkningen minskar varaktigt kommunernas skatteintäkter med 2,3 miljarder kronor per år, vilket staten fullt ut kompenserar genom motsvarande höjning av statsbidragen.

Årlig effekt för olika inkomstgrupper av höjt grundavdrag för pensionärer

Taxerad förvärvsinkomst, kronor per år	Kommunalskatt		
	Lägsta	Medel	Högsta
50 000	809	883	957
Garantipensionär, gift/sammanboende, f. 1938 eller senare (83 220)	953	1 041	1 128
Garantipensionär, ensamstående, f. 1938 eller senare (93 294)	1 011	1 104	1 195
Garantipensionär, gift/sammanboende, f. 1937 eller tidigare (85 121)	953	1 042	1 128
Garantipensionär, ensamstående, f. 1937 eller tidigare (95 546)	1 011	1 104	1 196
150 000	1 243	1 356	1 469
200 000	1 214	1 325	1 435
300 000	1 185	1 293	1 401
400 000	1 185	1 294	1 401

Källa: Finansdepartementet.

Risckapitalavdrag

En god tillgång på riskvilligt kapital är avgörande i en innovationsdriven, kunskapsbaserad ekonomi. Vi vill införa ett risckapitalavdrag för personer som investerar i ett nystartat bolag enligt den modell som föreslogs i den statliga Skatteincitamentsutredningen (SOU 2009:33). Utredningen föreslog att fysiska personer som mot betalning i pengar har förvärvat aktier i onoterade bolag ska kunna få skattereduktion. Aktierna ska ha tecknats vid bildande eller vid nyemission. Skattereduktionen föreslås uppgå till 20 procent av det belopp som motsvarar betalningen. Skattereduktionen får dock inte överstiga 100 000 kronor per person och år.

Sänkta arbetsgivaravgifter riktade mot småföretag

De små och medelstora företagen står för nästan hela nettotillskottet av nya jobb i ekonomin. Att få dessa företag att fortsätta växa och anställa är helt centralt. Vi föreslår därför en nedsättning av arbetsgivaravgiften riktad mot

Fel! Okänt namn på

mindre företag. Arbetsgivaravgiften sänks från år 2012 med 3 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kronor. Statens nettokostnad för denna reform är 3 miljarder kronor.

Tillfällig skattecredit för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta

Försörjningsstödet är utformat för att utgöra ett yttersta skyddsnät för personer med sociala problem och är ursprungligen inte tänkt för personer vars främsta försörjningshinder är arbetslöshet. Det kanske största problemet med försörjningsstöd som ersättning vid arbetslöshet är behovsprövningen som innebär att ersättningen minskar fullt ut med den intjänade arbetsinkomsten om mottagaren hittar ett arbete.

För att reducera den hundraprocentiga marginaleffekten föreslår vi att en skattecreditering på 30 procent av bruttoarbetsinkomsten införs för personer med försörjningsstöd som inleder förvärvsarbete. Krediteringen är tidsbegränsad till sex månader. För att få skattecrediteringen ska man ha varit arbetslös och ha uppburit försörjningsstöd i minst sex månader. Skattecrediteringen erhålls endast för bruttoarbetsinkomster upp till socialbidragsnormen. Reformen minskar statens intäkter med 420 miljoner kronor. För den konsoliderade offentliga sektorn beräknas dock åtgärden vara kostnadsneutral eller till och med ge ett visst överskott.

Avskaffad generell nedsättning av arbetsgivaravgiften för unga

Det finns mycket lite stöd i den vetenskapliga litteraturen för att generella sänkningar av arbetsgivaravgiften långsiktigt skulle ge några positiva effekter på sysselsättningen. Mot den bakgrunden är det inte konstigt att den nuvarande nedsättningen av arbetsgivaravgiften för personer under 26 år har fått utstå hård kritik. Riksrevisionen har påpekat att sänkningen medför stora dödviktsförluster och att resultatet därför är få, om ens några, sysselsättnings-effekter. Även Finanspolitiska rådet har av samma skäl uttryckt starka tvivel kring effektiviteten i denna åtgärd. Vi delar Riksrevisionens och Finanspolitiska rådets bedömning och föreslår därför att den nedsatta generella arbetsgivaravgiften för unga avskaffas. Vi vill istället satsa på sådant som ger väldokumenterad effekt på sysselsättningen bland unga, inte minst fler utbildnings- och traineeplatser. Som beskrivs ovan vill vi även göra en nedsättning av arbetsgivaravgiften riktad mot de minsta företagen. Det finns goda argument för att selektiva nedsättningar av arbetsgivaravgifterna inte ger samma stora dödviktsförluster som generella. Ett rimligt antagande är till exempel att minskade kostnader för de minsta företagen inte påverkar lönebildningen på samma sätt som om alla företag får samma lättnad. Som statliga Nutek (numera Tillväxtverket) konstaterat upplever även små företag betydande tröske-

leffekter som om de reduceras, till exempel genom sänkta arbetsgivaravgifter, kan ge tydliga effekter på viljan att anställa.³⁰

En rättvisare skattereduktion för HUS-arbete

HUS-arbete är ett sammanfattande begrepp för hushållsarbete och ROT-arbete. Vi vill ge detta system en väsentligt bättre fördelningspolitisk profil genom att redan i denna budget sänka det maximala beloppet för skattereduktionen från dagens 50 000 kronor till 25 000 kronor per år. Vi vill även ta bort möjligheten att få skattereduktion för arbeten kopplade till fastigheter i utlandet. De medel som på detta sätt frigörs vill vi bland annat använda till renovering av flerfamiljshus samt till investeringsstöd för byggande av studentbostäder och hyreslägenheter. Vi kommer vidare att återkomma med förslag som separerar hushålls- från ROT-arbeten, bland annat genom att olika tak införs och att möjligheten till skattereduktion för hushållsarbete tydligt riktas mot äldre och barnfamiljer.

Skattereduktion för avgift till a-kassan

Regeringen har drivit igenom en differentiering av avgifterna till arbetslöshetsförsäkringen. Vissa a-kassor har tvingats höja sina avgifter med hundratal kronor i månaden, vilket starkt bidragit till att hundratusentals människor lämnat försäkringen. Förutom ökad otrygghet för den enskilde innebär den här utvecklingen att de viktiga automatiska stabilisatorerna i ekonomin försvagats. Mot denna bakgrund föreslår vi att det via en skattereduktion sätts ett tak på avgiften till a-kassorna innebärande att ingen behöver betala mer än 120 kronor per månad. Kostnaden för denna reform beräknas till 2,2 miljarder kronor per år.

Nej till sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster

Regeringen föreslår sänkt moms på restaurang- och cateringtjänster, en dyr åtgärd med mycket tveksam effekt på tillväxt och sysselsättning. Sänkningen från 25 till 12 procent beräknas kosta statskassan 5,4 miljarder kronor under nästkommande år. Den varaktiga kostnaden antas vara någon lägre, drygt 4 miljarder kronor. En nyligen publicerad studie har slagit fast att erfarenheterna från en motsvarande momssänkning på frisörtjänster i Finland varken ökade efterfrågan på frisörtjänster eller påverkade sysselsättningen inom branschen. Även Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet bedömer att sysselsättningseffekten av sänkt krogmoms sannolikt är överskattad. Vi delar den ekonomiska expertisens skepsis och säger därför nej till detta slöseri med skattebetalarnas pengar.

³⁰ Den första anställningen – hinder och möjligheter för soloföretag att anställa en första person (Nutek R 2005:01).

Fel! Okänt namn på

Vägslitageavgift

Den tunga trafiken står för en betydande del av slitaget på vårt vägsystem. Liksom ett flertal andra EU-länder gjort eller planerar att göra vill vi införa en avståndsbaserad vägslitageavgift för tunga lastbilar. Avgiften införs från och med den 1 oktober 2012 och beräknas generera nettointäkter till staten på 4 miljarder kronor på helårsbasis. Intäkterna från vägslitageavgiften vill vi återföra till transportsystemet genom ökade investeringar i ny kapacitet och förbättrat underhåll.

Registreringsskatt finansierar ny kraftfull miljöbilsbonus

Regeringens föreslagna supermiljöbilspremie kommer bara att gynna människor som har råd att köpa mycket dyra miljöbilar, vilket ger ett minimalt omställningstryck. Vi föreslår istället ett system med stegvisa miljöbilsbonusar där bilar med lägre utsläpp får en premie. Men vi tror också att vi kan driva på utvecklingen ännu mer genom att införa en registreringskatt för bilar med koldioxidutsläpp över en viss nivå. Intäkterna från registreringskatten finansierar den nya kraftfulla miljöbilsbonusen.

Nej till skattereduktion för gåvor

Vi vill inte att offentligt stöd till föreningsliv, sociala verksamheter och forskning ska ersättas av privat finansiering via gåvor. Vi menar att prioriteringar av stöd och bidrag, så länge det gäller skattemedel, ska avgöras av demokratiskt valda organ och deras representanter. Därför säger vi nej till regeringens förslag om att införa en skattereduktion för gåvor.

Höjd alkoholskatt

För att främja folkhälsan genom att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar föreslår vi en viss höjning av punktskatten på alkohol. Förslaget innebär att en flaska vin blir omkring 4 kronor dyrare än idag. Totalt ökar detta statens intäkter med 1,4 miljarder kronor.

Miljöskatt för fluorerade växthusgaser

Ett av klimatberedningens förslag var att införa en skatt för att få bort de fluorerade gaserna. Vi föreslår att en sådan skatt införs. Införandet beräknas öka statens intäkter med 100 miljoner kronor.

Skatt på handelsgödsel

Vi föreslår att en skatt införs på handelsgödsel, vilket beräknas öka statens intäkter med 300 miljoner kronor. En del av intäkterna återförs till jordbruksnäringen.

Fel! Okänt namn på

Beräkning av statsbudgetens intäkter 2012

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen
1100 Direkta skatter på arbete	503 127	+358
1111 Statlig inkomstskatt	44 442	±0
1115 Kommunal inkomstskatt	552 977	-763
1120 Allmän pensionsavgift	96 412	±0
1130 Artistskatt	93	±0
1140 Skattereduktioner	-190 798	+1 121
1200 Indirekta skatter på arbete	424 869	+16 680
1210 Arbetsgivaravgifter	435 687	+16 600
1240 Egenavgifter	13 399	+80
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-29 556	±0
1270 Särskild löneskatt	35 602	±0
1280 Nedsättningar	-31 560	±0
1290 Tjänstegruppiv	1 298	±0
1300 Skatt på kapital	192 536	-3 470
1310 Skatt på kapital, hushåll	31 416	-20
1320 Skatt på företagsvinster	109 510	-3 450
1330 Kupongskatt	3 997	±0
1340 Avkastningsskatt	10 207	±0
1350 Fastighetskatt	28 210	±0
1360 Stämpelskatt	9 196	±0
1380 Arvsskatt	0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	456 371	+8 851
1410 Mervärdesskatt	335 806	+5 400
1420 Skatt på alkohol och tobak	24 086	+1 431
1430 Energiskatt	41 556	±0
1440 Koldioxidskatt	26 683	±0
1450 Övriga skatter på energi och miljö	4 969	+400
1470 Skatt på vägtrafik	16 176	+1 620
1480 Övriga skatter	7 095	±0
1500 Skatt på import	5 863	±0
1600 Restförda och övriga skatter	4 631	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-7 413	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	1 579 983	+22 419
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-766 864	+763
Statens skatteintäkter (periodiserat)	813 119	+23 182
1900 Periodiseringar	183	±0
1000 Statens skatteinkomster (kassamässigt)	813 303	+23 182

Fel! Okänt namn på

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse gentemot regeringen
Övriga inkomster (kassamässigt)	19 810	-3 500
2000 Inkomster av statens verksamhet	49 220	±0
3000 Inkomster av försåld egendom	15 000	±0
4000 Återbetalning av lån	1 361	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	11 305	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	12 969	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-70 045	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0	-3 500
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	833 113	+19 682

11 Statsbudgetens utgifter

Förslag till utgiftsramar

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Avvikelse gentemot regeringen (S)			
	2012	2013	2014	2015
1 Rikets styrelse	±0	±0	±0	±0
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	±0	±0	±0	±0
3 Skatt, tull och exekution	+50	+50	+50	+50
4 Rättsväsendet	+125	+125	+125	+125
5 Internationell samverkan	±0	±0	±0	±0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	±0	±0	±0	±0
7 Internationellt bistånd	±0	±0	±0	±0
8 Migration	±0	±0	±0	±0
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	+1 000	+1 000	+1 000	+1 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	+1 283	+1 600	+1 800	+2 100
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	±0	±0	±0	±0
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	+310	+410	+510	+610
13 Integration och jämställdhet	±0	±0	±0	±0
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	+5 850	+6 600	+6 600	+6 300
15 Studiestöd	+975	+975	+975	+975
16 Utbildning och universitetsforskning	+3 179	+3 179	+3 179	+3 179
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	+310	+280	+280	+280
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik	+500	+500	+500	+500
19 Regional tillväxt	+50	+50	+50	+50
20 Allmän miljö- och naturvård	+1 200	+1 140	+1 120	+1 220
21 Energi	+100	+100	+100	+100
22 Kommunikationer	+2 000	+4 000	+4 000	+4 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	+110	+110	+110	+110
24 Näringsliv	+500	+500	+500	+500
25 Allmänna bidrag till kommuner	+2 008	+900	+900	+900
26 Statsskuld räntor m.m.	±0	±0	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0	±0	±0
Summa utgiftsområden	+19 550	+21 519	+21 799	+21 999
Minskning av anslagsbehållningar	±0	±0	±0	±0
Summa utgifter	+19 550	+21 519	+21 799	+21 999
Myndigheters m.fl. in- och utlåning i Riksgäldskontoret, netto	±0	±0	±0	±0
Kassamässig korrigering	±0	±0	±0	±0
Summa	+19 550	+21 519	+21 799	+21 999

Fel! Okänt namn på

Utgiftsområden med avvikelse från regeringens förslag

Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Det svenska partiväsendet är en av grunderna för vårt demokratiska system. Det statliga partistödet har legat nominellt stilla sedan 2005. Partiernas möjligheter att uppfylla den roll de förutsätts ha i vårt demokratiska system blir därmed också urholkat. I denna budget föreslår vi ingen avvikelse från regeringens förslag på det aktuella utgiftsområdet. Vi avser dock att i en särskild motion föreslå en översyn av det statliga partistödet i syfte att öka det.

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

	2012	2013	2014	2015
1:1 Skatteverket	+50	+50	+50	+50
Summa	+50	+50	+50	+50
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Ökade resurser för att bekämpa skattefusk	+50	+50	+50	+50

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

	2012	2013	2014	2015
1:1 Polisorganisationen	+110	+110	+110	+110
1:3 Åklagarmyndigheten	+15	+15	+15	+15
Summa	+125	+125	+125	+125
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Ökade resurser för att bekämpa skatte- och bidragsfusk	+10	+10	+10	+10
1:1 Ökade resurser för bekämpning av organiserad brottslighet	+100	+100	+100	+100
1:3 Ökade resurser för att bekämpa skatte- och bidragsfusk	+15	+15	+15	+15

Fel! Okänt namn på

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

	2012	2013	2014	2015
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	+150	+150	+150	+150
1:2 Fredsfrämjande förbandsinsatser	-140	-140	-140	-140
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	+100	+100	+100	+100
2:4 Krisberedskap	-55	-55	-55	-55
2:7 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-55	-55	-55	-55
Summa				
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Förstärkt förbandsverksamhet och beredskap	+150	+150	+150	+150
1:2 Nej till svenskt huvudmannaskap i NBG 2014		-50	-100	
1:2 Fredsfrämjande insatser	-140	-90	-40	-140
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar, bl.a. satsning på marin teknik	+100	+100	+100	+100
2:4 Krisberedskap	-55	-55	-55	-55
2:7 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	-55	-55	-55	-55

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Vi avslår regeringens föreslagna kapitaltillskott till Swedfund International AB på 400 000 000 kronor under 2012. Dessa medel ska kvarstå i anslaget 1:1 och istället användas till tillväxt och jobbskapande utvecklingsamarbete.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

	2012	2013	2014	2015
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	-160	-100	-100	
<i>Nya anslag</i>				
Nytt Sjukvårdssatsning	+1 000	+1 000	+1 000	+1 000
Nytt Äldres vård	+160	+100	+100	
Summa	+1 000	+1 000	+1 000	+1 000
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:6 Nej till stimulansbidrag för införande av LOV	-160	-100	-100	
Nytt Sjukvårdssatsning, bl.a. kompensation för försämring i högkostnadsskyddet för läkemedel och patientavgifter	+1 000	+1 000	+1 000	+1 000
Nytt Nytt stimulansbidrag till landstingen för att förbättra omhändertagandet av svårt sjuka äldre patienter	+160	+100	+100	

Fel! Okänt namn på

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

	2012	2013	2014	2015
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	+1 283	+1 600	+1 800	+2 100
Summa	+1 283	+1 600	+1 800	+2 100
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Höjd ersättning till 80 procent samt höjt tak med 0,5 pbb per år samt avskaffad bortre tidsgräns, rehabilitering samt förändrad arbetsförmågebedömning	+1 200	+1 500	+1 700	+2 000
1:1 Följoeffekt a-kassa	+83	+100	+100	+100

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

	2012	2013	2014	2015
1:2 Föräldraförsäkring	+100	+200	+300	+400
1:3 Underhållsstöd	+200	+200	+200	+200
1:8 Bostadsbidrag	+10	+10	+10	+10
Summa	+310	+410	+510	+610
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:2 Successivt höjt tak i tillfällig föräldrapenning till 9,5 pbb 2015	+100	+200	+300	+400
1:3 Höjt underhållsstöd med 100 kr per månad	+200	+200	+200	+200
1:8 Följoeffekt av tillfällig skatteskuld för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta	+10	+10	+10	+10

Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

	2012	2013	2014	2015
1:1 Integrationsåtgärder	-100	-100	-100	-100
1:4 Ersättning till etableringslotsar och insatser för vissa nyanlända invandrare	-600	-600	-600	-600
<i>Nya anslag</i>				
Nytt Ökad samverkan	+700	+700	+700	+700
Summa				
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Nej till sfi-bonus	-100	-100	-100	-100
1:4 Reducerad lotsverksamhet	-600	-600	-600	-600
Nytt Ökad samverkan med kommunerna kring högre kvalitet i etableringsinsatserna	+700	+700	+700	+700

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

	2012	2013	2014	2015
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	+3 750	+4 500	+4 500	+4 200
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	+2 000	+2 000	+2 000	+2 000
2:1 Arbetsmiljöverket	+100	+100	+100	+100
Summa	+5 850	+6 600	+6 600	+6 300
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:2 Från 1/3 2012 höjd ersättningsgrad till 80	+3 750	+4 500	+4 500	+4 200

Fel! Okänt namn på

	2012	2013	2014	2015
procent samt höjt tak till 910 kr. Efter 100 dagar sänkning till 760 kr				
1:3 Reducerad coachverksamhet	-700	-700	-700	-700
1:3 Överförda medel från coachverksamhet till bättre förmedlingsverksamhet	+700	+700	+700	+700
1:3 Bristyrkesutbildningar, utbildningsvikariat inom vården samt fler OSA-anställningar	+2 000	+2 000	+2 000	+2 000
2:1 Ökade resurser för förstärkt arbetsmiljöarbete	+100	+100	+100	+100

Anm: Utöver vad som redovisas som utgifter på UO14 tillkommer satsningar på traineeplatser och plusjobb, åtgärder som redovisas som krediteringar på statsbudgetens intäktssida. Till utgiftsområdet relaterade satsningar hör även ett nationellt införande av sommarjobbsgaranti enligt Nynäshamnsmodellen, utgifter som redovisas på UO 25.

Utgiftsområde 15 Studiestöd

	2012	2013	2014	2015
1:2 Studiemedel m.m.	+975	+975	+975	+975
Summa	+975	+975	+975	+975
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:2 Studiestöd för platser inom yrkeshögskolan	+175	+175	+175	+175
1:2 Studiestöd för platser inom vuxenutbildningen	+540	+540	+540	+540
1:2 Studiestöd för platser inom högskolan	+235	+235	+235	+235
1:2 Studiestöd för platser på folkhögskola	+25	+25	+25	+25

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

	2012	2013	2014	2015
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	+50	+50	+50	+50
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	+550	+550	+550	+550
1:13 Myndigheten för yrkeshögskolan	+5	+5	+5	+5
1:15 Statligt stöd till vuxenutbildning	+1 659	+1 659	+1 659	+1 659
2:1 Högskoleverket	+915	+915	+915	+915
Summa	+3 179	+3 179	+3 179	+3 179
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:5 Karriärmöjligheter för lärare	+50	+50	+50	+50
1:10 Fortbildning	+550	+550	+550	+550
1:13 Yrkeshögskolan	+5	+5	+5	+5
1:15 Fler platser inom vuxenutbildningen, inkl. yrkesvux och korttidsstudiestöd	+1 659	+1 659	+1 659	+1 659
2:1 Fler platser på universitet och högskolor	+915	+915	+915	+915

Fel! Okänt namn på

Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

	2012	2013	2014	2015
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	+80	+80	+80	+80
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	+20	+20	+20	+20
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	+10	+10	+10	+10
8:1 Centrala museer: Myndigheter	+80	+80	+80	+80
10:1 Filmstöd	+50	+20	+20	+20
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	+10	+10	+10	+10
14:1 Bidrag till folkbildningen	+60	+60	+60	+60
Summa	+310	+280	+280	+280
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:2 Stimulansbidrag för lägre avgifter i kultur- och musikskolan	+50	+50	+50	+50
1:2 Projektet "demokrati och kultur" att fördelas av Kulturrådet	+30	+30	+30	+30
2:2 Frilansare, fria grupper och ideella kulturarangörer	+20	+20	+20	+20
4:2 Samtidskonst	+10	+10	+10	+10
8:1 Fritt inträde på statliga museer	+80	+80	+80	+80
10:1 Digitalisering av biografier	+20	+20	+20	+20
10:1 Satsning på barnfilm	+30			
12:2 Projektet "demokrati och kultur" att fördelas av Ungdomsstyrelsen	+10	+10	+10	+10
14:1 1 000 årsplatser på folkhögskolor	+60	+60	+60	+60

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

	2012	2013	2014	2015
<i>Nya anslag</i>				
3:7 Lånegarantiavgifter	+500	+500	+500	+500
Summa	+500	+500	+500	+500
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
3:7 Subventionering av lånegarantiavgifter för upprustning av bostadsfastigheter i socioekonomiskt utsatta områden	+500	+500	+500	+500

Anm: Tillkommer gör investeringsstöd för investeringar i hyres- och studentbostäder, en satsning som redovisas som krediteringar på statsbudgetens intäktssida.

Fel! Okänt namn på

Utgiftsområde 19 Regional tillväxt

	2012	2013	2014	2015
1:1 Regionala tillväxtåtgärder	+50	+50	+50	+50
Summa	+50	+50	+50	+50
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Stöd till kommersiell service i gles- och landsbygd	+50	+50	+50	+50

Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

	2012	2013	2014	2015
1:8 Supermiljöbilspremie	-20	-80	-100	
1:16 Skydd av värdefull natur	+200	+200	+200	+200
<i>Nya anslag</i>				
Nytt Klimatinvesteringsprogram	+400	+400	+400	+400
Nytt Miljöbilsbonus	+620	+620	+620	+620
Summa	+1 200	+1 140	+1 120	+1 220
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:8 Ny miljöbilsbonus ersätter supermiljöbilspremién	-20	-80	-100	
1:16 Förvärv av skyddsvärd skog m.m.	+200	+200	+200	+200
Nytt Program för investeringar i klimatomställning	+400	+400	+400	+400
Nytt Ny miljöbilsbonus ersätter supermiljöbilspremién	+620	+620	+620	+620

Utgiftsområde 21 Energi

	2012	2013	2014	2015
<i>Nya anslag</i>				
Nytt Stöd till investeringar i solenergi	+100	+100	+100	+100
Summa	+100	+100	+100	+100
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
Nytt Stöd till investeringar i solenergi	+100	+100	+100	+100

Utgiftsområde 22 Kommunikationer

	2012	2013	2014	2015
1:1 Väghållning		+200	+500	+700
1:2 Banhållning	+2 000	+3 800	+3 500	+3 300
Summa	+2 000	+4 000	+4 000	+4 000
<i>Specificering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Statsbidrag till utbyggd tunnelbana i Stockholm		+200	+500	+700
1:2 Kapacitetshöjande åtgärder järnväg	+1 800	+3 500	+3 200	+3 000
1:2 Projektering av strategiska framtidsprojekt	+200	+300	+300	+300

Fel! Okänt namn på

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

	2012	2013	2014	2015
1:7 Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar	+10	+10	+10	+10
1:8 Ersättningar för viltskador m.m.	+10	+10	+10	+10
1:16 Livsmedelsverket	-90	-90	-90	-90
1:21 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	+180	+180	+180	+180
Summa	+110	+110	+110	+110
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:7 Plan för EHEC-bekämpning	+10	+10	+10	+10
1:8 Ersättning för viltskador	+10	+10	+10	+10
1:16 Nej till sänkt slakteriavgift	-90	-90	-90	-90
1:21 Återföring av handelsgödselskatt	+110	+110	+110	+110
1:21 Stärka det svenska mervärdet genom god djurskötsel	+45	+45	+45	+45
1:21 Ekologiskt jordbruk	+25	+25	+25	+25

Utgiftsområde 24 Näringsliv

	2012	2013	2014	2015
Nytt Strategisk samverkan	+500	+500	+500	+500
Summa	+500	+500	+500	+500
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
Nytt Strategisk samverkan mellan stat, näringsliv och akademi	+500	+500	+500	+500

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

	2012	2013	2014	2015
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	+2 008	+900	+900	+900
Summa	+2 008	+900	+900	+900
<i>Specifisering av anslagsförändringar</i>				
1:1 Kompensation för höjt grundavdrag för pensionärer	+2 300	+2 300	+2 300	+2 300
1:1 Sommarjobb enligt Nynäshamnsmodellen	+700	+700	+700	+700
1:1 Skolsatsning	+675			
1:1 Barnomsorg på obekväma tider	+200	+200	+200	+200
1:1 Indragning m.a.a. följdfeffekt av tillfällig skatte-kredit för personer med försörjningsstöd som börjar arbeta	-300	-300	-300	-300
1:1 Indragning till följd av nej till barnomsorgspeng	-200	-200	-200	-200
1:1 Indragning till följd av förändringar i sjukförsäkringen	-200	-300	-400	-500
1:1 Indragning till följd av förändringar i a-kassan	-1 167	-1 500	-1 400	-1 300

12 Tak, saldo och sparande

Utgiftstak för staten

Miljoner kronor, avvikelser i förhållande till regeringen

	2012	2013	2014	2015
Takbegränsade utgifter	+19 550	+21 519	+21 799	+21 999
Budgeteringsmarginal	±0	±0	±0	±0
Utgiftstak för staten	+19 550	+21 519	+21 799	+21 999

Statsbudgetens saldo och statsskulden

Miljoner kronor, avvikelser i förhållande till regeringen

	2012	2013	2014	2015
Statsbudgetens inkomster	+19 682	+21 854	+23 004	+24 094
därav inkomster av försäld egendom	±0	±0	±0	±0
Statsbudgetens utgifter	+19 550	+21 519	+21 799	+21 999
därav statsskuld räntor	±0	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0	±0
kassamässig korrigering	±0	±0	±0	±0
Statsbudgetens saldo	+132	+335	+1 205	+2 095
Statsskuld vid årets slut	-132	-467	-1 672	-3 767

Den offentliga sektorns finanser

Miljoner kronor, avvikelser i förhållande till regeringen

	2012	2013	2014	2015
Offentlig sektors inkomster	+18 919	+21 524	+22 674	+23 764
Offentlig sektors utgifter	+17 757	+20 039	+20 219	+20 419
Finansiellt sparande i offentlig sektor	+1 162	+1 485	+2 455	+3 345
Staten	+132	+335	+1 205	+2 095
Ålderspensionssystemet	+1 030	+1 150	+1 250	+1 250
Kommunsektorn	±0	±0	±0	±0
<i>Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)</i>	0,0 %	0,8 %	2,1 %	3,4 %

Kommunsektorns finanser

Miljoner kronor, avvikelser i förhållande till regeringen

	2012	2013	2014	2015
Kommunal inkomstskatt	-763	-330	-330	-330
Kapitalinkomster och övriga inkomster	±0	±0	±0	±0
Statsbidrag under UO 25	+2 008	+900	+900	+900
därav ekonomiska regleringar	+433	±0	±0	±0
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	+1 050	+1 050	+1 050	+1 050
Inkomster totalt	+2 295	+1 620	+1 620	+1 620
Utgifter	+2 295	+1 620	+1 620	+1 620
Finansiellt sparande i kommunsektorn	±0	±0	±0	±0

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2011

Håkan Juholt (S)

Tommy Waidelich (S)

Veronica Palm (S)

Peter Hultqvist (S)

Sven-Erik Österberg (S)

Matilda Ernkrans (S)

Jennie Nilsson (S)

Lena Hallengren (S)

Mikael Damberg (S)

Carina Moberg (S)

Agneta Gille (S)

Eva Sonidsson (S)

Ylva Johansson (S)

Marie Granlund (S)

Morgan Johansson (S)

Berit Högman (S)

Lars Johansson (S)

Tomas Eneroth (S)

Anders Ygeman (S)

Urban Ahlin (S)

Leif Jakobsson (S)

Hans Hoff (S)